

**Terebess
Kiadó**

KELETI KULISSZÁK

HATÁR GYŐZŐ
SZÍNJÁTÉKAI

Teátrum

a tiltás,
túrés,
támogatás
határain túlról.

E kötetben
Határ Győző
keleti

kulisszák
közé képzelt
színjátékait
adjuk közre

85.
születés-
napjára.

Az Aranypalást

Napkeleti játék

SZEREPLŐ SZEMÉLYEK:

HARUN, a Kalifák Kalifája
DINARZÁD A VILÁGSZÉP, főfelesége
ZULEJKA, fődajka
ABU HASSZÁN, udvari bolond
1. HÁREMHÖLGY
2. HÁREMHÖLGY
1. FŐÚR
2. FŐÚR
3. FŐÚR
1. VADÁSZMESTER
2. VADÁSZMESTER
VADÁSZ
HARSONÁS
HIRDETŐ
ŐRSÉG

*Történik a hárempalota kapucsarnoka előtt – a függőkertben
Idő: a mesében.*

Lágy zene.

1. HÁREMHÖLGY. Adj ennem, földajka!
- ZULEJKA. Nyughass még, cirmosom!
2. HÁREMHÖLGY. Adj innom, földajka!
- ZULEJKA. Ej, csend legyen, pajkoskáim. Még felköltenétek a Kalifa főfeleségét, a világszép Dinarzádót.
1. HÁREMHÖLGY. Ugyan, hiszen az imént nyújtózkodott az a földusta!
2. HÁREMHÖLGY. Mindig csak azon a drágalátos Dinarzádon jártatod az eszed, földajka.
- ZULEJKA. Csitt, te. Nem én: a Kalifa.

A zene elvész.

A főfelesége, majmocskáim.

1. HÁREMHÖLGY. No hiszen! Volnék csak én főfeleség, majd megmutatnám neki!
2. HÁREMHÖLGY. Nem vagyok már álmos! Adj ennünk, földajka!
1. HÁREMHÖLGY. Igen, adj innunk, nem vagyunk már álmosak! Ha hétalvó, pukkadjon meg.
- ZULEJKA. Lesz csend mindjárt?! Úgy is ti húzzátok a rövidebbet.
1. HÁREMHÖLGY *lenéz a függőkert pártafalas peremén.* Nézd, a híres-neves Rubint Torony: hogy szikrázik százezer rubintjával a nap első sugaraiban!
2. HÁREMHÖLGY. *Szintén közelmerészkedik, lebámul.* Nézd a hídjait: mint az odahullott aranyhajszál! A tútornyokat rajta – most tünedeznek elő!
- ZULEJKA. Jösz el onnan tüstént. Jöttök el onnan!
1. HÁREMHÖLGY. Ilyenkor hajnalban, te! Ó – ez a Bagdad! Mennyi tető!
2. HÁREMHÖLGY. Mennyi tetőkert!
1. HÁREMHÖLGY. Mennyi pálmattető!

Müezzín szól.

2. HÁREMHÖLGY. Kukurikuuu-ú! Asszonyok, halljátok a tavalyi kakasokat?
- ZULEJKA. Fel ne ébreszd őket, ne pajkoskodjatok.
1. HÁREMHÖLGY. Válasszunk müezzint!
2. HÁREMHÖLGY. Válasszunk!
- ZULEJKA. Ha mindenáron hancúrozni akartok, menjetek le az oszlopos andalgóba, ott ellehetek. Ne verjétek fel a rózsakeretet, ne bolygassátok az én aranymadaram álmát.
1. HÁREMHÖLGY *csúfondárosan.* A világszép világlustáját!

Háremhölgyek kacagva el. Újraéledő – majd élénkülő zene.

HIRDETŐ *balról-jobbra végigvonul a színpadon. Tömérdek – oroszlános – címerpajzsot hoz, melynek ablakkivágásán kiskandikálva beszél. A tündöklő tetejű paloták fejedelme! – dob. A sokkupalás Bagdad oroszlánja! – dob. Kinek adózik a Bizánci Kutya és minden Indiák uralkodója! – dob. Ezer ostromelefántja- és negyvenezer harci tevéjének alatta megindul a föld! – dob. A Győzhetetlen ő, láttára a pálmák meghajolnak, valahol elhalad! – dob. Minden igazhitű mozlimok parancsolója, ő, az Igazságosztó: Abdullah Al Abbasz Harun Al Rasid –*

A zene felárad – fanfár. Hirdető jobbra el. Harun, balról, kíséretével. Nyüzsgés.

HARUN. Hívjátok a fődjákat.

1. FŐÜR *bekiált a házba. Tiszteletreméltó Zulejka! Hamar, fődjaka, a fejedelem hívat.*

ZULEJKA. Minden igazhívók Kalifája, íme rabnőd.

HARUN. Főfeleségünk, a világszép Dinarzád. Ocsúdik-e? Megébredni kegyeskedett-e már?

ZULEJKA. Uram, a felséges és világszép Dinarzád még nem ocs... ocs...haptic! – *tüsszög a Kalifa kíséretével elhúzódik tőle.* – nem ocsúdott fel még, hanem alszik illatos rózságyán. A költögetés megkezdését elrendelhetem?

HARUN. Soha! Jegyezd meg –

ZULEJKA. Uram!

HARUN. Aki nem magától ébred – napjait rövidíti csak. Fődjaka!

ZULEJKA. Úgy léssen, Uram –

HARUN. Takard be illatos rózságyán, hogy meg ne fázzék a friss hajnali szellőtől.

ZULEJKA. Amint parancsolod!

HARUN. Ám ha megébred, üzenjük, hogy készítsen bőséges reggelit, mert a Kalifa a vadászat után világszép Dinarzádja mellett akar lepihenni.

ZULEJKA. Puhára vetjük párnádat, ó uram.

HARUN. Hol a bohóc?!

FŐURAK. Bohóc! Hé, bohóc! Elő, hamar!

HASSZÁN *kikel gallyakkal betakart verméből, leveri magáról a leveleket és nagy bánan előoldalog. Haj-baj!... Itt vagyok uram.*

HARUN. Mit lógatod úgy az orrod, kedves bolondunk? Csak nem lopták el a feleségeidet?

HASSZÁN. Ha úgy volna, nem lógatnám.

1. FŐÚR. Tán még segítenél is a tolvajodnak, akár fényes nappal is: mi?! Ha akadna tolvajod?

HASSZÁN *némán, hevesen bólogat; szipákol.*

2. FŐÚR. Ha akadna! Mi?! *Nevet.* Fancsalkép! Ugyan nekikese-retdél.

3. FŐÚR. De szontyoli vagy, Abu Hasszán! *1. főúrhoz.* Mi baja ennek a csepürágónak?

1. FŐÚR. Az ostor hegye hiányzik: a napi porció –

HASSZÁN *panaszosan.* Felköltöttek, nagyuram. Én még felébrednék valahogy; de az eszem csak nem ébred: a sütnivalóm – *fejére mutat* – még szunyókál.

HARUN. Ki merészelt felkelteni? Megcsapatom! Felriasztani egy gyanútlan szendergőt: a Próféta szakállára – *dül-fül* – haragszom.

Morgás-mennydörgés.

KÍSÉRET. A Kalifa haragszik! Jaj nekünk! *Riadalom.*

HARUN. Elrendeljük, hogy huszonöt botot mérjenek a talpára annak a birodalomban, aki teremtett lelket álmában zavar – minekelőtte jószántából felébredne.

KÍSÉRET. A bölcs törvény! Az üdvös törvény!

HASSZÁN. Szép törvény. De terjeszd ki a törvényt minden feleségre.

HARUN. Aha, te kócvitéz. Tehát ők költögettek.

HASSZÁ. Úgy-úgy: kilöktek – ha ezt költögetésnek lehet nevezni. Ilyenkor vadászni! Uram – *nyög* – a holdkóros sem álmosabb nálam.

HARUN. Nem bánom, a vadászat alól felmentlek. De tudnál rögtönözni erről valami szívbemarkoló költeményt?

HASSZÁN. Kora hajnalban is örömet derítlek, ó uram!... Ám azt nem ígérem, hogy magam is derülök.

HARUN. Próbáld meg; s majd hátha én felderítlek.

HASSZÁN *recitál.* „Abdullah Al Abbasz Harun Al Rasid, a Kalifák Kalifája igazhitű bohócának, Abu Hasszánnak szívbemarkoló siralmái” – *elbógi magát.*

1. FŐÚR. Jól kezdődik.

HARUN *nevet.* Ne bógj, te szalmafejű. Lásd, mielőtt vadászatra indulunk, meghallgatunk éhomra. Farkasétvágyunk van ugyan; de megfogadtuk, hogy elsőbbit vadászunk és azután reggelizünk.

Zene.

HASSZÁN *ujjával is mutatja, úgy kiáltja – s csak akkor kezdi a kántálást.* Két! – Két! – Két! – Két

asszonyfeleséget vettem
 tudatlanságomban
alig hogy bevásároltam
 meg is bántam nyomban
Azt gondoltam: őzikek ők
 s leszek én a vad bak!
két sakál ez – rajtam őzi-
 bőzin marakodnak
se nyugtom se maradásom
 éjt-nap vakulásig
ha egyikhez nyájas vagyok
 vicsorít a másik
másikához kedves vagyok
 az egyik megpukkad
mindkettőhöz morcos vagyok:
 fognak és kirúgnak
Bezzeg jobb sor a legénysor
 míg senki se gátol!
Sose nőszülj – nem szabadulsz
 két nősténysakáltól
de ha muszáj elég az egy
 el ne vállalj többet
egy asszony is! untig! egész
 muzulmánserenek.

Harun és kísérete mulat.

HARUN. Látom, felébredt az eszed, Hasszán barátom. De mit szóljon a Kalifa, akinek nem kettő – de kettőezerhétszázhetvenkettő jutott?!

HASSZÁN. Uram, akinek Allah ennyi asszonyt juttat, annak ad hozzávaló tehetséget is, hogy ilyen bajjal boldoguljon.

HARUN. Jól beszélsz, Abu Hasszán – *palástját lekanyarítja a válláról és odahajítja* – vedd érte arannyal szőtt palástunkat.

Az álmélkodás moraja.

HANGOK. A kalifa palást! A Kalifa skófiúmmal szőtt aranypalástja! A követeket amiben fogadja trónján: a trónpalást! Felér egy tartománnyal! Az aranypalást!

HASSZÁN *káprázik*. Az aranypalást –

1. FŐÚR. Palástodat, uram, a bolondnak...?!

HARUN. Már ránkmelegsik. Meleg napunk lesz. Indulunk, urak!

HASSZÁN *hálálkodik – felölti*. Nagyuram!

2. FŐÚR. A bolondon a Kalifa palástja: Abu Hasszán, tegnap még te se gondoltad volna!

1. FŐÚR. Ni, a bolond, ni: hogy nézi-ragyogtatja!

2. FŐÚR. Megbecsüld magad!

3. FŐÚR. Palotát vehetsz belőle, fickó.

HASSZÁN. Nagyjó uram! Allah növecsse dupla hosszúra szakállad!

HARUN. Ne add oda, el ne játszd: megcsapatlak.

HASSZÁN. Így tán még a feleségeim is visszafogadnak.

HARUN. Lovamat!

HASSZÁN. Mire indulsz, uram?

HARUN. Tigrisre.

HASSZÁN. El ne ereszd a dárda végét, amíg a tigrised el nem kapta.

HARUN. Mért, te mulya?

HASSZÁN. Mert földrepotyog... Jáj! Váj!

Vidoran elugrik a fejedelmi ütések elől.

HARUN. Haha! A fejed is! A hóhér kosarába! Ahová való!

1. VADÁSZMESTER. Az almásszürkét vagy a pejkit, felség?

HARUN. Hollófekete lovamat. *Hasszánhoz*. Kapd el ezt az erszényt: nem megmondtam, hogy felderítlek? – *csörgeti, dobálja* – hogy értem a módját? Mi?!

HASSZÁN. *Kapkod a semmi után. Kacag.* Hopp! Hopp!

1. VADÁSZMESTER. A hollófeketét!

2. VADÁSZMESTER. A hollófeketét!

FŐLOVÁSZ *hangja*. A hollófekete!

Lónyérítés.

HASSZÁN. Jaj-jahahahajj! Hogy kapjam el, uram, ha te mindig elkapod?

HARUN. Hopp! Hopp! *Odaveti az erszényt*. Ne – te pupák.

HASSZÁN *elkapja*. Hopp! Itt csörög a zsákocska! *Csörgeti*.

HARUN. A hallalit.

1. FŐÚR. *Tovább*. A hallalit!

2. FŐÚR. *Tovább*. A hallalit!

3. FŐÚR. *Tovább*. A hallalit!

HARONÁS. „*Tálat*”. Uram – a hallali.

Fanfár. Harun kísérete el. A színpalak mögött hangos csörgetés, lónyérítés-lódobogás. A hang elenyészik.

HASSZÁN. *Egyedül*. Csörgessük csak. *Erszényét rázza*. Szebben szól, mint a palotakulcsár csörgettyűje; mert ezek is kulcsocskák ám, azzal a különbséggel, hogy egy kulcs csak egy zárat

nyit, de ez: minden kaput! nyit-zár! csiku-csuki – *csörrenti* – van jó kettőszáz arany, úgy latra. Most letelepszünk ide a platánok tövébe – *megteszi* – úgy ni; elővesszük búvalbélt hangszerünket, az okarinát – *megteszi* – így ni; és kidaloljuk egy kétfelcsés férfiszív minden bánatát.

Lágy zene. Érzelmesen szaval.

Gondolatom elportyázik
galamb-begyű Dinarzádig:
hej! fülébe burukkolnék
bánatommal kirukkolnék!
Okarináját próbálja

ZULEJKA *előjön*. Ebadta!... Lánchordta!... Ki ez a gézengúz?... A próféta unokájára: jól látok-e?!... Arany palást, egy bokor tövében: nem, ez mégsem lehet a Birodalmak Ura – – – legalább is nem gondoltam volna, hogy muzsikálnak, amikor a természet szükségének engednek: dehát – férfiakról mindent fel lehet tétélezni.

HASSZÁN *szaval*.

Ó, ha te volnál a mátkám
datolyával – Dinarzádkám –
tenyeremből hizlalnálak:
anyja volnék Dinarzádnak!

Hangicsál.

ZULEJKA. Mit keres ez itt, a belső kertekben? Ide akarsz rondítani? Ohó!

HASSZÁN *szaval*.

Virulj rózsá virulj nádszál
nincs virítőbb Dinarzádnál...

Okarináját fűddogálja.

ZULEJKA. Ohó! Hiszen ez Abu Hasszán udvari bolondunk. A ragya verje ki a képed – *előlép* – Hasszán! Elhallgatsz! Hallgatsz el mindjárt! Kiverjem a kezedből? Zavarni találsz a felcsés és világszép Dinarzádót álmán és akkor mi lesz...?!

HASSZÁN. Mi lesz?

ZULEJKA. Meghalsz.

HASSZÁN. Haj-baj! *Kéjesen nyújtózik*. Pedig azt akarom. *Muzsikál*.

ZULEJKA. Mit, te széltoló? Meghalni? Leverem a szádról!

HASSZÁN. Zavarni. Zavarni akarom a világszép Dinarzádót, álmán.

ZULEJKA. Majd megzavarlak én. Te! Megrázlak, mint a Próféta a vargát! *Rázza.*

HASSZÁN. Nyughass, Zulejka. Már okarinázni sem szabad egy kétfeleséges családapának?

ZULEJKA *szörnyűködve.* Okarinázni?! Te rusnya, te, az okarináddal együtt Kotródjatok!

HASSZÁN. Nem addig, amíg valakinek el nem mondod, milyen helyre legény vagyok az új aranypalástomban –

ZULEJKA. A tiédben-e? Te enyveskezű!

HASSZÁN *sugalmasan.* S hogy délceg vagyok-e benne, mint az ifjú herceg –

ZULEJKA. Háremünk kertjében külön minden madárijesztő –

HASSZÁN *sarokbaszorítja.* Hogy a szem megakad rajtam. Hogy nálam eszményibb, vakmerőbb és szenvedélyesebb férfit nem hordott hátán a föld, de titoktartóbbat sem. Aki – *erszényét csörgeti* – muzsikájával a süketet is elbájolja: hallod a csörgését?

ZULEJKA. Te sátán!

HASSZÁN. Akiben a gyöngédséggel mohóság párosul és lankadatlan férfierő –

ZULEJKA. Nem kell a pénzed, ha... ha olyan erőszakos vagy. Mi a szándékod?

HASSZÁN. Zavarni a világszép Dinarzádót álman – rózsaaágyán.

ZULEJKA. Huh! Elment az esze... Nem hallottad, hogy huszonöt bot jár a talpára annak, aki teremtett lelket a birodalomban felkölt, mielőtt jószántából felébred?

HASSZÁN. Huszonöt arany lesz a fájdalomdíj, Zulejkám.

ZULEJKA. Hát még a fejedelemasszonyt! Ha hét fejem lenne, hatot abból is leütnének.

HASSZÁN. Hatvan arany lesz a fájdalomdíj, Zulikám.

ZULEJKA. De mit mondok az én tündérléleknek-Dinarzádómnak? Kétszázszor is meg kell gondolnom...

HASSZÁN. Kétszáz arany a fájdalomdíj: ne – *felélőbálja* – amennyi benne van.

ZULEJKA *kapkod utána.*

Adssza kezembe! – *elkapja, megcsörrenti.* – meglátom. Te csak maradj csendben és főleg ne okarinázzál.

HASSZÁN *ordít.* De mikor olyan gyöö-ő-nyörű az az okarinajáték!

ZULEJKA. Csitt legyen! Ember. Ne bömbölj, felijed a fejedelmi hölgy és megnézhetjük magunkat; akkor már inkább okarinázzál, de csinján, amilyen halkán a lyukból kifér. Én majd –

HASSZÁN. Itt leszek a platán tövében, itt muzsikálok.

Halk zene.

ZULEJKA. Én majd azt mondom, hogy a bülbülok énekelnek a rózsaligetben és az ébresztette fel az én báránkámat. Csitt-csitt!... Csitt-csitt!

A zene felárad. Madárfütty; Müezzín panaszos éneke.

DINARZÁD *előlép. Álmos-durcás.* Felkölteni ilyen hajnalórán – lelketlenség ezektől a bülbülöktől. Melyik fán fészkelnek? Ha tudnám, kivágnám... De minden fán bülbülok fészkelnek. Kifüstölni se lehet... Zulejka!

ZULEJKA. Az illatot érzed-e? Hogy árad a rózsaliget felől! Az ébreszti fel a bülbüloket, csillagocskám.

DINARZÁD. Kivágatom a rózsaligetet. Megtáncoltatom a háremet; ma szörnyű kedvemben vagyok.

ZULEJKA. De Holdacsokám! Engem, aki kicsi korodtól a karomon ringattalak –

DINARZÁD. Téged is! Parázson fogtok táncolni...

ZULEJKA. Dina!

DINARZÁD *pityergősen.* Ilyen korán felkölteni...!

ZULEJKA. Ne pityeregj, pintyőkém, a dzsinek is hajnalban eregetik széjjel a szerencsét –

HASSZÁN *számároridítást utánoz az okarinán.*

DINARZÁD. De milyen különösen szólnak ezek a – – – dajkám! Fátylamat! Hamar!

ZULEJKA. Mi baj?!

DINARZÁD. Elfedem arcom. Egy férfiú!

ZULEJKA. Ó... Csak?! Tán csak a kis kertész, az a heréltecske. Hadd lám.

DINARZÁD. Kertész!... De biztos, hogy heréltecske...?!

ZULEJKA. Nem, ez nem a kis kertész – ez bizony miskároló késnek az élet se szagolta...

DINARZÁD. Ki ő?

ZULEJKA. Ne legyünk olyan ijedősek. Palotabéli helyre legényke: Abu Hasszán, udvarunk tréfacsinálója. Lesheted bátran.

DINARZÁD. Juj! Milyen púposka.

ZULEJKA. Ha úgy is volna! Abban van a férfierő.

DINARZÁD. De lócs lábú!

ZULEJKA. A lócsben van a férfierő.

DINARZÁD. De borzaska!

ZULEJKA. A borzasában van a férfierő.

DINARZÁD. Nem szenvedhetem. Látni sem akarom!

ZULEJKA. Honnan veszed, aranymadaram? A legjobb képű dalia, aki –

DINARZÁD. A szemem elé ne kerüljön!

ZULEJKA. A legnagyobb lacibetyár udvarunknál, aki valaha is főrangú hölgynek –

DINARZÁD. Nem tudok elképzelni jóízű főrangú hölgyet –

ZULEJKA. Nem is egynek: és hiszen ha csak a szelet csapta volna!

DINARZÁD. Azt akard mondani, akad; aki bolondul utána?

ZULEJKA. Hogy akad-e? Egész Bagdadban nincs ilyen asszony-bolondító még egy, úgy is hívják, „Abu Hasszán, a Szívrabló” – – –

DINARZÁD. Meglehet, a másénak elrablója – az enyémnek nem.

ZULEJKA. Bár ahány selyemlétrát leengednek neki!

DINARZÁD. Hanem a palástja!

ZULEJKA. A palástja?

DINARZÁD *odavan érte*. Mesébeillő.

ZULEJKA. Még annál is szebb.

DINARZÁD. Hogy cincálja, hogy mórrikálja magát a kaniperdája: hogy ragyogtatja! Az ilyen aranyos condrától még a púpos is megszépül: a dereka szűk, az alja gloknis –

ZULEJKA *sakértelemmel*. Hólokból gloknizott –

DINARZÁD. Tarsolyzsebbel és a gallérja is, minden. Csuda! Tetézve arannyal.

ZULEJKA. Hívassuk-e? Lészen szolgálatodra.

DINARZÁD. Eredj, kérdezd meg... mit is? ... ne inkább magam?

ZULEJKA. Bízd rám. *Odalép hozzá. A hangicsálás abbamarad, Hasszán hetykén köhintget*. Mondssza, fickó! Legmagasabb Helyről kérdeztetik, hány aranyért adnád aranyos condrátodat?

HASSZÁN. Aranyért aranyat? Már mért cserebelélnénk.

ZULEJKA. Rongy palástért – színaranyat, fickó!

HASSZÁN. Nem adom.

ZULEJKA. Nem adod? És ha vétetjük fejedet?!

HASSZÁN. A fejemet adom. A palástot nem adom. Most ne zavarj: gondolkozom.

ZULEJKA. Ugyan?! És min gondolkozol?

HASSZÁN. Egy költeményen: Dinarzád szépségéről.

DINARZÁD. *Ad spectatores*. Ó, a szívrabló!

ZULEJKA. Mostmár tudom, ki dézsmálja a fejedelmi ruhatárat. Mutasd azt a palástot!

HASSZÁN. Lódulj.

ZULEJKA *markolássza*. Arany csengettyűkkel szegve, sajátjával béleelve. Hat, tizenkettő, huszonnégy a rojtján, hat a gallérján, harminc csengettyű: színarany. Fordulj csak – *a csengettyűk megcsengenek*.

HASSZÁN. Elereszd! *A kezére ver*. Csoroszlya.

ZULEJKA *hököl*. Ütsz?! Megpukkadok.

DINARZÁD *súgva-kiáltva*. Dajka!... Zulejka –

ZULEJKA *visszatarodik*. Megvert!

DINARZÁD. Lásd, mindent elrontottál. Jer vissza, majd magam.
ZULEJKA. És ha az őrség jönni talál? A jelszó...?!
DINARZÁD. Rajta legyen a szemed. „Mekka Oroszlánja”. *Hasszán mögé kerül. Kacéran méléz – fátyolát arcába húzza.* Melyik lépvesszőmet vegyem elő?... Hogy a madaram is rászálljon, a madarászom is elővegye a maga lépes vesszőjét...?! *Dúdolva recitál.*
Minden vágyam a kis madarász:
ha lecsap rá – hát nem magyaráz!
az álom elkerüli a szemem:
rámtörhet mint a veszedelem –
HASSZÁN. Ha! *Felpattan.* A dzsinek úznak gonosz játékot velem?
Káprázom? A Kalifa főfelesége – a világszép Dinarzád!
DINARZÁD. Tévedsz, akárki légy. Udvarhölgye vagyunk csupán.
HASSZÁN. Ha pedig úgy volna, nem igaz, hogy ő a legszebb;
mert te még őt is túlszárnyalod –
DINARZÁD. Túl?
HASSZÁN. Túl!
DINARZÁD. Miben?
HASSZÁN. A... a férfibolondítás istenadományában, ami... amely a nyugözés, az ajzás, az ingerkedés, a... a csúfondáros dévaj-ság, a csapongó könnyedség és ama illatfelhő isteni arányú keveréke, mely fejedelmi személyed tartalmazója, kit, mint olyat, mindenüvé magaddal hordozol: minden egyszersmind egyúttal s emez amannak gyanántjaként – oly igaz, mint hogy én Abu Hasszán, a Kalifa mulatságmestere vagyok, a te szolgád.
DINARZÁD. Gondolj, amit akarsz.
HASSZÁN. Úrnóm!
DINARZÁD. És miféle mulatságot eszeltél ki számunkra? Hogy éjnek-évadján legszebb álmunkból felmuzsikálj?!
HASSZÁN. Oly... oly léleküdtő ilyenkor hajnalban az okarinaszó!
DINARZÁD. Az a szerencséd, hogy mi is bájosnak és üdítőnek találtuk e számárorrdítást.
HASSZÁN. Ugye?! Ó, fejedelmi hölgy!
DINARZÁD. És oly boldogító-szépnek. De hangszered miféle?
HASSZÁN. A húros-billegető hangszercsaládok oldalsó atyafiságához tartozik, a neve: agyag-trombita; vagy tudálésan – okarína.
DINARZÁD. Nini! Be aranyoska! Agyag-trombita, monddod? Ökeríne?!
HASSZÁN. Okarína – *aprókat fúj rajta.*
DINARZÁD. Szörnyen becses jószág ez a te okarínád. Nekünk adnád?
HASSZÁN. A tiéd, fejedelmi hölgy.
DINARZÁD *jelentősen.* Ingyen?

HASSZÁN. Nem hogy ingyen, de potyára. *Ad spectatores*. Nem is tudom, mi ütött belém, hogy ilyen olcsón adom.

DINARZÁD *huncutul*. Drágállom.

HASSZÁN. S még ráadást is elkívánnál?

DINARZÁD. Azt! Azt! Ráadást – *félre* – ha rámadnád és rámmenne. *Fenn*. De hadd próbálom sípodat. *Próbálja*. Nekem nem szól.

HASSZÁN. Megtanítlak örömet, háremünk éke. Majd szólal, ha tudsz már bánni vele.

DINARZÁD. Tudod, Hasszán, az okarínád – az is megbívült egészen de – *kitör belőle* – a palástod! te! A sokcsengettyűs aranypalástod mindennél jobban akarnám.

HASSZÁN. A muzsikálómat már neked adtam, világszép Dinarzád; legyen hát palástom az első ráadás, hiszen szívesen adnám magam is ráadásul, de –

DINARZÁD. De...?!

HASSZÁN. A hangszer ahhoz kívánkozik, aki játszani tud rajta.

ZULEJKA. *Ad spectatores*. Ó, te kópé, te –

HASSZÁN. Végy tán kis leckét.

DINARZÁD. Nem bánom. Mít kell tennem?

HASSZÁN. Lebbentsd kissé feljebb fátyolod, úrnőm, hogy ha nem is látom, legalább fejthessem tündöklő orcádat.

DINARZÁD. Ó! Még a gondolatára is irulnom-pirulnom kell, de... mit tegyek dajkám?

ZULEJKA. Magam is sokallom; de ha jámbor az istenadta. Legyen meg.

DINARZÁD. Ó Allah!... Ügyelj: a folyosókon ha jönne valaki. Te meg ígérd meg –

ZULEJKA. Ügyelek.

DINARZÁD. Ígérd meg nekünk, Abu Hasszán, hogy piruló orcánkból nem veszel szemügyre többet, csak mi a leckéhez tartozik.

HASSZÁN. A Próféta szakállára, magas hölgy!... hogy csak ajkad figyeljük félszemmel, a többit lesütjük. Fátyolod emeld meg!...

DINARZÁD *megemeli fátylát*. Lásd hát arcomat!

HASSZÁN *levegő után kapkod*. Ó!

DINARZÁD. Tetszem neked?

HASSZÁN. Bagdad rózsája!... Eddig csak híred környékezett, de mostmár szépséged betege vagyok mindvalóságosan –

DINARZÁD. Ó, a betege ne légy, inkább lebecsátom fátylamat –

HASSZÁN. Ne! Ne!... Ne még! A diadémot is!

DINARZÁD. A diadémot is. No jó: legeltesd rajtam – legeltesd azt a két bivaly férfiszemedet kedvedre.

HASSZÁN. A szó elhagy. Az édes méreg, az eleven méreg édes látványa, mely szemem keresztül, belecsöpögtetve hat. A hurik a paradicsomban a suton ülnének, megszegeyenülve melletted:

minden huri egy égigérő petrezselymet árulna. Mit is mon-
dok. Nem találok szavakat.

DINARZÁD. Akarom, hogy találj. Tudnál rögtönözni költeményt,
amely szépségemről beszél?

HASSZÁN *elragadtatva*. Hogy legyen emez amannak foglalata s
tartalmazzon, mint ékkövet – avagy megfordítva: amazt emeb-
be hüvelyezve?

DINARZÁD. Igen.

HASSZÁN. Amaz mint megannyi holdkő emennek kárbunkulus-
kelyhében, mely a szenvedély távol kovája, míg gyújtó tapló-
ja oly közel?

DINARZÁD. Tudnál-e?

HASSZÁN. Költeményt, szépségedről – hogy tudnék-e?! Úrnóm!

ZULEJKA. Végünk. Az őrség a főeunuchhal –

DINARZÁD. Nagy Allah!

ZULEJKA. Jönnék!

DINARZÁD. Rejtőzzünk el! Hasszán! Dajka, te is!

Lótás-futás; fegyveresek ütemes csörgése a színpalak mögött.

ŐRSÉG. Jelszó?!

DINARZÁD *súgva*. Jaj! Hiszen tudtam, még én mondtam neked
ezt a mait! Dajka! Mi a jelszó?!

ZULEJKA. Mekka oroszlánja.

DINARZÁD. Mekka oroszlánja. Kiáltsd már oda nekik, Hasszán,
ne légy olyan ügyefogyott!

HASSZÁN. Odakiálttam?

A fegyveres eunuchok végigcsörtetnek a falakon.

ŐRSÉG. Jelszó?!

HASSZÁN *kiáltja*. Mekka oroszlánja!

ŐRSÉG. Tovább! *Eltűnnek. Távolodó léptek döngése.*

DINARZÁD. Elmentek-e?

ZULEJKA. Jaj! Még a hideg verejték is kivert. Megér ennyit az az
aranypalást?

DINARZÁD. Még annál is többet, mióta tudom, hogy csenget-
tyűrojt a szegélye: ha körülperdülök – *körülperdül és kacéran
felnevet* – megcsilingel. Nos, Abu Hasszán! A költemény,
amely részegítő szépségünkről beszél...?!

HASSZÁN. Halld tehát.

Zene. Érzelmesen szaval.

Rubin-dárdáival áthat
ragyogása Dinarzádnek!
Mint tevének az oázis:
szívsarkantyú Dinarzád is
szela

Csak férközzem bizalmába
lelkem-szottyom-Dinarzádja!
A Koránnak tilalmát tán
felejténők Dinarzádokám
szela

Kacsód kecsét hadd imádom
finom Dínom-Dinarzádod:
loppal csókot te ne átallj
adni nekünk Dinarzád jaj!
szela

egyszer csüngjek bíbor szádon
dundi Dini-Dinarzádod:
ahogy hajnalpír orcádra
úgy mászom rád – Dinarzádra
szela

kökény szempár idebámulj
a szemembe: Dinarzád juj!
testem-lelkem ihajláré
lantom-dalom Dinarzádé
szela

ZULEJKA. Pocsékszajú vagy, mondhatom. Illedelmetlen-egy nóta.

DINARZÁD. Hallgass!... Csodaszép költeményt rögtönöztél szépségünkről, Abu Hasszán. Megbabonáztál.

HASSZÁN. Úrnóm!

DINARZÁD. Igen. Mostmár... nos igen, csak az kell, hogy – *hevesen sóvárogva* – hogy aranypalástod is nekünk add ráadásul és a mai napra boldogságunk betelt.

HASSZÁN. Adom is; mihelyest –

DINARZÁD. Mihelyest...?!

HASSZÁN. Mihelyest okarínádon –, mert mostmár a tiéd – egy akkorka dalt is játszol. S tiéd a palást.

DINARZÁD. Az agyag-trombitámon?

HASSZÁN. Hát!

DINARZÁD *buzgón*. Akkor tanulnunk kell. Mutogasd.

HASSZÁN. De – magas hölgy – ahhoz, hogy mutogathassam, melyik ujjad melyik lyukra való, adssza fejedelmi kacsódat.

DINARZÁD. Orcátlan! Hová kell pirulnom miattad... Dajkám, mi-tévő legyek?

ZULEJKA. Magam is sokallom; de ha úgy kívánja a selyma. Le-gyen meg.

DINARZÁD. Allah! Ügyelj, a folyosókon ha jönne valaki. Te meg –

ZULEJKA. Ügyelek.

DINARZÁD. Te meg ígérd meg, Abu Hasszán, hogy nem illeted kezünket perzselő lehelletteddel –

HASSZÁN. Dinarzád!... Milyen csupa-illat a kezed, a tested! En-gedd, hogy –

DINARZÁD. Ereszd el, sátán: még harapsz?! Goromba vagy és nevetlen.

HASSZÁN. Úrnóm –

DINARZÁD. Nyelveddel is, te kutya! Hogy merészelsz, te nyala-finta?!

HASSZÁN. Talált gyerek vagyok, a vásár nevelt. Ne vess meg érte.

DINARZÁD. Ha százszor is talált gyerek vagy. Így harapni!

HASSZÁN. Nem százszor, csak egyszer. A mutatványosok leltek meg és hoztak a palotába; kölyökkorom óta vagyok udvari mulatságszerző és a te szolgád.

DINARZÁD. Ugyancsak jó mulatságot szereztél nekünk, mond-hatom – *duzzogva odanyújtotta karját* – puszild meg.

HASSZÁN *áradozva*. Úrnóm!

ZULEJKA Az alabárdosok a főeunuchhal! Végünk –

DINARZÁD. Allah! A sűrűjébe! Te is!... Mért jössz egy-bokorba, velem?

HASSZÁN. Segíték bújni –

Lótás-futás. Alabárdosok csörtetnek végig a falakon.

ŐRSÉG. Jelszó?!

DINARZÁD. Mondd már, mondd! Hiszen tudod!

HASSZÁN. Minek a micsodája?

DINARZÁD. Mi is?! Szegény eszem. Dajka!

ZULEJKA. Mekka oroszlánja!

DINARZÁD. Mekka oroszlánja!

ŐRSÉG. Jelszó?!

HASSZÁN. Mekka oroszlánja!

ŐRSÉG. Tovább!

Távolodó léptek döngése, fegyverzörgés.

DINARZÁD *szétzilált ruháit rendezgeti*. Elmentek-é?

HASSZÁN *előkerül, térdreerogy*. Mennyországom!

ZULEJKA. A szívem is a torkomban dobogott.

DINARZÁD. Hiába térdelsz: végeztünk.
HASSZÁN. Bocsáss meg!
DINARZÁD. Még egyszer egy-bokorban, én, veled?! Soha!
HASSZÁN. Hadd csókolom kezeidet –
DINARZÁD *tíri*.
HASSZÁN. Rossz a természetem. Vannak, akik a hitetlen kutyák országában tisztességes sarcolásban lelik a mulatságot; vannak, akik a hadban – akik idehaza üdvös harácsolással, a magamfajta ágrólszakadt nép háborításával szerzik a mulatságukat; a Kalifa vadászik. Én világéletemben ahhoz éreztem hajlandóságot, hogy vigasztaljam az igazhívók elárvult háremeit. Az én boldogságom: ha látlak.
DINARZÁD. Látni és harapni – az kettő. Add az aranypalástomat és tünj el. Hívatom az őrséget.
HASSZÁN. Nem addig, amíg nem muzsikálsz –
DINARZÁD. Mért kínoz vele?
HASSZÁN. Egy induri-pinduri nyúlfarkincányit.
DINARZÁD. Mit gyötörsz? Hát nem elég a lecke?!
HASSZÁN. Nem. Csücsöríts.
DINARZÁD. Mi-cso-da?!
HASSZÁN. A szájtartást is gyakorolnunk kell, felséges hölgy, amellyel fújdogálsz az okarínát: csü-csü-csü. Csücsöríts.
DINARZÁD. Ne is kérj ilyet, Abu Hasszán. Hallod ezt?! Dajka!
ZULEJKA. Magam is sokallom; de ha úgy kívánja a bitangja. Legyen meg.
DINARZÁD. Nem bánom; de előbb enyém a palást.
HASSZÁN. Vedd hát aranypalástomat – *ráadja* – csak ne ragyogtasd. Ó be domború rajtad, ahol domborzatos kell legyen! Ó be homorú rajtad, ahol homorlatos – *kapkod utána, Dinarzád elveri a kezét* – kell legyen: ó be szép!
DINARZÁD. Csücsörítsünk: add a mintát.
HASSZÁN „*mintát ad*” – *átöleli* – Dinarzád! *Csók*.
DINARZÁD. Engedj el. Oly vadul ölelsz, ahogy az imént haraptál. Hadd lám, a sípom szólal-e már – *aprókat sípol az okarínán* – szól már! Mégis csücsörítsek?
HASSZÁN. Csücsöríts. Te! *Megöleli*.
DINARZÁD *apró sikolyokat hallatva bontakozik öleléséből*. Vedd le a vaskapcsaidat rólam. Eresszél!
HASSZÁN. Csücsöríts!
DINARZÁD. De Hasszán! Nincs két aranypalástod, hogy kétszer csókolj!
HASSZÁN. Ez még ugyanaz a palást.
ZULEJKA. Te nagy selyma, te –
DINARZÁD. A mai napra betelt a boldogságom, Hasszán: jó mulatságszerző vagy.

HASSZÁN. Ezért fizet a Kalifa, úrnóm.
DINARZÁD. És a te boldogságod: vajon betelt-é?
HASSZÁN *az okarínát próbálja*. Mi lelte a trombitánkat? Nem szól.
DINARZÁD. Ne úgy, te csacsi. Csüccsöríts, most majd én adom a mintát – – – *Csók*.
ZULEJKA. Nagy baj lesz ebből. Megbikásodott a bohóc, a mulatságszerző kópé bitangja; de a mulatságcsinálásnak is van határa. Ni!... Még leteperi az én tubagerlémet, az én gilicémet, lemarja lábról, az én... Elcsavarja a – és nem csak a fejét! Ebből nagy baj lesz... Abu Hasszán!
DINARZÁD *mámorosan*. Abu Hasszán!
ZULEJKA. Abu Hasszán! Nem hagyod abba...?
DINARZÁD. *Jeu*. Abu Hasszán! Nem hagyod abba...?!
ZULEJKA. Kegyetlen vagy és goromba!
DINARZÁD. Kegyetlen vagy és goromba!
ZULEJKA. Engedd el azonnal a hölgy fejedelmi személyét!
DINARZÁD. A hölgyfejedelmi személyét...!
ZULEJKA. Abu Hasszán!
DINARZÁD. Abu... Abu... Abu! – – – Abu Hasszán! Mindenem! Magadhoz láncoltál egészen! A testem, ami van, a lelke, ami nincs: a tiéd! A tiéd vagyok paláستtal és palást nélkül: köröskörül! Köldöktől-köldökig! Ahol átfogsz! Ahol érsz! Hasszánom, Abukám!

Távoli lódobogás, kürtjelek.

HASSZÁN *diadalittas*. Allah nagy és Mohamed az ő Prófétája! *Szétugranak*.
ZULEJKA. Hordd el magad, te tetű. A vadászatnak vége, jön a nagyúr –
HASSZÁN *mint fent*. Már nem bánom, ha a fejemet véteti is! Már elmondhatom, hogy enyém volt a háremek gyöngye, a Kalifák-Kalifájának főfelesége – a világszép Dinarzád!
DINARZÁD. Tűnj el, Hasszán. A kedvemért. Ha gyanút fog, a halál fia vagy.
HASSZÁN. Az vagyok! A Kalifa lába elé borulok és megvallok mindent.
ZULEJKA. Megháborodtál, te koszos?!
HASSZÁN. Hóhér pallosa hersen: már elhallgat a versem –
DINARZÁD. Hasszán!
HASSZÁN. Hasszán! Hasz-szon-talan a szája!
de a hóhér gégéje-nyiszálja –

DINARZÁD. Szerelmünkre!
HASSZÁN. Szerelem vala poklom:
 túlleszek árkon-bokron –
DINARZÁD. Hasszán!

A lódobogás erősödik.

HASSZÁN. Dobd a fejed oda pajtás!
 Annyi se: szempillantás –
ZULEJKA. Tisztára megháborodott. Mitévők legyünk?!

HASSZÁN. Meg én! Ó a fejemet véteti és én a boldogságtól nye-
 rítve halok meg: enyém volt a gyémántok-gyémántja – *fel-
 üvölt* – a világszép...

DINARZÁD *könyörgőre fogja*. Ne ordíts, Allahra! Mindnyájunkat
 elveszítesz. Mit tegyek, hogy ettől eltérítselek?
HASSZÁN *sunyin*. Üzensz-e értem? Üzensz-e majd?!

DINARZÁD. Üzenek, édesem. Elepedek érted; kívánlak, mint a
 nyihos kanca, ha csődörére akadt; de most menj.
HASSZÁN. Adjatok innom. Szomjan haljak?
ZULEJKA. Adok-adok; magam hozom a forrásból.
DINARZÁD *indulófélben. Utánaszól*. Az én alabástrom-korsóm-
 ban: abban hozz neki, dajka.
HASSZÁN *gajdol*.
 Ó piciny alabástrom-korsóm!
 légy társam a deszka-koporsón
 hamajd ama jogos vádér
 s fejjel lakolok Dinarzádér'

*Zulejka hozza a vizet a korsóban; Dinarzád egy oszlop mögé
 húzódik.*

HASSZÁN. Ajha! Alabástrom-korsó – *iszik*.
ZULEJKA. Igyál, istenátka.
HASSZÁN. Nem békanyálás ez a víz, te banya?
ZULEJKA. Siess azzal az ivással.
HASSZÁN. Mire vársz?! Nagy a bendóm –
ZULEJKA. A korsóra, csak győzzem kivárni –
HASSZÁN. Szűk a torkom, soká iszom én – *iszik*.
ZULEJKA Nézd csak: az aszály angyala. Fene a kiaszott sivatag
 beledet –
HASSZÁN. Vidd az irhád morgás nélkül, azt mondom. Szűktorkú-
 ságban szenvedek.
ZULEJKA. Megérdemelnéd. Hogy azon a szűk nyakadon kieresszék
 a páradat... Meddig kortyintgatod még?! *Száját törli*. Semed-
 dig. Így ni – *a korsót a földhözvágja* – volt korsó, nincs korsó.

ZULEJKA. Mit tettél, te kutya?!

DINARZÁD *az oszlop mögül előkandikál. Halálraváltan.* Hasszán!

ZULEJKA. Az alabástrom-korsó: oda!

HASSZÁN. Véletlen volt.

ZULEJKA. Ezer alabástrom-cserépre tört!

HASSZÁN. Oda az alabástrom-korsó-óhohó! *Éktelen bohóc-sivalkodásba fog.*

DINARZÁD *az oszlop mögül előlép.* Elhallgass, szerencsétlen!
Visszahúzódik

HASSZÁN. Volt kancsó, nincs kancsó-óhohó! *Fanfár.*

ZULEJKA *iszonyodik.* A fejedelem a hercegekkel!

HASSZÁN. Eltört! Eltört! *Bög.* Oááá!

A kalifa, kíséretével.

HARUN. Nini, Hasszán. Mért sírsz ilyen keservesen?

HASSZÁN. Nagyuram!–

HARUN. És hol van rólad az aranypalást, amit kaptál, Hasszán: nem megmondtam, ha elkockázod, megcsapatlak?

HASSZÁN *hüppög.* Minden igazhívők ka... ka... kaka... kalif... fejedelme! –

HARUN. Jól van, jól, ne hü-hü-hüppögj; hanem fújd ki az orrod és beszélj.

HASSZÁN *trombitálva orrát fújja.* Nem tréfadolog, hatalmas úr –

HARUN. Ki vele! Most mutasd meg, hogy muzulmán vagy.

HASSZÁN *gajdol.*

Lusta vagyok nem titok
Ó Kalifa!
fa tövén hogy szundítok
Ó Kalifa!
édesdeden – csak az a baj egyedül
éhgyomorra megszomjaztam ce... ce... cefe –

HARUN. Cefe...?!

HASSZÁN. Cudarul!

HARUN *nevet.* Folytasd, te ripók!

HASSZÁN *gajdol.*

Szólítom a földajkát
ó Kalifa!
hozzon tele egy csajkát
hozott is egy köcsöggel amikor a
zápfogamba nyilalt a kániku...káni...ká –

HARUN. Kániku...?!

HASSZÁN. A rekkenő hőség, felséged szolgálatára.

HARUN *kacag.* Te golyhó! Ha még egyszer elhajlik a nyelved...
Folytasd!

HASSZÁN *gajdol*.
Egy halálom-életem
ó Kalifa!
ami történt véletlen
ó Kalifa!
nagy a korsó: alig ittam keveset
a kezemből véletlenül ki... ki... kicsú... csú!

Csuklik.

HARUN. Kicsú...?! Vagy kies...?!
HASSZÁN. Kipottyant.
HARUN *hahotázik*. Ha! Te hájfejű. Tovább!
HASSZÁN *gajdol*.
Csodálkozom hölgyeden
ó Kalifa!
megcibálta a fejem
ó Kalifa!
pénzes zacskóm arany gúnyám elvették:
tőlük bezzeg akár kódis lehetnék –
HARUN. Dinarzád! Mordizomadta! Mit jelentsen ez?!
DINARZÁD *oszlopa mögül előlép*. Uram, a kutya fajzat, aki lármájával felébreszteni merészelt –
HASSZÁN *hétrét görnyed*. Magam is aludtam: hogyan is ébreszthettem volna!...
HARUN. Csend!... Haragszom. *Oroszlánkodik*.

Morgás, mennydörgés.

KÍSÉRET *hőköl*. A Kalifa haragszik! Harun! Harun az Igazságos!
Jaj nekünk!
DINARZÁD *pulykamérges*. Eltörte az alabástrom-korsóm!
HASSZÁN *mint fent*. Csak agyag-köcsögöcske volt, úrnóm –
ZULEJKA. Várj, pojáca, várj. Eszel te még a főztömből.
HARUN. Mi-cso-da?! Száz botot a talpára a banyának ebéd előtt –
ZULEJKA Irgalom, uram!
HARUN. Ha ebédig kedves bolondunkat meg nem engeszteli.
Adjátok vissza neki, amit elszedtetek, adjátok vissza tüstént:
a pénzét, a palástját.
DINARZÁD *zokog*. Soha!
HASSZÁN. *Ad spectatores*. Rablás, fényes nappal.
HARUN. Ennyi hűhó, egy agyag-köcsögért. Nyughassatok, némberek!
DINARZÁD. Az alabástrom-korsóm: oda!
HASSZÁN. *Ad spectatores*. Hát az: oda –

ZULEJKA. Ne a palást meg az aranyaid. A szemem nem kell?

Rusnya te –

HARUN *mézes-nyájas*. Hattyú-kebles kedves hitvesünk-és főfeleségünk, asszonyok eleje. Meg ne csípje finom bőrödet a fűdögáló szellő; épp ezért – *ordításba csap át* – kalyibád legutolsó szurdékjába vonulsz és ott várod be urad haragját és hódolatát.

HASSZÁN. Hát az okarinám?!

HARUN. Azt is elkobozták?

DINARZÁD. Allah! Ne: vágd hozzá, dajka és mondd, hogy éjjélkor a kertben pozdorjává töröm! *Az okarinát odaadja a dajkának.*

HARUN. Szipirtyó!

ZULEJKA. Asszonyi kíváncsiság öreg bűnébe estünk. Felség! Most az egyszer!... *Dinarzádtól elvette s most odaadja Hasszának.* Ne! Ne halljam sípodat – *súgva* – éjjélig...

HARUN. Te sem végzed egy darabban!...

ZULEJKA. Bocsáss meg ezegyszer, Mekka oroszlánja –

HARUN. Alázkodj meg neki, ha már megloptad.

ZULEJKA *sziszeg*. Leborulunk előtted, fényes ábrázatú Abu Hasszán, fő-fő tréfamester!

KÍSÉRET. A királytigris!... A tigris!... Itt hozzák a tigrist! *Vadászok rúdon lógó tigrist hoznak*

1. FŐÚR. Nézd azt a hátralógó pofáját a rúdon!

2. FŐÚR. A foga, az a rettentő!

3. FŐÚR. Fiatal állat, csupa tűz –

VADÁSZ. Fiatal, mégis alig bírjuk, uram.

HARUN. Jómultság volt, mozlímok: királyi vad. Mit szólsz hozzá, Hasszán cimbora?

HASSZÁN. Hozzásegítettelek, uram.

HARUN. Mivel, te csepűragó?

HASSZÁN. Megmondtam: el ne ereszd a dárda végét, amíg a tigris el nem kapja.

HARUN. Bolond vagy, fiam – de ki, ha nem te?! Itt az erszényed párja, a jó vadászatért, meg tigrisemért, hogy ilyen jól hozzásegítettél. S ha már mindenben osztozunk, nem szégyen Harun Al Rasidra, ha ilyen aranyos bolonddal költi el reggelijét, hol is a világszép Dinarzád maga fog felszolgálni. Jer, aranyos bolondom, hadd fogjalak karon: ebben az aranyos palástodban úgy ragyogsz, mintha te volnál a kalifa, én meg csak afféle futóbolond...

Zene.

HIRDETŐ *jobbról-balra végigvonul az előszínpadon. Oroszlános címerpajzsának ablakkivágásán kikandikálva beszél. A tündöklő tetejű paloták fejedelme! – dob. A sokkupolás Bagdad oroszlánja!– dob. Kinek adózik a Bizánci Kutya és minden Indiák uralkodója! – dob. Ezer ostromelefántja- és negyven-ezer harci tevéjének alatta megindul a föld! – dob. A Győzhetetlen ő, láttára a pálmák meghajolnak, valahol elhalad! – dob. Minden igazhitű mozlimok parancsolója, ő, az Igazságosztó: Abdullah Al Harun Al Rasid –*

HASSZÁN. *Éljen!*

KÍSÉRET. *Soká éljen Harun Al Rasid!*

*Hasszánnal összekarolva – a kalifa, kíséretével el.
A zene felárad.*

Függöny

A Majomház

Vidám színpadi játék három felvonásban

SZEREPLŐ SZEMÉLYEK:

NÜREDDIN, a szultán első bolondja
BEDREDDIN HALÁSZ, a cimborája
ZUBAIDA, halászné
HUSSZEIN MAJOM, szegény rokon a halászéknál
SZERENDIB, pástétomos
DIGRÁN, örmény orvostudor és csillagjós
SZABAHADDIN PAPAGÁJ, Digrán családja
ORHÁN BAGOLY, Digrán családja
SZULIMÁN SZULTÁN
MOÁTTÁR SZULTÁNA
AYSÁN, a szultán udvarhölgye
ABDUL-BASI, Sztambul rendőrfőnöke, Aysán apja
DAJKA, Aysán bizalmasa
IBRAHIM, főeunuch
DZSAYUR, India követe a Portánál
MUZAFFIR, Perzsia követe a Portánál
MESSER CORNARO, Velence követe a Portánál

Ezenkívül: janicsárbasi, konyhabasi, hóhér, lebzselő, janicsárok,
udvarhölgyek, apródok.

Történik Sztambulban, Nagy Szulimán uralkodása idején

ELSŐ FELVONÁS

1. jelenet (a függöny előtt). Aysán, Szerendib, Dográn, Abdulbasi, Ibrahim a Hóhérral és Husszein majom; Aysán középen. Betáncolnak és énekelnek.

TUTTI (Hadaródal)

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a
nagy, ez a galibai nap
anélkül, hogy valakit feltrantran-
trancsírozzanak
A nagy szuli hős szuli szuliszulimán
Szulimán Szulimán
szülišzüli-születésnap-i ünnepi
ülnapot ülni kíván
Derék janijani-janicsárok síp-pal-dobbal
díbedobbal
nyenyérével
s aki néző tapitapi-vastapi-vastapi
tapsoljon henye
tenyerével
heviben mint aki örömét leli benn leli benn
leli benne ma
úgy járjad
a világbiri-biribiri-birodalomalapító szulu
szuluszulu
szultánnak

Kitáncolnak a másik oldalra; a függöny fel. A széles ajtónyíláson az Aranyszarv karélya látható: Sztambul a holdfényben. Éjjél. Balra halasláda, azon üldögél Husszein majom és a legyeket kapkodja; jobbra bogrács rotyog a tűzön. Középen rozoga kecskelábú.

2. jelenet. Husszein majom, Zubaida; kisvártatva Bedredin.

BEDREDDIN *a kincsel teli háló terhe alatt roskadozva.* Asszony, segíts. Néznéd, hogy beleszakadok.

ZUBAIDA. Segítsek ugye, most jó vagyok? Eredj onnan, Husszein.

HUSSZEIN *leugrik és a bográcsához sántikál. Kavarja.*

BEDREDDIN. Azt hittem, sose értek ide.

ZUBAIDA. Te telhetetlen. Nem lesz jó vége.

BEDREDDIN. Ne volna? Ennyi kincstől még megszakadni is jó.

Nyisd ki a halasládát, hadd öntöm bele.

ZUBAIDA. Attól nem féltlek, hogy beleszakadsz, mert Alláhnak

hála, erős vagy, akár a marha; de hogy elválasztják a fejed a törzsedtől, ettől már inkább.

BEDREDDIN. Nézd ezt a tálat: aranytál. Vedd ezt a gyönyörűséges kelyhet vagy micsodás kárbunkulus-jószágot.

ZUBAIDA. Hiszen még a nevét sem tudod!

BEDREDDIN. Ezt a rubintos sótartót, ezt a berakásos olajkanalat. Még egy fogás és nem halászunk többé.

ZUBAIDA. Hányadszor mondod ezt? Nem meghirdette törvényosztó Szulimán szultánunk – Alláh nyújtsa hosszúra árnyékát! – hogy vérdíjat tűz a tolvaj fejére, aki dézsmálja a palota aranyneműjét?!

BEDREDDIN. De én nem vagyok tolvaj – fogd be a lefetyelőkédet, Zubaida, mert már magam is elhiszem, hogy tolvaj vagyok – ez meg az Aranyiszarv vize, nem a kincstár; meg se tudnám mutatni Sztambulban, hol tartja kincseit a szultán.

ZUBAIDA. Tudom-tudom. *Egy diadémot nézeget; Husszein utánakap.* Eredj majom a dolgodra!

BEDREDDIN. Menj, Husszein, hozz vizet.

HUSSZEIN *a kantával, makogva – el.*

ZUBAIDA *gyönyörködik az ékszerben.* Bedreddin te! Ha ezt a diadémot nekem adnád...

BEDREDDIN. No ládd. Ugye kell, ugye jó. Ez afféle senki-jószága, elhagyott holmi. Sok gazdag hajó süllyed el, sok portékát vet partra ám a víz: bolond, aki mérgeződik halász létére, hogyha hal helyett – aranytál akad a hálójába.

ZUBAIDA. Masallah!

HUSSZEIN *visszatér a kantával és vizet önt a halasládába.*

ZUBAIDA. Nézd – nézd, az oktalan állatja!

BEDREDDIN *a kincseket a ládába üríti.* Ez azt hiszi még, halat tartunk a halasládban.

ZUBAIDA. Tudod, ki fog hóhérezre juttatni? Nüreddin, a cinkosod.

BEDREDDIN *adja a bambát.* Melyik Nüreddint, a borbélyt gondolod?

ZUBAIDA. Az eszed tokja.

BEDREDDIN. Akkor tán az olajkáros Nüreddin?

ZUBAIDA. Olajkáros a majd megmondom micsoda.

BEDREDDIN. A karavános Nüreddin a szerálynál? Nüreddin, kiérdemesült müezzinünk, Nüreddin dervis, már hogy árulna el, egy igazhívó mozlomot?

ZUBAIDA. Nem az a Nüreddin, jól tudod.

BEDREDDIN. Más Nüreddint pedig nem ismerek. *Az ujjain számolja.*

ZUBAIDA. Nem-e? Hát Nüreddin, a cimborád?!

BEDREDDIN *diadalmas óbégatással.* A cimborám!

ZUBAIDA. Igen-igen. Vagyis inkább hogy a cinkosod, a palotabéli bolond. Még túljárnál a feleséged természetes eszén – he?!

BEDREDDIN. Zubaida: verés lesz a vége!

ZUBAIDA. Mert keveset adsz neki, Nüreddinnek; vásik a foga, kevesli a koncot. Keveset adsz a zsákmányból, azt is horgas kézzel adod. Azért fog feljelenteni.

HUSSZEIN *a láda szélére telepszik és turkál a kincsben.*

ZUBAIDA *elbűvölve, mohón.* Addsz! Adi! Adjátok a kezembe azt a szépragyogású mártástartót!...

BEDREDDIN. Megér vagy ezer tanygát. Ne! *Odaadja.* A fedele nincs meg, de hátha a következő fogásnál.

NÜREDDIN *odakint. Énekel.*

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a nagy, ez a galibai nap
anélkül, hogy valakit feltrantran-
trancsírozzanak...

BEDREDDIN. Jön valaki! *Gyömöszöli a kincseket.* Nézz ki hamar, ki gajdol ilyen késő éjnek-évadján. Mars majom! *Husszeint lezavarja a ládáról.*

ZUBAIDA *kinéz.* Hiszen ez Nüreddin! Előre megmondtam. Legjobb volna, ha eltennénk láb alól –

BEDREDDIN. Kettéhasítlak te! Az én cimborámat ne bánts, akit úgy szeretek, mint a szememfényét – Ő meg a bort szereti úgy, mint a feleségedet. Hitetlenek vagytok, kutyák, nem haltok meg turbánnal a fejeteken –

NÜREDDIN *odakint. Közéle.* Hahó, Bedreddin cimbora! Hahó!

BEDREDDIN. Hamar! Minden a ládában?! Rá a fedelét. *Fennhangon.* Hahó, Nüreddin cimbora! *Kapkod.* Gyorsan: pántotlakatot... mi az ördög van ezzel a lakattal, mit csináltál vele?

ZUBAIDA. Hozzá se nyúltam –

BEDREDDIN. Átkozott lakatja. Beragadt.

3. jelenet. Előbbiek, Nüreddin.

NÜREDDIN *fűlig vigyorodva, nagyon hangon beállít.* Nüreddin, udvari szajkó és szájhasbél, a világverő Szulimán szultán születésnap üdvözlését hozom. Szálem alejkum.

BEDREDDIN *Zubaidához, sűgva, a ládára.* Csapd le, ülj rá vagy nem bánom, csinálj vele valamit. *Nüreddinhez.* Vaalejkum aszszalum. Nini koma! De hol jártál, hogy éktelen veres az orrod?

NÜREDDIN. A paprikamalomban! *Harsogva nevet.*

BEDREDDIN. Köszönöm a nagy tisztességet. Aztán honnan tudja Mekka Oroszlánja, hogy ma van a születésem napja? Mert akkor rosszul tudja.

NÜREDDIN. Nem „tudja”: elrendeli, te pupák! Neki-neki, nem neked: ma a nagy Szulimán szüლისzüli-születésnapj ünnepi ülnapot ül. Minden hétre esik egy születésnapja. *Kapatosan körülögyeleg.*

ZUBAIDA *elállja a ládát.* Üdvözöllek, fényesábrázatú Nüreddin, bolondok gyöngye –

BEDREDDIN. A kereplődöt, te! Nem hallod, hogy most a férfiak beszélnek? *Nüreddinhez. Sóhajt.* És milyen jókor!

NÜREDDIN. Erre keveredtem, mondok, benézek ebbe a majomházba. Szálem, Husszein majom! *Ölkeznek a majommal. Játék.*

BEDREDDIN. Ide! Vagy ide! *Az ülpárnákat a halasládától megszirehajigálja, úgy kínálja hellyel Nüreddint.*

NÜREDDIN. Még ne, majd inkább – *A halasláda felé somfordál*

ZUBAIDA. Nem ennél egy kanálkával ebből a frissenfőtt halacs-kából?

BEDREDDIN *Zubaidát fenyegetve.* Te!

ZUBAIDA. Ülsz-e már? Utána majd kapsz egy kis pergettmézes, túrós-tepertős piláfot.

HUSSZEIN *a halasládára telepszik.*

BEDREDDIN *Zubaidához.* Nem fogod be a kotnyeledet mindjárt?! Amíg férfi szólal, nem mukkansz.

ZUBAIDA. Nem.

BEDREDDIN. Mi...?!

ZUBAIDA. Igenis: nem.

BEDREDDIN *ráüvölt.* Nahát akkor!

HUSSZEIN *csintalan kárörvendő.*

BEDREDDIN *mézesmázos.* Drága barátom, Nüreddin. Nem ennél egy kanálkával ebből a frissenfőtt halacs-kából?! Ülsz-le-hamar: utána kaphatsz pergetett-mézes, túrós-tepertős piláfot.

NÜREDDIN. Nem mondom, a piláfot elengedem; de ha a halhoz valami jóféle is kotyogna a butykosodban, Bedreddin koma, a csempészhajóról...

BEDREDDIN. Bor?... Van-e?!

ZUBAIDA. Van, van!

BEDREDDIN. Hát mért nem szólsz, asszony: itt állsz, olyan vagy, mintha megkukultál volna.

ZUBAIDA. Egyszer a mukk is sok, másszor a kukk is kevés: ördög igazodik el rajtatok.

NÜREDDIN. A próféta szakállára, akkor leülünk. *Lócafélére telepszik balfelől, a ládának háttal.*

ZUBAIDA. Ti teremtés koronái. Itt a bor. *Kancsót, poharakat hoz.*

HUSSZEIN *tolakodó.*

NÜREDDIN. A mai fogásra, Bedreddin koma.

BEDREDDIN. A holnapira –, mert ma még nem voltam. *Koccintanak, isznak.*

NÜREDDIN. Jut a majomnak is. *Poharat nyom Husszein kezébe.*

A holnapi fogásra, Husszein majom.

HUSSZEIN *örül.*

ZUBAIDA. A pokolban végzitek: két hitetlen gyaur. Isztok, mint a pápa.

NÜREDDIN. Azok a kutya velenceiek, értik, mi a jó. Mifelénk még olyan kecskék se teremnek, amilyenekből ezt a bort fejik.

BEDREDDIN. Nem kecskéből fejik, te tulok.

NÜREDDIN. Hát miből, te bivaly?

BEDREDDIN. Rókából. Ez csipkerókabor.

NÜREDDIN. Csipkeróka: bánom én. Úgy pezseg, hogy belekönnyezem. Csak volna egy kristályserlegem, hozzáillő... Bedreddin, nincs a ládádban?

ZUBAIDA *tálat.*

BEDREDDIN. Nincs, nincs, majd holnap. Ess neki a halnak, egészségre koma, most mondom, mert innen kezdve elhallgatok; neked is ajánlom. Nagypám szálkába halt bele, százesztendőskorában.

NÜREDDIN. Hihhi! Hahaha! Még van hetvenöt esztendőm.

ZUBAIDA. Egyél-igyál.

NÜREDDIN. Huhu! Jól élünk a majomházban. *Feláll, rázendít.*

Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a nagy, ez a galbai nap –

Bedreddin és Zubaida lenyomják a helyére.

BEDREDDIN. Drága barátom, Nüreddin Ali. Nem venném a lelkemre a szálkát, hogyha a torkodon akadna. *Zubaidához, súgva.* Add a gerincét, annak is a farkarészét, ahol csupa-szálka! *Nüreddinhez.* Igyál előbb.

NÜREDDIN. Adnál előbb egy takaros kárbunkulus-kelyhet nekem, nem bánom, a holnapi fogásból.

BEDREDDIN. Honnan vegyem a holnapit, te józaneszű?!

NÜREDDIN *kapatosan.* A szultán első bolondja vagyok, rangban megelőzőm a hasbeszélőt. Ne bánts az eszemet, mert megharagszom. *Pityerkél.*

ZUBAIDA. Kőkényszemű Nüreddin, hiszen legszerelmetesebb barátunk vagy és jóltevőnk –

BEDREDDIN. Megosztjuk veled mindenünket, testvériesen –

ZUBAIDA. Megosztjuk veled mindenünket, asszonyok kedvence –

HUSSZEIN *makogva simogatja-vigasztalja.*

NÜREDDIN. Ugye? Holnap megadod, amivel tartozol: harminchat aranytálat, tizenkét rubinserleget, harminc –

BEDREDDIN. Meglesz, minden meglesz holnap. *Zubaidához.* Te meg zavard el azt a majmot. *Nüreddinhez.* De most egyél.

NÜREDDIN. Pompás ez a hal, Zubaida.
 BEDREDDIN. Ez aztán a borkorcsolya, hékás!
 NÜREDDIN. Ez az.
 ZUBAIDA *a majmot zavarja*. Husszein a ládikóra! Gazdikó mondta. Ne, az ikrástál, zabálj.
 HUSSZEIN *a ládára ugrik és kuporogva majszol*.
 NÜREDDIN. Holnap csak győzd a halászatot. Vízilakomát rendez újra szultánunk az öbölben, velencés követünk tiszteletére –
 BEDREDDIN. Meg a mi tiszteletünkre. Igyál, Nüreddin! *Istnak*.
 NÜREDDIN *csemcseg*. Ez már kecskéből van.
 BEDREDDIN. Csak tivornyázzanak: mi se alszunk a majomházban.
 NÜREDDIN. Ne is! Tegnap csak bámult a velencei, amikor a beglerbégek meg a lányok a tengerbe szórták az aranyholmit. Ha tudná a pogány, hogy tányérfogó háló feszül ám a vízen!
 BEDREDDIN. Hát még a szultán! Ha tudná – a hálóját, hogy lékelik!
 NÜREDDIN. Haha! *Előkapja görbe kését*. Ezzel a jatagánnal bontogattam!
 BEDREDDIN. Én meg nem győzöm facsarni a hálót; kotortam az öblön vele végig: ni –
 NÜREDDIN *a lelógó hálót vizsgálja*. Hazudsz Bedreddin. Halászni voltál.
 BEDREDDIN. A próféta koporsójára: ez még a tegnapi!
 NÜREDDIN. És ez a gyémántokkal rakott kehely, ami a szemem fennakadt? *Kikapja belőle*. Hazudsz!
 ZUBAIDA. Mi jut eszedbe, pintyőkém?! Megsúghatom, te asszonyok-átka... *Olvadozva sugdos Nüreddin fülébe*.
 BEDREDDIN *Zubaidához*. Sugdolódzol?!
 NÜREDDIN. Elég. A kehely az enyém. *Köntösébe rejti*.
 ZUBAIDA. A kehely a tiéd!
 NÜREDDIN. Halat.
 ZUBAIDA *eléberakja a bográcsot*. Ne, egész bográccsal.
 HUSSZEIN *horgászbot kerül a kezébe; rendetlen és lármás*.
 ZUBAIDA *Husszeinhez*. Ne lármázz, majompofa. *Nüreddinhez, hízelegve*. Ha látlak, ugrál a szívem.
 NÜREDDIN *felemelkedik ültőhelyéből*. Nekem mondtátok, hogy majompofa?!
 BEDREDDIN. Asszony, eltángállak, ha bántani mered a barátomat – *Egy seprővel püföli Zubaidát* –, hogy az eget is bőgőnek nézed.
 ZUBAIDA. Dehogy-dehogy, jaj, jaj!
 NÜREDDIN. Hagyd el. Igyunk.
 BEDREDDIN. Igyunk! Szent a béke.
 HUSSZEIN *Nüreddin turbánját horgássza*.
 NÜREDDIN. Szent. Ezt kiénekeljük. Zubaida, elő a csörgődobot, hadd szóljon a majomházban!

ZUBAIDA *csörgődobot kap elő és úgy kíséri Nüreddin énekét.*

NÜREDDIN. A nagy szuli hős szuli szuliszulimán.

Szulimán Szulimán
szülišzüli-születésnap iünnepi
ülnapot ülni kíván
Ha kárkárkárbuli-bunkuli gyémánt serlegeid
halihalhálónkba gurítod hej
Szulimán tata! lesz muri lesz hecc:
akárkárkár de akár pere-pere-pereputtyostul
Szulimán magad is belebuk-bele-hej
Szulimán belebukfencezhetsz

(Refr.:)

A nagy szuli hős szuli szuliszulimán
Szulimán Szulimán
szülišzüli-születésnap iünnepi
ülnapot ülni kíván

HUSZEIN *a dal végén Nüreddin turbánját horogra kapja és a magasba rántja. Macskazene.*

NÜREDDIN. Ohó! A turbánom! *Visszaveszi.*

ZUBAIDA *a majomhoz.* Te csibész! Mert láttad, hogy engem el-
raknak, azt hiszed, már én nem raklak el?! *Veri; Husszein visongat.*

NÜREDDIN. Éljen az ünnepelt! *Kacagja.*

BEDREDDIN. Nyughass, Zubaida –

ZUBAIDA *veri a majmot.* Mert mindenemből kizabálsz?! A boro-
mat iszod?! És még packázol velem?

NÜREDDIN *zabál.* Hagyd el: szegény rokon. Ma neki is ünnepe
van a majomházban. *Fejével eltűnik a bográcsban.*

BEDREDDIN. Hallgass cimbora, ennek kétágú szálkája van: Alláh
irgalmazzon annak, akinek ez a torkán akad.

NÜREDDIN. Asszonyok dísze! Nevezz kurafinak, ha nem nyalom
ki a bográcsodat.

ZUBAIDA. Ízlik ugye!

HUSZEIN *felmászott a gerendára Nüreddin fölött és horgászni
kezdi a kincseket a halasládából, amelynek födelét előzőleg
már felnyitotta.*

ZUBAIDA *kétségbeesetten fenyegeti.*

BEDREDDIN. Azért megtehetnéd cimbora, hogy ha már akkora
tívornya készül a szultán születésnapjára és megint a tenger-
be dobálják a drága holmit, hogy vágnál egy jó kétrőfös lyukat
a kifogóhálón. Világbíró Szulimán szultán azt a pár aranytálat
meg se érzi; nekünk meg, két hű alattvalójának, jól jön.

NÜREDDIN *hatalmasan fal.* Meglesz, Bedreddin koma. *Zubaidá-
hoz.* Mít integetsz?

ZUBAIDA. Hogy ne szólj, amíg halat eszel.

HUSSZEIN MAJOM *már előhorgászott egy aranybilikomot és elégedetten himbálja.*

BEDREDDIN. Majd ha teli a ládánk: elszelelünk és mint előkelő illatszerkereskedők nyugalomba vonulunk valahol Korasszánban vagy Szmirnában vagy tudomisen –

NÜREDDIN *tele pofával.* Nem bánom; de előbb ideadod a harminchat aranytálat, a tizenkét rubinserleget, a harminc – *Orra előtt elkalimpál az aranybilikom. Felemelkedik, hátrafordul és rámered a kincsesládára: tárva-nyitva*

BEDREDDIN *buzgón.* Meg ne szólalj, amíg halat eszel. Úgy szeretlek, mint az apósomat. Nüreddin! *Rángatja.*

NÜREDDIN. Ö...ö...ö – – – *A torkához kap. A száлка! A kétágú száлка! Öklendezik.*

ZUBAIDA. Alláh segíts! *Bedreddinhez.* Verd a hátát, te gyámoltalan! *Mindketten páholják.*

NÜREDDIN. A kétágú száлка: megfulladok. Nagyobbat üssetek!

BEDREDDIN. Drága barátom, ne vedd rossznéven. *Fejenvágja.*

NÜREDDIN. Ne a fejemet: hát a fejemben van a száлка?!

ZUBAIDA *Bedreddinhez.* Eredj innen te sátán! *Doronggal hátba veri Nüreddint.* Megmentlek, asszonyok vígasza, nem engedlek megölni.

BEDREDDIN. Kezet emeltél a barátomra?! meglakolsz! *Lazsnaolja Zubaidát.*

ZUBAIDA. Áj-váj!

NÜREDDIN *fuldokolva.* Engem verjete, ne egymást: ne hagyjatok nyomorultul elpusztulni. *Elterül.*

BEDREDDIN. Irgalmas Alláh! Szegény barátom, élsz-e még?!

ZUBAIDA. Magányos óráim megszépítője – üdvöm-büdvöm! *Nüreddinre borulva zokog.*

BEDREDDIN. „Üdvöm-büdvöm”? Szóval így vagyunk. Összeszűrted a levelet!

ZUBAIDA. Te ölted meg.

BEDREDDIN. Én? Én mondtam, hogy tegyük el láb alól?!

ZUBAIDA *Nüreddint rázza.* Nem mozdul.

BEDREDDIN. Ördög és pokol! Ha a bolond este hiányzik a palotából, a szélrózsa minden irányában szétküldik az őrjáratot – és akkor végünk van.

ZUBAIDA. Észretérsz-e már?!

HUSSZEIN *butykosból kínálja Nüreddint.*

ZUBAIDA *oldalbavágja a majmot.* Elhordod magad, te pogány!

HUSSZEIN *visongva a sarokba vonul és nagyot húz a butykosból.*

BEDREDDIN. Adj tanácsot, Zubaida.

ZUBAIDA. Mikor a férfi szólal, az asszony nem beszél.

BEDREDDIN *nekitámad.* Hóhétkézre juttatni engem, mi? Elszelelni az arannyal meg a pojjácaival, mi?! Buja számárkanca.

ZUBAIDA. Ostoba tökfilkó vagy, Bedreddin: azért szerettelek.
BEDREDDIN. Ezt a majmot elverem a háztól. Te! *Kikapja Husszein kezéből a butykost, nagyot húz belőle és a köntösébe rejti.* Cseppet nem hagyott. *Nüreddin előtt, jajveszékelve.* Bisz-millohu rahmonu ráhim!...

ZUBAIDA. Van kurázsid?
BEDREDDIN. Mit tegyek?
ZUBAIDA. Még nincs veszve minden. Zárd le a ládát.
BEDREDDIN. Zárom. A pántot, a lakatot, mind a hatot – ej, hogy előbb rá tudtam volna tenni!
ZUBAIDA. Láncold hozzá a majmot is, annyival is több.
BEDREDDIN *megteszi.* Mint gyilkost visznek holnap a kádi elé. Nincs, ki örökölje aranyamat!
ZUBAIDA. Ne óbégass!
BEDREDDIN. Csak még az egyszer, ebből a csávából –
ZUBAIDA. Hős oroszlán. Fogd meg a lábát és vigyük, hátha még nem késő –
BEDREDDIN. – Hová? *Felkapják Nüreddint.*
ZUBAIDA. Itt lakik abban a tornyos palotában Digrán, az örmény csodadoktor. Ha valaki, akkor Digrán megmentheti.

Kicipelik.

4. jelenet. Husszein majom egyedül.

HUSSZEIN. *Ének-makogás.*
Nem múlik el bizibizi biz e nap biz e
nagy biz e galibai nap
Anélkül, hogy valakit ne trantran-
trancsíroz-zanak...
*A láncán körüljárja, lármásan bele-belekukucskál és boldog-
talanul veri a ládát.*

Végzene; függöny

MÁSODIK FELVONÁS

Első kép

Digrán házában. Kandallós toronyszoba. A kandallótól balra bejárat, jobbra meredek lépcső a könyvtárerkélyre. Az erkélyen armilláris, szextáns, csillagkukucsáló, kristálygömb; két karikahinta a madaraknak. Olajlámpás világít a könyvtárerkélyen és a pislákoló csillagok, amelyek elmozdulnak néha. A toronyszoba alsó szintje egyelőre sötétben marad.

1. jelenet. Abdul-Medzsid Basi, Digrán örmény csudadoktor, Orhán bagoly és Szabahaddin papagáj a toronyerkélyen.

ABDUL. Mióta legkedvesebb kárbunkulus-serlege eltűnt, a felséges Moáttár szultána ételt-italt elutasít magától és kijelentette, szomjan pusztul, ha a gyémántkelyhet meg nem kerítjük neki. Már harmadszor jövök hozzád: segíts, hatalmas Digrán! DIGRÁN *kövér óriás*. Megmondtam, ezer tanyga, csengő aranyakban.

ABDUL. Biszmillah! Annyi pénz talán egész Sztambulban sincs. DIGRÁN. Másnak egy kád aranyért sem. Ha ideborítod elém, ha megtöltenéd színültig ezt a tornyot... A tulajdon édestestvéremnek is kétezer.

ABDUL. Mit mondasz? Felejted, hogy Sztambul fő-fő rendőrbasijával beszélsz?

DIGRÁN. Nem felejtem, uram.

ABDUL. Hogy nélkülem nem árulhatod a tudományodat?!

DIGRÁN. Nem az enyém a tudomány: a csillagoké és a jeleké –

ABDUL. Jójó. Ugyan már kaptál ezer-ezer tanygát, de – Masallah.

Odanyújtja a zacskót. Legyen meg.

DIGRÁN *óriás testével elégörnyedve, elveszi*. Nem számolom: elhiszem, uram –

ABDUL. Hogy számolod-e?! Még csak az kéne, örmény létedre, hogy pimaszkodj egy igazhitűvel.

ORHÁN BAGOLY *huhog*. Hu! – Hu! – Huncut! – Huncut!

DIGRÁN *megrója a baglyot*. Ej-ej, nagybátyám! *Engesztelő bókkal Abdul-Basi felé*. Alláh szaporítsa napjaidat, uram.

ABDUL. Fogj hozzá ízibe –

DIGRÁN. Fognék én: de a jeleket nem lehet hajtani – *Nekilát.*

Körülpörgeti az armillárist, kiint a tárt ablakon

ABDUL. Kinek integetsz?

DIGRÁN. A csillagaimnak, uram. *Könyveit konzultálja.*

ABDUL *könyörgőre fogja a dolgot*. Szaporán, szaporán! Láss hozzá, neked semmi sem lehetetlen. A szultán százezer aranyat tűzött a tolvaj fejére. „Micsoda csausz-basi vagy te, micsodás

rendet tartsz te Sztambulban?!” – förmed rám. Ha holnap éjfélig a szultán kárbunkulus-kelyhe nem kerül elő – fejem lehull!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Fejem lehull! Fejem lehull!

DIGRÁN *megrózza a papagájt.* Ej-ej, öcsém. *Abdul-basi felé, mély bókkal.* A csillagok kedveznek. Lássunk munkához –

ABDUL. – igen, láss munkához, csudálatos Digrán. Mióta legkedvesebb bolondunk, Nüreddin Hamid is eltűnt a palotából, nem merek urunk szeme elé kerülni. Olyan, mint a felbőszült tigris, világbíró Szulimán szultán! Ha látom, a könnyű vizezés vesz rajtam erőt –

DIGRÁN. Ne aggódj, megleljük a dicső szultána kárbunkulus-serlegét.

ABDUL. Segíts, Digrán, segíts egy hatvanéves, kilencvenhat-gyermekes családapán!

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! Hu! – Huncut! – Huncut!

DIGRÁN. Nos, lássuk csak – *távcsövezi* – Algenib, a Tolvajszem hogy merre jár. *A csillagok elmozdulnak.*

ABDUL. Algenib, a Tolvajszem?

DIGRÁN. A Majom házában! Még mindig... De már –

ABDUL. Átkozott majomház!

DIGRÁN – átlépett a Teknősbéka házába.

ABDUL. Teknősbéka?! Harmadnapja azt mondtad, „lubickol hazafelé”. Ki hallott még olyat, gyémántkehelyről: „lubickol”!

DIGRÁN. Uram, nem én mondtam: Szabahaddin.

ABDUL. Szabahaddin? Miféle Szabahaddin?!

DIGRÁN *a papagájra mutat.* A testvéröcsém, Szabahaddin papagály.

ABDUL *meghökken.* *Bókkal a karikahinta felé.* Szálem.

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Alejkum. Szálemalejkum-kumkumkum!

ABDUL *fejét csóválja.* Tegnapelőtt azt mondtad, „fiadzik a majomházban”. Gyémántkehelyről – még hogy „fiadzik”!

DIGRÁN. Uram, nem én mondtam: Orhán.

ABDUL. Orhán? Miféle Orhán?!

DIGRÁN *a bagolyra mutat.* A nagybátyám, Orhán bagoly.

ABDUL *álmélkodik.* A nagybátyád?

DIGRÁN. Ó. A karikán az öcsém, amott a nagybátyám: kiitták a varázsszert, kíváncsiságból. Hallani kívánod történetüket?

ABDUL. Hogyne! Szörnyen kíváncsivá teszel.

DIGRÁN. Majd elmondják ők maguk.

ORHÁN BAGOLY ÉS SZABAHADDIN PAPAGÁJ *kettős*

Digrán egyszer hazaruccant

Örmény-Ázsiába,

s mi betörtünk lepecsételt

titkos kamrájába.

annyi bűvös por s kenőcs közt
hátha megtalálnánk
az örökifjúság ritka-
nagy panáceáját.

Végiggettünk-nyaltunk minden
bürköt, zsírt, beléndet,
mire meghaltunk vón' – bennünk
volt az ellenméreg.

Egyszeribe összerándult
mind a kettőnk béle,
hánytorogtunk, azt hívénk, hogy
meg nem ússzuk élve.

tolladozva-szárnyadozva
– hát tükörbenézünk,
s látjuk: telik-teljesedik
madárrávedlésünk!

De kevés volt két madárnak
nem járt át a méreg,
s emberszív maradt a szívünk
– szomorú történet! –

irigyeljük aki ember
emberszájjal csókol,
hiába is csücsörítjük
csőrünk csak kajmókol,

irigyelünk ifjak, szépek
bőrötökbe bújnánk:
szánjátok hát Szabahaddint
sajnáljátok Orhánt!

Kell is az – örökifjúság
kutya meg a mája!
Ne igyatok mérget, melynek
nincsen cédulája...

Így kapaszkodunk belétek,
semmivel se mással,
papagájríkácsolással,
bagolyhuhogással.

irigyeljük, ha ki ágyba
párja mellé tér meg
és nem madárkarikára...
– szomorú történet!

ABDUL. Hát ez bizony szomorú történet.

DIGRÁN. Még szomorúbb, amit a könyveim mondanak. *Felpillant a fóliánsból.*

ABDUL. Csak nem?!

DIGRÁN. Itt a bökkenője... A Beteigeuze, az alattomos!

ABDUL. Jaj, jaj! Viszket a fejem a nyakamon.

DIGRÁN *a csillagokat kémleli.* Uram, ilyen még nem esett velem.
Egy csillag, ami szórészálán elveszett!

ABDUL. No szépen vagyunk. A nyomravezető – és az is elveszett. Csak megtalálnánk Moáltárnak a kárbunkuluskelyhet.
Kitör: Áldóját, azok a fajankó csillagok! *A csillagok méltatlankodva megimbolyognak*

DIGRÁN. Uram, ne szidd a csillagjaimat: rossznéven veszik.

ABDUL. Dehogy szidom, ott egye meg őket a fene. Tegnap meg azt mondtad, „majom ül rajta”.

DIGRÁN. Uram, világosan láttam a kelyhet a kristálygömbben.

ABDUL. Ha! „Majom ül rajta”. Talányosan beszélsz!

DIGRÁN. Lássuk. Azimech, Rablófény merre jársz – *forгатja az armillárist; egy csillag kiválik és elindul.*

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hun! – Cut! Hun! – Cut!

ABDUL *fel-alá jár.* Felhajtottam Sztambul összes majmait az állatkereskedőktől a mutatóványosokig és berendeltem valamennyit ülőgumóvizsgálatra. Megvizsgáltam negyvenezer majmot, hatvanezer ülőgumót – még a létszámfelettieket is: egyiknek sem voltak áruló kárbunkulusok a fenekéhez ragadva. Még ilyet, egy kehelyről: „majom ül rajta”!

DIGRÁN *hatalmas testével fölémagasodva.* A tudományban kételkedel?!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. A tudományban kételkedel?!

ABDUL. Dehogy-dehogy kételkedem.

DIGRÁN. Tegnap azt mondtuk: „majom ül rajta”. De ma már – *A csillag megállapodik. Más csillagok bolyognak-szóródnak körülötte*

ABDUL. – ma már?!

DIGRÁN. Ma már Algenih, a Tolvajszem kilépett a Majom házából és a Rablólidérc Azimech vezérel. Most még a nagyofényes Aldeháránt –

ABDUL. No! No!– Allahra, ha meglelnénk a tolvajt –

DIGRÁN. Felhőbe bújt.

ABDUL. Jaj nekünk!

Az állócsillag felfényesül.

DIGRÁN. Nem baj: fülöncsíptem már. Páratlan szépségű Aldebá-
rán! Hogy mosolyog, milyen fenségesen árad!

ABDUL. Beszélj!

DIGRÁN. Hadd telek el fényével!

ABDUL. Megparancsoltam csauszaimnak, legyenek készen; már
várják a parancsot –

DIGRÁN. Várj, Abdul-Basi, a csillagok nem kapkodnak –

ABDUL. – biszmillóhu rahmonu ráhim!

DIGRÁN *lázasan*. Ez kedvező jel. Fölöttébb kedvező jel.

ABDUL. Fülöncsíptük?

DIGRÁN. Hogy fülön? Üstökön! *Kapkod*. Most lássuk, mit mutat
a kristálygömböm. *Delejezi, nézi*.

Távoli zene.

ORHÁN BAGOLY *huhog*. Hu! – Hu! – Huncut! – Huncut!

ABDUL. Mekkába zarándokolok: csak még az egyszer, ebből a
csávából –

DIGRÁN. Psss! *Szentenciózusan*. Hulla sétál vele.

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Hullasétálve!

ABDUL *hüledezve*. „Hulla sétál vele”! Tegnap majom ült rajta, ma
hulla sétál vele. Digrán, az én türelmemnek is van határa –

DIGRÁN. Abdul-Basi, a csillagok szóltnak, nem én.

2. jelenet. Előbbiek, Bedreddin és Zubaida. A halász-házaspár az alsó szinten; Nüreddint hozzák.

ZUBAIDA. Alláh segíts! *Sóhajt*. Ide a lépcső elé. *Leteszik*.

BEDREDDIN. Csak még az egyszer, ebből a csávából...

ABDUL *odafent a könyvtárerkélyen*. „Hulla sétál vele”. Mikor
van hullának sétálnivaló kedve?! Oda a százezer tanyga! Oda
a fejem!

DIGRÁN. Csak azt mondhatom, uram, amit a jelek.

ABDUL. Hát én most ásassam fel talán Sztambul temetőit holnap
éjfélig? Ó – Digrán, Digrán, így sohasem akadunk nyomára.

Nézzed meg még egyszer, fiam –

ZUBAIDA *a lépcső alján*. Istenuccse nem bírtam volna már; lesza-
kad a karom.

BEDREDDIN. Azért gondolom, hogy elszállt a párája. Ha eleven
volna, nem volna ilyen sózsák –

NÜREDDIN *gurgulázva sóhajt*. U-uuú...

ZUBAIDA. Te! Mintha sóhajtott volna. *Lehajolnak, élesztgetik*.

BEDREDDIN. Élsz-e, szólalj, élsz-e Nüreddin!

ZUBAIDA. Virágszálam, élsz-e?!

BEDREDDIN. Bismillah: beszélj, cimbora!

NÜREDDIN *hörög*. Bort.

BEDREDDIN. Mit mond?

ZUBAIDA. Bor! Bor kell a bolondosnak: adssza a butykosból.
Megitatják. Nüreddin fuldoklik.

BEDREDDIN. Nem kellett volna! Ládd-e, ládd-e, megint okoskodtál. Ha eddig nem halt meg, most öltük meg vele... Nüreddin!

Rázza. Akár a tuskó.

ZUBAIDA. Most kellene az örmény, de hamar –

BEDREDDIN. Szólj már! –

ZUBAIDA. Én-e? Szólj te, amíg én leeresztem a fátylamat.

BEDREDDIN. Szálem alejkum.

DIGRÁN *lemordul*. Vaalejkum asszalum. Ki az?!

BEDREDDIN. Szegény halásznép volnánk és i... igazhívó mozlimok, engedelmeddel; a... alázatosan könyörögnénk –

DIGRÁN. Teliholdkor nincs alamizsna!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Teliholdkornincsalamizsna!

BEDREDDIN. Uram: fogyóban van!

DIGRÁN. Az alamizsna is. Kotródjatok.

SZABAHADDIN PAPAGÁJ. Azalamizsnaiskotródjatok!

ZUBAIDA *Bedreddinhez*. Eredj, te ökör. Majd én. *Más hangon*. Nagyurunk, nem ismered meg? Aki a halat hozni szoktam!

DIGRÁN. Ezzel versz fel, halat hozol, éjszaka? Átdadjalak a csauszoknak?!

BEDREDDIN. Megállj! *Zubaidához*. A csauszoknak. Végünk van.

ZUBAIDA *sziszegve*. Elhallgass, ostoba! *Fennhangon*. Nem halat hoztunk: beteget. Csengő arannyal fizetünk.

DIGRÁN. Hogy? Mi? Há?! Az más. *Felragadja a lámpást*.

ABDUL. Ne vidd el az olajlámpást, Digrán: félek a sötétben –
Reszket.

BEDREDDIN. Siess, urunk! A beteg halálán van –

DIGRÁN. Ej, csak az árnyékszékre járkáló mécsesem megtalálom. Itt van!... Nem az. Megvan!... se nem ez. Mindegy, nem baj.

ABDUL. A saját bagolyváradban csak ismered a járást?

DIGRÁN. Ismerni ismerem, de igen szédülékeny vagyok a sötétben. *A felhágónál a földreteszi a lámpást az erkélyen; az éles, rézsut fény mellett az erkélylépcső vetett-árnyékba kerül .*

ZUBAIDA. Uram, szálka akadt a torkán: ha sietsz, még csodát tehetsz!

DIGRÁN *dohogva botorkál lefelé*. Jójó; a csodát nem lehet sietetni... *Botlik*. Átkozott setétség –

ZUBAIDA. Óvatosan siess, uram!

DIGRÁN. Jaj! *Gurulva lekalimpál, lábával egyenest Nüreddin*

torkának. Jaj, de megütött! *Tápázkodik.* Mit tettetek a lábam-
 ügyébe, hogy orrabukjak?!

ZUBAIDA. A betegünk! Oda a reménység!

BEDREDDIN. Mit tettél? Megölted, uram!

DIGRÁN. Megvesztél, rühes?! Lefetyeltek összevissza? hol? hol?

BEDREDDIN *veszékel.* A torkának léptél, uram!

DIGRÁN *megszeppen.* Átkozott setétség; megszedültem. Mutasd.
Lehajol Nüreddinhez, a szívverését hallgatja. Még él.

BEDREDDIN. Már hogy élne?! Hiszen ezzel a dromedár testtel
 csak agyonütni lehet!

SZABAHADDIN PAPAGÁJ Csakagyonütni lehet! Csakagyonütni-
 lehet!

ZUBAIDA. Úgy-úgy, uram, tisztességgel szólván, ezzel a drome-
 dár testtel!

BEDREDDIN. Agyonvágta! Tönkrelapítottad!

DIRGÁN. Mmmm... mimimi... mi jut eszedbe, derék halász
 – hogy is hívnak? Ezt a jóasszonyt ismerem, de téged csak
 hírből... eee... ehehe... te vagy az a híres aranyhal-halász...?

BEDREDDIN *rémülten.* Csak pontyhalász, uram! Bedreddin, sze-
 gény pára vagyok, ez meg itt a sárkányom, Zubaida. A cim-
 borám aki ez volna, ma még élne, Nüreddin és igazhívó
 mozlim, mint jómagam...

DIGRÁN. Már hogyne élne?! Mi a panasza?

ZUBAIDA. Szálka akadt a torkán.

BEDREDDIN. Bismillah! Tégy csodát, urunk –

DIGRÁN. Szálka? Lássuk csak. *Nüreddin mellé térdel.*

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! – Hu! – Huncut! – Huncut!

DIGRÁN. *Ad spectatores.* Elgázoltam: kotyog a csigolyája. Gyil-
 kos vagyok, végem van.

ABDUL *odafent az erkélyen.* Digrán, hallod-e?!

DIGRÁN *félre.* Örmény létemre, egy muzulmánt: én! És a
 toronyban Sztambul főfő rendőrbasija; még csak az kell,
 hogy megtudja!

ABDUL. Jössz-e már?!

DIGRÁN. Jövök. Abdul-Basi! *Nüreddint vizsgálja.*

BEDREDDIN. Szólalj, uram!

DIGRÁN. Csak-csak-csak-csak, nocsak-nocsak, semmi-semmi-
 semmi az egész.

ZUBAIDA. Hiszen hül már kifelé!

DIGRÁN. Mit, hogy kihül? Teremtő atyám! *Tapogatja.* De a szaga!
Végigszimatolja. Én a szag után megyek. Soha ilyen jószagú
 hu... hu... hullócsillag az égen, nini, nini, jó jel, kedvező jel!

ZUBAIDA. Már a borotvahídon táncol!

DIGRÁN. Ez?! Úgy illatozik, hogy Shirász rózsái se különbül.

BEDREDDIN. Meg tudod menteni?

DIGRÁN. Még nem veszett el minden, még –
 BEDREDDIN *pénzt ad.* Jóságos vagy, urunk!
 DIGRÁN – még van remény. De a betegnek itt kell maradnia.
 ZUBAIDA. Hát a szálka? Nem veszed ki?!

DIGRÁN. A szál...?! *Észbekap.* A szálka?! Kivesszük, hogyne vennénk; csakhogy ez a szálka, ez már –
 ZUBAIDA ÉS BEDREDDIN – a szálka?!

DIGRÁN – felszívódott. Csak apránként lehet icke-picke-induri-pinduri darabokban kiszeddeveddegélni. Korpuszkuális abszorbeállítás állott be nála, az ő szálkája esetében, csak-csak, semmi-semmi-semmi... *Kezét dörzsöli.*

BEDREDDIN. Milyen bölcs vagy, uram!
 ZUBAIDA. Milyen jó!

DIGRÁN. Nocsak-nocsak-nocsak ne hálálkodjatok, a kúra kissé hosszadalmas, de a beteg – *megnyomja a szót* – jómarokban lesz. Most eredjetez haza és nyugodjatok meg, igazhívó mozlímok, eredj-eredj, derék halász, mi a neved?

BEDREDDIN. Bedreddin Ali volnék az ükapám után és a te szolgád, uram.

DIGRÁN. Derék Bedreddin halász, csak eredj-eredj; asszonyod bejáratos nálunk és igen megszerettük; kedveljük a halat, a halasnépet. – *A halászek indulnak.*

ZUBAIDA. Ó! Majd hozok minden nap egy szatyor halat –
 DIGRÁN – ne! ne! soha. A betegnek még a szagát sem szabad megéreznie, mérföld közel. Majd... majd magam megyek hozzátok időről-időre, hova is?

BEDREDDIN. A parton, a Majomházban!
 DIGRÁN. Persze-persze, a Majomházban. Most már menjetez.
 BEDREDDIN. Áldalak, amíg élek, urunk! *Hajlongva hátrál, Zubaidával el.*

3. jelenet. Előbbiek, a halászek nélkül.

DIGRÁN *Nüreddin mellé kuporodik. Boldogtalanul.* A szaga már savanyú!
 ABDUL. Jössz-e tüstént?!

DIGRÁN. Tüstént, Basi! *Nüreddint vonszolja a földön.*
 ABDUL *a baglyot simogatná a karikahintán.* Szép bagoly! Bölcs bagoly! Fülesbagoly!...

ORHÁN BAGOLY *tompán huhog, szemei megragyognak Hun!* –
 Cut! – Hun! – Cut! *Belecsíp a Basi kezébe.*

ABDUL *elugrik.* Juj, ebadta baglya! *Hőköl.*
 ORHÁN BAGOLY *szárnyával verdes – a lámpást lobogtatja.*
 ABDUL *a lépcső felé hátrál.* Alighanem – – – Digrán! A bagoly fél tőlem.

DIGRÁN. *Ad spectatores.* Szent Lukáver, mitévő legyek? Csak még az egyszer ebből a csávából... *Dobálja Nüreddint.* Hová dugjalak?!... *Körülvizslat.* Megvan! Majd csodálkozik a pástétomsütő odalent, ha megtalálja: onnan kezdve az ő baja – *Nagy sietséggel belegyúri a kéménybe, Nüreddin lepottyan; tompa puffanás* – szent Konufor, Lukáver, Kanifác, csak most az egyszer –

ABDUL *lekiált.* Mi volt az?! Digrán!

DIGRÁN. Semmi, Abdul-Basi!

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hu! – Hu! – Huncut! – Huncut!

DIGRÁN *félre.* Huncut a nevem, ha nem tagadok mindent, amíg szusz van bennem.

ABDUL *megjelenik a lépcső tetején, magasra tartja a lámpást és levilágít.* Már azt hittem, valami történt.

DIGRÁN. Jövök, nagyuram.

ABDUL. Maradj, sietnünk kell, nagyon feni rám a bárdját a bakó. *Lejön.* Erről a puffanásról jut eszembe: te Digrán, te okos – mondd. Ha lenyakaznak, a fejem még hallhatja a saját puffanását?!

DIGRÁN *hököl.* Nem hallottam semmit, nagyuram. Miről beszélsz?

ABDUL. Avagy gonosz dzsinek tréfálkoznak öregfüleimmel?! No jó. „Hulla sétál vele” – mondd. Láttad a gyémántos kelyhet nála vagy nem?!

DIGRÁN. Uram, a kristályom mutatta!

ABDUL. Te Digrán. Ha netán mégse kerül meg a kehely és engem halálra keresnek, egy üveggel kell nekem abból a te varázsszeredből és papagájja változom.

DIGRÁN. Uram, kevés van, magamnak is kell!

ABDUL. Minek az neked? Te makulátlan ember vagy, nem úgy, mint akinek vaj van a fején.

DIGRÁN. Nagy ára van, Abdul-Basi!

ABDUL. Megadom.

DIGRÁN. Tiéd, ha a találós kérdésekre felelsz.

ABDUL. Halljam hát.

DIGRÁN. Melyik az igazmondó a halak között?

ABDUL. Melyik?!

DIGRÁN. A süthal. A többi sületlen csak néma: de ez még azt is elhallgatja.

ABDUL. Ej, a te talányaid! *Legyint.* Ez az utolsó álmatlan éjszánkán a bajadérok nál: lesz min törni a kobakunkat. *El.*

DIGRÁN *földig hajol a távozónak.* Nagyuram!

4. jelenet. Előbbie, Abdul-Basi nélkül.

DIGRÁN *felegyenesedik és a kandallóra bámul.* Szent Kanifác,

aki megvilágosítod gyarló elmémet: én ökö! „Hulla sétál vele”... Hiszen amaz is ilyenforma volt, a kristálygömbben, nincs másként... Legalább megmotoztam volna: oda a kár-bunkuluskehely!

Halk zene.

És Bedreddin, a halász, aki tucat arannyal fizetett, kéretlenül... arannyal, egy ágrólszakadt halász meg a bugyogós némbere, a halaskofa... ohó, Bedreddin barátom, hohó! *Az ajtóban; kiáltva.* Bedreddin! Hahó!

ORHÁN BAGOLY *huhog.* Hun! – Cut! Hun! – Cut!

DIGRÁN *öklével fenyeget a sötétben arra, amerre távozott a halász.* Megállj, huncut: vagy osztozunk, vagy megkóstoljuk a hóhér levesét. *Utánarohan.*

A zene felárad.

Függöny

Második kép

Szerendib pástétomsütő tanyája a földszinten, Digrán házában. Jobbra, a kemencében – ahová esett – kuksol Nüreddin. Jobbközépen színesüveg ablakfülke, nyolcszögletű aranyasztalkával; a fülke mellett balról bejárat az utcáról, oldalt padka. Alig pirkad.

1. jelenet. Nüreddin, majd Szerendib. A szín egy pillanatra üres.

SZERENDIB *hazajövet benyit.* Hej, ez a legénysor, ez a keserves. Mindig magamban ödöngeni! S aki gondomat viselje – senki: sok ez, egy pástétomsütőnek! Ahol ni: se olajam, a mécsset se találok. Ilyenkor hajnalban, hogy rámjön a kandúrtermészet, csak kóborolnék napestig, sehol nyugtom nem lelem – *falnak meg.* – olyan vagyok, mint a holdkóros, még rosszabb: kupánvágott a kemencém. Hiszen felvitte Alláh a dolgomat, udvari pástétomsütőig, de – kivert kutyának is inkább. Fű! *Kiköp.* Micsoda élet. Megpróbálok, az örménynek, hogy van-e. *Kiáll az ajtóba.* Te Digrán, hé!... Úgyis késő éjszakáig csodaszert kotyvaszt. *Felszól a toronyba.* Van egy kis olajad?!... Nem felel, az ajtaja is tárva. Fékomadta örménye, elcsatangol. Megvárjuk hát a hajnali imádkozás idejét, az öböl felett már pirkad. *Végigdől a padkán, ásong.*

MÜEZZIN *hangja.* La iláhá ill'Alláh! Va Mohammadun raszuu-ul!...

SZERENDIB. No: a vakok. Vakkantanak már. Szebben énekel, ha nem lát bele az udvarokba. Mondják, vannak olyan szerájok, ahol némely becstelen személyek térdig pucéron lábferedőznek – – a szégyentelének. Ej! Hagyjuk ezt. Mi is megimádkozunk szép komótosan, aztán – dologra. *Kopognak.* A manóba – *felpattan* – kerülj beljebb! *Félre.* Ki az ördög lehet, ilyenkor?

2. jelenet. Előbbiek, Dajka; kisértetve Aysán.

DAJKA *mélyen lefátyolozva. Belép.* Uram, ne tagadd meg tőlünk e jámbor szolgálatot. Ifjú úrnómmal vagyunk, kinek kilétét nem árulhatjuk el – hazatérőben a palotából. Az imádság ideje meglepett s ha nem adsz némi vizet, elmulasztjuk a szent tisztálkodást.

SZERENDIB. Lépjetek be! *A színesüveg ablakfülkén betűz a nap első sugára.*

AYSÁN *belép. Finom góggel.* Légy üdvöz.

SZERENDIB *lelkendezve.* Te is, úrnóm. Tekintsd magadénak, amit

látsz, beleértve szolgálodat. A kemencém Mekka felé mutat, vegyétek imaszőnyegeimet – *egymásután teregeti a szőnyegek* – ezt az aranyösszegletűt vagy ezt a két-ezüstmadarast, ezt a nefelejtsekkel telehintett csupakéket vagy ezt a szépséges mákvirágokkal díszített aranybarnát –

AYSÁN – nekem a kék-ezüstmadarast.

DAJKA – nekem a mákvirágost.

SZERENDIB. – csak aztán el ne repüljenek, amíg vízért rohanok, a csintalan szőnyegekcskék; ellépek máris, vízért, hozom hozom, eltűnök, ne zavartasd magad. Mire megvolnátok az imádkozással, a friss pástétomot az aranyasztalkán találjátok. *Kis-időre elrohan.*

AYSÁN. Nem találok az ifjút nyájasnak és délcegnek, dajkám?

DAJKA. Ha délcegnek nem is, de kedvesnek.

AYSÁN. Ugye, ugye?! Én is. Több ez a délcegnél. Valami kedvesnek találok!

DAJKA. Vigyázz, te kis szeszélyes. Kalamajka lesz a vége –

AYSÁN. Ugyan, dajka! Ha arra gondolok, hogy a szultána előtt semmi sem lehetetlen, ha kérném...

DAJKA. Még fel vagy hevülve a fejedelmi ünnep látványától. Csillapodjál –

AYSÁN – ó! Mindenben álmod látok; és ez be szép is volna, be szép...

SZERENDIB *visszatér a vízzel.* Úrnóm, ájtatoskodjál. Igérem, hogy tekintetemmel messze elkerüllek.

AYSÁN. Tégy úgy – bár a neved sem tudjuk.

SZERENDIB. Szerendib vagyok, Sztambul éke – a te szolgálád.

DAJKA. Fordulj el, Szerendib. *Aysán a padkára veti vállkendőjét; Szerendib jobbfelől, lekuporodva lesi. Aysán és a dajka az ablakfülkében: tisztálkodnak, ájtatoskodnak.*

DAJKA. La iláhá ill'Alláh! Va Mohammadun raszul!...

SZERENDIB *a padka mellől; leskel.* Mi van velem, megszedültem? Még a szent pillanatokban is bűnös vágy vesz rajtam erőt. Ezt az imádkozó hurit az életben többé nem látom viszont; mi volna? Ha... ha emlékül ellopnám kásmíri fátyolkendőjét. De mit mondok majd, ha észreveszi?! Ó, ez a kísértés, csak ez ne volna. *A kendő felé nyúl.*

AYSÁN. La iláhá ill'Alláh! Va Mohammadun raszul –

SZERENDIB. Ó, ez a hang! Átperzseltél a szívemen, hangoddal, elperzseltél, mint a villámcsapás. Ellopom, el én, még ma a kádi előtt a két kezemmel lakolok is – *ellopja a fátyolkendő.*

DAJKA. Siess, Aysán!

SZERENDIB *elbűvölten ismétli.* Aysán!

AYSÁN. Istenhozzád, ifjú Szerendib. *El.*

SZERENDIB. A pástétomok az asztalon, s frissítők... Aysán! Úrnóm!

DAJKA. Derék mozlím vagy, pástétomos. Ne, fogadd e pár aranyat.

SZERENDIB. Nem volnék igazhitű, ha elfogadnám. Vedd vissza.

AYSÁN *hangja*. Istenhozzád, ifju Szerendib!

DAJKA. Nos, ahogy gondolod. Ég veled, Szerendib. *El.*

3. jelenet. Szerendib, Nüreddin, az előbbieik nélkül.

SZERENDIB *az ajtóban*. Istenhozzád, szépséges Aysán! *Reggelizik.*

Magasra tartja a kendőt, gyönyörködik benne. Világszép Aysán! Ha rádnézek, látom bájos derekad, amelyet megövez-tél vele; és ha illataiba temetem arcomat, szerelmetes személyeddel itt vagy egészen... A kendőbe temeti arcát; felívölt. Te bornyú! Főrangú hölgyre vetni a szemed?! Pofozza magát. Nesze, nesze neked, pástétomsütő létedre te bornyú, amiért a magosba emelted mocsok szemedet... Ej, micsoda moslék élet! Sír.

NÜREDDIN *a kemencében; a betűző nap sugarainál üvegesen fel-fénylik a szeme.*

SZERENDIB. Huh! Mit látok?! – *szemét dörzsöli* – Tolvaj. *Felbuzdul, lekap a falról egy serpenyőt és – asztalok, falfülkék mögül perelve-lopakodva, fedezékről-fedezékre – megostromolja a kemencét. Pástétomaim dézsmálója, most megvagy: te tolvaj. Rühesek-rühese! Félre. Masallah, még én piszkolom tolvajnak, én, a másik tolvaj? Nagy ég, ez a fickó látta, hogy elemeltem a kásmírkendőt... Rikoltva tör előre. Mi?! Nem felelsz?! Te, igenis te! Hogy tanúja voltál; holnap bevádolsz a kádi előtt, amiért a kásmírkendőt Aysántól elloptam. Kutya! Ezért meghalsz.*

NÜREDDIN *a kemencében; oldaltól.*

SZERENDIB. Még bujkálsz is, elbújsz, te pogány? Éjnek idején belopakodni? a házakba? pástétomot dézsmálni?!... *Közel ér* Hogy hívnak?! Csend! Ne felelj, ne vágj közbe, itt én beszélek. Azt mondom, gyere elő, mert ha nem, Alláhra, nem mászol ki többé. Jól van, pajtás – *a sütőserpenyőt kétmarokra fogja* – ha belédrekedt a szó. Elnémítlak én egészen. Ne! Ne! *Üti-veri.* Te jómadár! Te féreg! Tetű! Ne! Ne! Megtisztítom a földet a mocsoktól, aki vagy – *abbahagyja* – hogy hívnak?... Fű, de kimelegedtem... Juszufnak vagy Alinak? He?! Beszélj, nem bántlak. *Kivonszolja és betámasztja a kemence mögötti falfülkébe.* Muzulmán vagyok én is, nem bántlak, ha mondom. Szedd a rongyaidat és pusztulj, amerre látsz; most ezegyszer még nem viszlek a kádi elé... No! Igyál. Igyál egy keveset – *itatni próbálja* – nem iszik. *Elengedi. Nüreddin hátraesik.* A könyörületes Alláhra, agyonvertem egy mozlím testvéremet.

Gyilkos vagy, ifjú Szerendib! *Zokog.* Mért tetted ezt velem, drága barátom, felelj! Én is tolvaj, te is tolvaj: magunk közt vagyunk. Vigasztalj meg azzal, hogy élsz!... *Keseregve ödöng* Mihez fogjak, mitévő legyek? Csak még az egyszer, ebből a csávából kimászni... bismillah! Mindjárt reggel és miattad még az imáról is megfeledkezem – én méltatlan! Hátha utána Alláh megvilágosítja elmém! *Leteríti imaszőnyegét, tisztálkodik-ájtatoskodik.*

MÜEZZIN *hangja.* La iláh ill'Alláh! Va Mohammadun raszul!...
SZERENDIB. La iláh ill'Alláh! Va Mohammadum raszul – – –

4. jelenet. Előbbiek; kiszáratva a dajka, majd Aysán. A nők kezdő párbeszéde kívül, a nyitott ajtóban.

AYSÁN. De ha mondom, dajka. Tedd, amit parancsoltam.

DAJKA. A vesztünket akarod, Aysán. Atyád a nagyúr, megnyúz elevenen.

AYSÁN. Nem nyúz. Megharagszom! *Szerendib felfigyel.*

DAJKA. Szeszélyes vagy, csillagocskám. Isteneki. De hogy mondjam?

AYSÁN. Indulj már!

DAJKA *félrehúzza az ajtó tülkfüggönyét és belép.* Szálem.

SZERENDIB *felkel a szőnyegről.* Szálem.

DAJKA *küszködve.* Segíts ki nagy bajomból, ifjú Szerendib.

Kendőjét hagyta el, jövök, hogy tán ittmaradt. Úrnóm azzal fenyeget, elkerget a palotából, ha –

SZERENDIB – A kendő miatt?!

DAJKA *szipog.* Hiszen ha csak az volna! De elűz, ha –

SZERENDIB – ha?!

DAJKA – ha meg nem tudom, milyen hajlandósággal vagy iránta.

SZERENDIB *levegő után kapkod.* Ho-ogy milyen hajlandósággal?

Ó, anyácskám: igaz szívbeli-szerelmetes hajlandósággal, amilyennel férfi csak a teremtés ez ékessége iránt lehet. Tüzet nyelnék érte, borotvahídon táncolnék, felapritanék százezer hitetlent, ha elragadnék – hogy megmentsem és a papucsára borulnék... És ő?! Milyen hajlandósággal van irántam?

DAJKA. Hajlik feléd; elégedj meg ennyivel.

AYSÁN *betoppan.* Kegyes jóindulattal vagyunk irányodban, ifjú

Szerendib. Pástétommal kínáltál és mi nem fogadtuk el. Kíváncsivá teszel; vezess aranyasztalkádhoz!

SZERENDIB. Úrnóm! *Aysánt az ablakfülkébe vezeti, az asztalhoz*

AYSÁN. Tartunk tőle, hogy megmérgezel pedig –

SZERENDIB – én?! Mivel?

AYSÁN. A szerelemnek édes mérgével. *Fellibenti fátylát.*

DAJKA. Aysán, mit tettél? Mutatkozol egy idegen férfú előtt?

SZERENDIB *eléberogy*. Megbűvöltél egészen. Tehetetlen vagyok
ellene, holott nem volna szabad.

AYSÁN. Nem idegen: őt szívünkben mindenkinek elébe helye-
zük!

DAJKA. Így beszélsz atyádról, a hatalmas –

AYSÁN. Csend, Szerendib, szerelmem. Nézz rám. Ha férjemmé
fogadnálak, nődül fogadnál-e?

SZERENDIB. Aysán, szerelmem!

DAJKA. Alláh irgalmazzon mindannyiunknak: mi történik itt?!

AYSÁN *félrehátítja. Ének.*

Egyszer meg kell hogy tanuljuk
úgy is, drága dajkám,
szerelemnek édes mérgit
mérgező keservit;
mért ne az legyen tanárunk,
néki csüggve ajkán,
kit szívünkben megvallottunk:
ő legyen, Szerendib!

AYSÁN ÉS SZERENDIB (*refrain*)

Ami késik, el nem múlik
– s édes, ami késik:
úgy-de-úgy-de-úgy ölelj az
összetévesztésig,
ne tudd, hol-melyik az egyik,
hol-melyik a másik,
úgy-de-úgy-de-úgy ölelj a
belepistulásig

SZERENDIB

kis puszikkal üldöznék
cirmolnálak kis vándor-
puszikkal – addig-addig
míg belátnád: csóktanárban
nincsen olyan pajzán
s oly mohó, mint a türelmes
szemérmes Szerendib

AYSÁN ÉS SZERENDIB (*refrain*)

Ami késik, el nem múlik
– s édes, ami késik stb.

SZERENDIB *boldogtalanul*. Könyörületes Alláh! Adj erőt, hogy
ennyi szerencsét el tudjak viselni egy napon és ennyi szeren-
csétlenséget!

AYSÁN. Hogyan: szerelmünket szerencsétlenségnek nevezed?

SZERENDIB. Ó nem-nem!

AYSÁN. Beszélj!

SZERENDIB *zokog*. Sok ez, egy pástétomsütőnek!

DAJKA. Embereld meg magad. Abdul-Basi, egész Sztambul fő-fő rendőrcsausza, a szultán kedves embere–

AYSÁN. Atyám.

DAJKA. Aysán maga Moáttár szultána első udvarhölgye. Segíthetünk –

AYSÁN. Hatalmasak vagyunk.

SZERENDIB. Engedd meg hát, nemes hölgy, hogy valamiképp feltártam szerelmemet előtted, feltárjam bűnömet. Alig, hogy kiléptetek, tolvajt fogtam. Ó, én nyomorult! Egy igazhívó gyilkosa vagyok!

AYSÁN. És a tolvaj?

SZERENDIB. Itt van a sarokban. *Odamutat.*

AYSÁN *Nüreddin láttán hátrál.* Huh! Ilyen hatalmasak nem vagyunk.

SZERENDIB *síralmasan.* Íme kupáján a halálos nyomok...

DAJKA. Jótollú buzogányod van, Szerendib.

SZERENDIB. Csak a serpenyőm boldogabbik végével sóztam –

AYSÁN. Ha nem káprázom, ez Nüreddin Hamid, a szultán kedvenc bolondja. Tűvé teszük érte a palotát.

SZERENDIB. Óriási csávában vagyunk.

DAJKA *sírósan.* Lásd, minek is keveredtünk bele. Tudtam, hogy kalamajka lesz!

AYSÁN. Csitt! Hadd gondolkozzom. Ha visszacsempésznénk a palotába és a függőkeretekben, turbánja nélkül találnák?!... Majd azt mondjuk, hogy napszúrást kapott.

SZERENDIB. Pompás volna!

AYSÁN. Dajka. Szólíts ide valami lebzselőt.

DAJKA. Mi lesz ennek a vége! *El.*

5. jelenet. *Előbbieik, dajka nélkül.*

SZERENDIB. De hogyan?

AYSÁN. A hogyanról majd mi gondoskodunk. Rakjad ládába szerényen és tett az ajtód elé. Ha eltűnik, keresd; ha keresik, tűnj el.

SZERENDIB *magára talál.* Ohohó! Megsétáltatunk, tolvaj barátom. Itt a subládám, fényes-vadonatúj; ki a bugyogódat – bele a bolondot – *Nüreddint a ládába gyömöszöli* – még ilyen borszagú hullával se volt dolgom. Így ni – rá a kétkerekűre és még csak gyanút sem foghatnak: ilyenkor viszek a palotába pástétomot.

AYSÁN. Azt mondtam, itt maradsz. Zárd le, támaszd ajtód elé.

SZERENDIB. Úrnőm! *Megteszi.* „Ha eltűnik, ne keresd; ha keresik, tűnj el”... és ha fülöncsípnek?!

AYSÁN *hátraveti fátylát.* Jer. Hét pecséttel pecsételem le a szád: tanulj ebből – őrizni titkot. *Csók.*

SZERENDIB. Aysán!
AYSÁN. Szerendib!
SZERENDIB *áradozik*. Ha – ha elevenen megnyúznak, akkor se;
 ha tüzes fogókkal, akkor se, ha –
AYSÁN *szájára tapasztja tenyerét* – elég. Majd küldök érted.
SZERENDIB. Aysán: szerelmem!

6. jelenet. Előbbiek, dajka; lebzselő (hangja)

DAJKA *visszatér*. Itt a lebzselő, Úrnóm!
AYSÁN. Istenhozzád, pástétomos!
DAJKA. Ég veled!

Nők el.

SZERENDIB *az ajtónyílásban*. Hol a fickó. Vedd kétkerekűmet,
 pástétomot viszel, amerre a két nemes hölgy vezet. Ez az a
 láda.
LEBZSELŐ *hangja*. Nem kell a talyiga, elbírom uram.
SZERENDIB. Ízleni fog, úrnóm. Máskor is, pástétomért!
AYSÁN *hangja*. Hová mégy? Dajka!
DAJKA. Irgalmas Alláh: haza. Hát nem...?!
AYSÁN. Ugyan. Erre, fiú! Erre van a velencei követ palotája...
 A túllfüggöny mögött elvonulnak hárman; lebzselő lábával a
 hátán.

7. jelenet. Szerendib egyedül; később Digrán, Bedreddin, Zubaida.

SZERENDIB *karbafont kézzel mereng*. „A velencei követ palotá-
ja”... ördög ismeri ki magát nagyurak dolgában... *A kásmír-
kendőt bontogatja; táncraperdül*. Végre! Végre! Tralala! Bülbül-
bülöm, paradicsommadaram! Aysán! A mindenségben nincs
még olyan boldog csillag, mint a föld, a földön még olyan
boldog város, mint Sztambul, Sztambulban még olyan boldog
fickó, mint Szerendib, a pástétomsütő! *Digrán, Bedreddin,
Zubaida csataordítása messziről.*
HÁRNAM. Fickó! Szerendib! Pástétomsütő!
SZERENDIB. Hallga!... Eltüntetni a nyomokat, hamar. *Kapkodva
tesz-vesz a fölkében, felborítja az aranyasztalt. Amazok hár-
man betódnak – elsőnek Digrán.*
DIGRÁN. Hova tetted?! Pástétomos!
SZERENDIB. Mit?
BEDREDDIN. Nüreddint!
SZERENDIB. Miféle Nüreddint?

ZUBAIDA. Ne add a hülyét!
 SZERENDIB. Mit akartok?
 DIGRÁN. Hová tetted a sétáló hullát?!

SZERENDIB. Fényes nappal hullák sétálnak Sztambulban: csudálkozom, Digrán, tudós létedre –
 DIGRÁN. Elég! *Pofonveri Szerendibet.*
 SZERENDIB. Jáj!
 DIGRÁN. Egyem azt a maszületett bárány-képedet. Majd emlékszel, de mindjárt. *Újból pofonveri.*
 SZERENDIB. Váj!

ZUBAIDA. Mindent látunk ám: mi ez a széjjelség, kivel dulakodtál?
 SZERENDIB. Csak csókoltam, de nem dulakodtam, nem vetkőztettem!
 DIGRÁN. Csókoltad, de nem vetkőztetted?! Te pimasz!
 BEDREDDIN *nyakonfogja Szerendibet.* Hová tetted?!

SZERENDIB. A... fátylát?
 ZUBAIDA. Nem a fátylát, te gézengúz, nem a fátylát; a bugyogóját! A papucsát és aki benne volt!
 SZERENDIB. A... a tolvajt?! Aki ott ült a kemencében?!

BEDREDDIN. Azt-azt, éppen azt!
 SZERENDIB *nagyot nyel.* Soha színét se láttam.
 DIGRÁN. Még hogy soha színét se láttad?! No várj csak, pernahajder!

BEDREDDIN. Majd a kádinak beszélsz, ha nyúznak elevenen, ne félj.
 ZUBAIDA. Majd a tüzes fogónak beszélsz, megátalkodott bitangja.
 DIGRÁN. Majd a kádinak elmondod, mikor pástétomot sütnék belőled!

BEDREDDIN. Majd móresre tanít!
 ZUBAIDA. Kesztyűbe dudálni! *Páholják.*
 SZERENDIB. Örmény! Ezt megkeserülöd, pogány kutya – jáj!
 DIGRÁN. Még feleselsz? Még bezsebelnéd a százezer tanygát, egyedül?!

BEDREDDIN. És néznéd, hogy mozlim testvéreid éhenforduljanak...?!

SZERENDIB. Kegyelem! Miféle százezer tanyga?!

DIGRÁN. A hulla köntösében a szultána kárbunkuluskelyhe. Százezer aranyat tűztek a tolvaj fejére... Ne add a féleszút!
 SZERENDIB. Százezer... – *fejéhez kap* – a tolvajom zsebében?!

MIND. Ott, ott!
 SZERENDIB. Amelyik itt ült a kemencében?
 MIND. Abban, abban!

SZERENDIB. Most légy okos, Szerendib. *Bambán.* Ki tudja, merre van a velencei követ palotája?
 MIND *felkapják a szót.* A velencei követ palotája! *Elrohannak.*

SZERENDIB. Hé, Digrán, megálljatok! Jövök én is!... *Ad spectatores*. Oda a becsület – – huszonötezerért. *Utánuk, el.*

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

Kapucsarnok a szultán palotájában. Oszlopsoros hátfal, áttört ráccsal, melyen keresztül jól látni az érkezőket. Jobbról hárembejárat, balról párnatrón.

A rácsajtónál janicsárórség; az ajándékhhozó követek ládáik mellett várakoznak és a főeunuchkal alkudoznak; a velencei követ a dajkával folytat eszmecsserét. Forgalmas délelőtt.

I. jelenet. Dzsayur, Muzaffir, Messer Cornaro, dajka; Ibrahim-Aga, janicsárbasi, két janicsár.

Digrán, Fedreddin, Zubaida, Szerendib: négyen a rácson túl, az oszlopok mögül pislognak elő.

DAJKA. Ez az a láda, uram.

CORNARO. Jól van; beszéltem úrnóddal, tudok mindent.

DAJKA. Akkor hát nincs mit szólnom; ti velenceiek ismeritek a szerelem hatalmát. Unokaöcsénk –

CORNARO. Megértjük úrnód unokaöccsének halálos szerelmét a világszép szultána iránt: Velence örül, hogy a lovagnak e szíve-hölgyéhez vezető úton kengyeltartója lehet.

DAJKA. Ha látnád úrnóm velencés gyűjteményét! Ő csodálója mindennek, ami pogány.

CORNARO. Vidd úrnódnak e kristályszelencét s véle hódolatunk.
Átadja

DAJKA. Ó uram! *Hátrálva el.*

CORNARO. Hé janicsár! A ládát a többi közé. *Megteszik. Ezalatt a rács mögött feltünedeznek: Digrán, halász, halászné, Szerendib.*

SZERENDIB. Szálem. Nem ismersz, dajka?

DAJKA. Alláhra: hacsak nem te vagy a pástétomsütő.

SZERENDIB. Szerendib.

DAJKA. Valami rémlik. Oly régen volt –

SZERENDIB – reggel volt –

DAJKA. Nem is tudom. Mit álljátok utamat?!

DIGRÁN *vészjóslóan törleszkedve.* Dehogy álljuk, tiszteletreméltó dajka. Sőt inkább viszünk magunkkal.

DAJKA. Mit beszélsz?! *Félre.* Tudtam, hogy ez lesz a vége.

SZERENDIB. Azt, hogy adjátok vissza a ládámat. Vadonatúj szantálfaláda volt, még a tartozásom is rajta az asztalosnál.

DAJKA. Miii-iféle ládáról beszélsz, hiszen semmit sem láttál!
Pástétomos!

SZERENDIB. Elloptátok a kárbunkuluskelyhemet! Hullarablók!

ZUBAIDA. Rászedtétek ezt a jámbort.

SZERENDIB. Ó, én jóbolond!

DIGRÁN *öklét mutatja*. Ide a ládát! Vagy a százezer aranyat.
DAJKA. Zsarolni mersz?! Eressz utamra!
DIGRÁN. Csak ami az enyém. Nem addig a'! *Huzakodnak*.
DAJKA. Micsoda kalamajka. Segítség, janicsárok, őrség!
ZUBAIDA. Majd megadnád még szívesen azt a százezrecskét!
BEDREDDIN. Meg a dupláját is, mordizomadta!
SZERENDIB. Ide a ládám!
DAJKA. Szabadítsatok ki! Visítok!
IBRAHIM *felfigyel*. Mi az, miféle ricsaj ez Szulimán palotájában?
Janicsárok!
JANICSÁR-BASI. Már jóideje figyelem az ólálkodókat. *Az őrséghez*. Fogjátok le mind! *A janicsárok körülfogják a dulakodókat*.
1. JANICSÁR. Még rúgsz is, örmény kutya?!
2. JANICSÁR. Még harapsz, sárkány némbere?!
1. JANICSÁR. Majd lekushadtok a tömlőben.
SZERENDIB. Mozzim vagyok, ártatlan!
DAJKA. Áruló vagy, pástétomos. Csak tudja meg úrnőm.
SZERENDIB. Hazudsz! *Üti a dajkát*.
DAJKA. Én is ott leszek, ha nyúznak. Te tolvaj te, te! A kásmírkendőt is te loptad el!
SZERENDIB. Megáll az ember esze!
DAJKA *visítózva*. Ladászám állnak nála a lopott kásmírkendők, összelopkodta!
JANICSÁR-BASI. Te ki vagy?
DAJKA. Abdul-Basi kíséretéhez tartozom. A lánya, a dicső Moátár szultána első udvarhölgye – neveltem.
JANICSÁR-BASI. Itt vársz dajka és el nem mozdulsz, amíg az urad kivált. A többit vigyétek.
MIND. De basi!

A janicsárok elhurcolják négyüket; a dajkát a janicsár-basi elvezeti.

2. jelenet. Előbbiek – a dajka, Digrán, Bedreddin, Zubaida és Szerendib nélkül.

MUZAFFIR. Hallatlan esetek! Napirenden vannak Sztambulban, mint sehol. Mondják, holnap hajnalban végzik ki Abdul-Basit, a csauszok parancsnokát. *Távoli jajgatás*.
DZSAYUR *dadog*. Aha! Már kokokoko-korbácsolják!
CORNARO. Csudálatos világ! Tegnap éjfélkor annyi kincset dobáltak az Aranyszarvba, amennyiért megvehetnék a velencei hajóhadat; holnap hajnalban már négyelik-kaszabolják egymást.

DZSAYUR. Nem is lehet, csak koko-korbáccsal egy ilyen züzü-züzü-zülött birodalmat.

IBRAHIM *bosszúsan*. Hát már sohasem fogyunk ki belőletek?!

MUZAFFIR. Ajándékokkal háborgatnánk, fényesábrázatú Ibrahim-Aga, királyi urunk részéről – ha befogadnád. *Egy ládára mutat*.

IBRAHIM *a ládát rugdalja*. Ez volna?

MUZAFFIR. A felséges szultána tudja már. Ez – de kérlek, törékeny!

IBRAHIM. De finnyás vagy. És te?

DZSAYUR *mint fent*. Nananana-napkeleti süteményeket hozunk, Ibrahim-Aga, I...India urától.

IBRAHIM. Mutasd.

DZSAYUR. A Nagymogul parancsa az, hogy érintetlenül juttassam el a felséges momomomo-Moáttár szultánához: az aranykukuku-kulesocskát hozzá külön futár hozza...

IBRAHIM. Az én parancsom az, hogy mutasd!

MUZAFFIR. Ibrahim, légy tekintettel. Követi jogunkhoz tartozik –

IBRAHIM. Nem vagyok tekintettel! Csak a minap is, hogy tisztátalan sertést hoztatok, sültén is még röfögött!

DZSAYUR. De ezek nananana-napkeleti sütemények!

IBRAHIM. Ha nem nyitod ki, majd – *átfurkálja a ládászájával* – nyitom én. A belét!... Mi az, ami mozog?!

DZSAYUR *sopánkodva*. Élő gaga-galamb volt benne, cukorkakakakakakalítékában! Összetörted építményeinket, oda a tötötő-török-indiai örökbarátsági- és megnemtámadási szerződés!

IBRAHIM *ráreccsen*. Nahát!

MUZAFFIR *elismerőleg*. Fehér galamb, cukorkalítékában!

DZSAYUR. Nem volt szabad elárulnom: megyek is majd sz... száműzetésbe! *Bög*.

IBRAHIM *Messer Cornaróhoz*. Hát te?! Mivel kedveskedel?

CORNARO. Elsőbbed is e csomagocskával kedveskedünk neked, Ibrahim-Aga.

IBRAHIM. Nekem?! Az más. *Mosolyra gömbölyödött képpel bonogatja: aranyozott teknősbéka kerül elő – nyakát-lábát nyújtogatja és tátog. Halálraváltan elejti*. Miféle pokolkígyót hoztál, hitetlen kutya?! Vedd vissza – juj! Sziszeg a nyelvével!

CORNARO *hízelegve*. Aranyos masina ez, Ibrahim, fortélyra jár –

IBRAHIM. Nem szenvedhetem. Álnokok vagytok valamennyien.

MUZAFFIR. Fogadd be ládáinkat.

IBRAHIM. Ez kié?

DZSAYUR. Már nem is tudom, össze is keke-kevertük.

CORNARO. A velenceieké. Ne szurkáld meg, Aga, bíborszövetek vannak benne.

IBRAHIM. Bíbor? Nem bíborpalackok vannak benne, színültig színborral?!... Vedd vissza.

CORNARO. Nem bor: bíbor.

IBRAHIM. A próféta tilalma ellenére. Borral áztatjátok a muzulmánok lelkét. Tönkretennétek az országot!... Ha én nem volnék! Ha lehetne.

CORNARO. Brokátok és selymek –

IBRAHIM. Akkor mi csörög benne?! *Rázza.*

CORNARO. Nem csörög.

IBRAHIM. Csörög, ha mondom. Nyisd ki.

CORNARO *a követekhez.* Urak, panaszra járulunk a Fényes Porta elé.

IBRAHIM. Ne csipogj! Régóta gyanús vagy nekem, kutyahitű.

CORNARO. Akadémikus vagy, Ibrahim-Aga. Hatalmaddal visszaélsz.

IBRAHIM. Majd meglátjuk, simanyelvű vesztegető. Minden portékát kinyitni! Elsőnek ezt. *A két janicsár nekiesik Dzsayur ládájának és feszegeti, míg fedele felpattan: galamb repül elő belőle. Ibrahim-Aga a cukorkalitkát majszolja*

DZSAYUR. Ibrahim-Aga, nem akarom elmergesíteni a hehehehelyzetet, de ez már több a soknál!

IBRAHIM *aki addigra rátelepedett az egyik ládára.* A cukor jóféle. *Lándzsájával Nüreddin ládájára mutat. Most azt. A két janicsár nekiesik a ládának.*

CORNARO. Megálljatok!

IBRAHIM. Ki parancsol itt, te parancsolsz vagy én parancsolok?!

3. jelenet. Voltak; kisvártatva Abdul-Medzsid, majd apródok. Távoli moraj; menekülők vészrikoltása, korbácsoltak jajveszékelése: fut az udvar a Vérfagyasztó Üvöltés elől. A janicsárok elengedik a ládát; Ibrahim feláll.

CORNARO. Megállj, Ibrahim. Velencével packázol?

MUZAFFIR. Perzsiával packázol?

DZSAYUR. Indiával papapapa-packázol?

IBRAHIM *rimánkodva.* Jaj-jaj! Mozlimok és te is, gyönyörűhitű velencei, én csak ami a kötelességem... *A vérfagyasztó üvöltés felcsattan a színpalak mögött.* Jaj, Már érzem, vakarják a hátamat, pedig nem is viszket.

ABDUL-BASI *a hárem felől; mint akit kergetnek.* Jaj nekem! Mindenki meneküljön, amerre lát! *Ijedt mozgólódás. Abdul meglátja Ibrahimot.* Itt vagy, jópipa?!

MUZAFFIR *sértett-árulkodósan.* Uram, Perzsiával hepciáskodik a Herélt!

ABDUL-BASI. Mit, hogy Perzsiával?!

DZSAYUR. Uram, Indiával heee-epepep-ppciáskodik a Herélt!

ABDUL-BASI. Mit, hogy Indiával?! *A vészjósító üvöltés egyre fenyvegetőbb. Abdul-Basi korbáccsal kergeti Ibrahimot.* Nesze! Nesze!

IBRAHIM. Jaj nekem!

ABDUL-BASI. Engem csapnak – én is csapok. Nesze neked, nesze.
*Jóságosan veri. Ereszd el a vizeletedet, fiam, úgy megköny-
nyebbülsz.*

IBRAHIM. Jájj! Vájj! *Körülöttük menekülő apródok futnak el si-
vákolva.*

APRÓDOK. A szultán!

4. jelenet. Előbbiek, a szultán.

SZULIMÁN *a vérfagyasztó üvöltés tulajdonosa. A hárem felől be-
ront. Uuuú! A csököm, a csököm, a bikacsököm! Eltört a bika-
csököm valakinek a hátán, már nem tudom kinek!*

ABDUL-BASI. Mindannyiunkén, Mekka Oroszlánja. *Fájdalmasan
hátát simogatja. Vedd addig enyémet.*

IBRAHIM *Abdulnak adja a magáét.* Ne – addig, uram.

JANICSÁR-BASI *Ibrahimmak adja a magáét.* Fogd uram – addig is.

SZULIMÁN. Hadd lám. *Végigvág Abdulon.*

ABDUL-BASI. Jájj! Vááj! *Végigvág Ibrahimon.*

IBRAHIM. Au! Au! Au! *Végigvág a janicsárbasin.*

JANICSÁR-BASI. *Jujjujjujjuj-jujjujjujjuj!*

SZULIMÁN. Rettentő kedvemben vagyok. *Morajló üvöltés. Resz-
kessen a föld, ha világverő Szulimán haragos kedvében van.
A törökök eléborulnak; a követek mély bókkaal üdvözlök.*

SZULIMÁN. Mi történik itt?! *Hárman, pergő egymásutánban,
szinte egyszerre.*

CORNARO. Hatalmas –

MUZAFFIR. Fényesszakállú –

DZSAYUR. Igazhívők ura és papapapa-parancsolója –

SZULIMÁN. Elég! Beszélj, velencei.

CORNARO. Hatalmas szultán, Velencével bakafántoskodik a He-
rélt –

DZSAYUR. Uram, kaka-kapcáskodik Indiával!

MUZAFFIR. Pocsékká teszi ajándékainkat –

DZSAYUR. Süteményeinket a felséges momomomo-Moáttár szul-
tána helyett hahahaha-hamm! bekapja: ő! ő!

ABDUL-BASI *szemrehányóan, Ibrahimnak.* „Hamm”...?!

JANICSÁR-BASI *le méme jeu.* „Hamm”...?!

SZULIMÁN. Csend! *Vészjóslón Ibrahimra mered – de váratlanul
Abdult veri: Ibrahimra néz, Abdulra csap. Abdul-Basi! Mi-
csoda káposztafejűt teszel te a hárem élére?! Micsodás rendet
tartsz te Sztambulban? Mi?!*

ABDUL-BASI. Jájj! Vááj!

IBRAHIM *akit Abdul csépel.* Au! Au! Au!

JANICSÁR-BASI *akit Ibrahim csépel.* Jujjujjujjuj-jujjujjujjuj!

SZULIMÁN. Hangot se! *Velőtrázó – főúri nyájassággal.* Nagyköveti testületünket megsérteni a vendéglátó Sztambulban és horgas újjal kotorászni a főfeleségünknek szánt ajándékokban? Hová gondoltok?! *A követeket vállonveregeti.*

KÖVETEK *elbájolva – mélyen bókolnak.*

SZULIMÁN *nyomatékkal.* Majd magam. *Nyugtalan moraj.* Követek *összenéznek.*

SZULIMÁN. Nyissátok ezt!... Ezt!... Hadd lám. Brokátok, bíbor-szövetek... Most ezt – *A janicsárok sorranyitogatják a ládákat és Nüreddin ládájához érnek.*

JANICSÁR-BASI *a felnyíló ládába belepillant.* Irgalmas Alláh!

5. jelenet. *Voltak, Nüreddin.*

SZULIMÁN *belenéz a ládába.* Muzulmán hitemre... Abdul-Medzsid! Mi ez?

ABDUL-BASI *nézi.* Nüreddin bolondunk!

SZULIMÁN *odainti.* Ibrahim!

IBRAHIM. Az-az, mindvalóságosan!

SZULIMÁN *Nüreddint rázza.* Már hideg... Ördög és pokol! Velen-cei kutya, mit jelentsen ez?!

CORNARO. Nagyúr, semmit sem értek az egészből.

SZULIMÁN. Visszaélni a vendégbarátsággal?!

CORNARO. Elkeveredett, uram; a láda nem a miénk.

SZULIMÁN. Nem a tiétek?!

CORNARO. Hiszen szantálfa, ha jól megnézed. Szantálfa nálunk nem terem.

SZULIMÁN. Hát akkor kié?!

MUZAFFIR. A miénk se!

DZSAYUR. A mimimm-miénk se!

SZULIMÁN. Emeljétek elő. *Nüreddint apródok kiemelik a ládából és a párnatrónra helyezik.* Elveszettek hitt, legkedvesebb ugrifülesünk... Igazítsátok meg a turbánját. Kutassátok ki. *Janicsárok szorgoskodnak Nüreddin körül.*

JANICSÁR-BASI. Uram, egy kelyhet leltünk a köntösében. *Felmutatja.*

ABDUL-BASI. A szultána kárbunkuluskelyhe!

MIND. A szultána kárbunkuluskelyhe!

SZULIMÁN *a féltékenység fojtott haragjával.* A szultána kárbunkuluskelyhe Nüreddin bolondunknál... Ha ez igaz, rettentő leszek haragomban. Való?! Hát bennünket már mindenféle sétáló hullával is felszarvaznak?! *Üvölt.* A tűz égeti meg valamennyit! Rájukgyújtom a háremet, rájukgyújtom. Moáltár!

MIND. Jaj, lesz nemulass.

SZULIMÁN *síri hangon.* Hívatjuk a szultánát.

HANGOK *kívülről*. A felséges szultánát! Hamar –
SZULIMÁN. Első főfeleségem voltál az idén, de turbánomra fogadom: te leszel az utolsó!...

6. jelenet. Előbbiek; Moáttár szultána és hölgyei, közöttük Aysán.

MOÁTTÁR *mély bókkal*. Mozlimok ura és parancsolója, kegyes hívásodra megjelentünk.

SZULIMÁN *álkegyesen*. Felséges szultána, te bizonyára szereted a természetes halált.

MOÁTTÁR. Én?!... Uram –

SZULIMÁN. Igen. És nem szereted, ha arravaló iparosok metélik el tündöklő napjaid végét. *Mindegyre vérszjósőbb*. Azért, világszép Moáttár, ami a gégeden kifer, azt most mondd el, mert holnap már nem találod törzseden fejedet!

MOÁTTÁR. Alláh!

SZULIMÁN *felmutatja a kelyhet*. Mit keres a szultána kárbunkuluskelyhe a bolond köntösében?!

MOÁTTÁR *eléberogy*. Én nyomorult –

SZULIMÁN *reszket haragjában*. Most beszélj!... mert turbánomra fogadom –

MOÁTTÁR *nyúl utána*. A kárbunkuluskelyel!...

SZULIMÁN. Szultánod felszarvazója – felelj!

MOÁTTÁR *megpillantja a bolondot*. Nüreddin! Édes-egy pojácám!

SZULIMÁN. Ha! Most!... Elszólta magát. Elárulta... Huuú! *Dühöng*. Őrség! Janicsárok! A toronyba véle! Vigyétek ezt a –

AYSÁN *az udvarhölgyek közül előront és a szultán elé veti magát*.

A felséges szultána ártatlan, mozlimok ura és parancsolója.

A bűnös én vagyok!

SZULIMÁN. Szavambavágsz?! A hóhért.

7. jelenet. Előbbiek, a hóhér.

SZULIMÁN *a hóhérhoz*. Abdurramán! Lépj mögé, fiam és ha intek – máris elöttünk a feje.

AYSÁN. Uram, a velencei követ kért meg, hogy csempésszük vissza a palotába Nüreddint, akit elgázolt a lovával.

SZULIMÁN. Hallottad, kutyahitű? Még mindig olyan fehér bárány vagy?!

CORNARO. Felség, semmiről nem tudok. Tényvaló, hogy Abdul-Basi egy belső cselédje hozzámlépett és kérte, tegyem az ajándék közé.

SZULIMÁN. Abdul-Basi? Már megint?!

ABDUL-BASI. Nem tudok semmit, Felség. Gyomorbántalmaim vannak.

SZULIMÁN. Abdul-Basi. Sztambul főfő-csausza semmiről nem tud semmit. No jó. Abdul-Medzsid. Állj a hóhér elé.

ABDUL-BASI *lerogy*. Uram, holnapra mondtuk!

SZULIMÁN. Zsiványkodol?!

CORNARO. Amolyan dajkaféle lehetett, azt mondta – ura parancsára.

JANICSÁR-BASI. Mi fogtuk el, uram, néhány ólálkodóval abajogtak nagyon –

SZULIMÁN. Ha! Hozzátok a dajkát. Hozzátok valamennyit! *Izgatott moraj*.

SZULIMÁN *a hóhérra*. Majd mi ketten Abdurramánnal a végére járunk: ezt turbánomra fogadom.

8. jelenet. Előbbiek; a dajka, Digrán, Bedreddin, Zubaida, Szerendib. A janicsárok taszigálva hozzák őket.

JANICSÁR-BASI. Lódulj! *A dajkát a szultán elé penderíti.*

SZULIMÁN *felmutatja*. Honnan a kehely?!

FOGLYOK *ámuldozva egymáshoz*. A kárbunkuluskehely!

DAJKA. Nem ismerem, a próféta minden rokonára: sohasem is láttam.

SZULIMÁN. Nem ismered?! Állsza hóhérnak elejbe!

DAJKA *leborul*. Kegyelem árva fejemnek, felséges Szulimán!

SZULIMÁN. Meg tudnád mondani, mért sétálnak a hullák Sztambulban kárbunkuluskehellyel a köntösükben?

DAJKA *Nüreddinre*. Teremtőm – a Szerendib tolvaja.

SZULIMÁN. Miféle Szerendib?!

SZERENDIB *reszket, mint a nyárfalevél*. É-én volnék, nagyúr –

SZULIMÁN *förmedve*. Hol a helyed?!

SZERENDIB *a hóhér elé pattan és lerogy*. Pástétomsütőd vagyok és a te szolgád, mozlímok fejedelme, ne taposs el, mi egy tetű?!

SZULIMÁN. Mit kerestél nálad a banya?

SZERENDIB *m. f.* Ná-álam imádkoztak ma hajnalban, ifjú úrnőjével.

ABDUL-BASI. És én erről semmit sem tudok... Hajnalban?! Aysán!

AYSÁN *beismerőleg*. Atyám...

SZULIMÁN. S ez a bolond?

SZERENDIB. Elbújt a kemencémben. Dézsmálta a pástétomot!

SZULIMÁN. Hazudsz! Üsd le a fejét, Abdurramán.

HÓHÉR *bárdját suhogtatja*.

SZERENDIB. Üsd le! Ha már a cinkosai is rajtam keresik azt a kelekótya bolondot... *Zokog*.

SZULIMÁN. Várj még, ne üsd le! *Elhárítja a csapást.* Majdnem elhamarkodtuk. *Szigorral.* Cinkosának nevezed a szultánt?!

SZERENDIB. Nem te, uram: ez a haramis örmény! *Zokogva.* Az egész majomház!

SZULIMÁN. Az örménnyel a hóhér elé!

DIGRÁN *a hóhér elé rogy – onnan rimáncodik.* Uram, én dobtam bele a kéménybe, de nem én öltem meg. Ezek hozták a házamba, holtan. Kegyelem!

SZULIMÁN. Kik –, „ezek”?! *Bedreddin és Zubaida maguktól a hóhér elé lépnek.*

BEDREDDIN *a hóhérhoz.* Mi következünk, mozzin testvér.

SZULIMÁN. Háromig számolok!

BEDREDDIN *leborul.* Uram, szegény halász vagyok, Nüreddin cimborám; vacsoránál locskák voltunk és szálka akadt a torkán: úgy vittük az örmény doktorhoz, venné ki szegénynek –

SZULIMÁN – és kivette?!

DIGRÁN. Felség, a csillagok kedvezőtlen állása –

SZULIMÁN. Szóval meg se próbáltad... Veszed ki nyomban!

DIGRÁN *Nüreddin mellé telepedik és bajlódik szálkájával.*

SZULIMÁN. Az életed függ tőle. *Bedreddinhez.* Ismeritek ezt a kárbunkuluskelyhet?

ZUBAIDA. Masallah!

BEDREDDIN. Hatalmas szultán, már látom, semmi sem segít. Mikor a fejedelmi gályákról vízbedobáltatok a kincset, mi megléeltük a kifogóhálót: hogy ne potyára halásszunk. *Töredelmesen.* Én vagyok az aranyholmik dézsmálója – kincshalász.

SZULIMÁN *elbámul.* Elhalásztátok?!... Haha! Szedte-vedte kópéja! Hát neked dobáltuk a tengerbe, te gézengúz?!

BEDREDDIN. Szánom-bánom –

SZULIMÁN *álharaggal* – „szánom-bánom”?!

BEDREDDIN. Felséges úr, az arany, ami a te hálód szemén kicsúszik, neked meg se kottyán: nekünk talált kincs. *Alkudozik.* Ha megbotoztatnál!...

SZULIMÁN. Megléelték a kifogóhálót. Haha! *Pukkadozik a nevetéstől.*

DIGRÁN *hosszú göcsörtös csontszálat mutat.* Nagyuram: a szálka.

SZULIMÁN. Az a hátgerince, dugd vissza hamar! A szálkát mondtam, te víziló. *Kacag.*

DIGRÁN. *Iparkodva visszadugja és ijedten tovább kutat Nüreddin torkában.*

SZULIMÁN. Hozzátok el, amit a halász kifogott: igazat szól-e.

BEDREDDIN. Hogyne szólnék, uram, egész halasládám telis-deteli drágábbnál-drágább drágasággal –

DIGRÁN. A szálka! *Diadalmasan felmutatja.*

MIND. A szálka!

NÜREDDIN *ébredzik-nyújtózik; hatalmasat prüsszent. Hssz...csi!*
ABDUL-BASI. ÉI! ÉI! Nüreddin!
IBRAHIM-AGA. ÉI! ÉI! Nüreddin!
MOÁTTÁR. Aranyos pojácánk!
NÜREDDIN *feláll és mámorosan imboly-táncot jár. Szőnyegen repültünk a világszép szultánával és még álmunkban is éreztük naspolyaízét a szájának cupp! – cupp! – cupp! Szulimánhoz ér. Úgy éltünk, mint a galambok. Megöleli a szultánt.*
SZULIMÁN *ellöki.* Borszagú pogány te! A próféta tilalma ellenére, te részegeskedel?!... Turbánomra, de felnegyeltetek-kiszégeztetek: „így jár, aki a hitetlenek borát issza”. Verjétek vasra.
NÜREDDIN *kábán.* A hajába temettem ezt a képes feletem, urambocsá – *A hóhér vasra veri.*

9. jelenet. Előbbiek, Husszein majom; később konyhabasi.

HANGOK. A halász ládája! *Két janicsár hozza; Husszein majom láncon kullog utánuk – horgászbót a kezében.*
JANICSÁR-BASI. Felséges szultán, itt hozzuk a halasládát, lezárva hat lakatra; a hetedik a majom.
SZULIMÁN. Ördögös kópé. Kérdemelted! Legyen tiéd, a fufangodért. Mutasd hát gazdagságodat!

Halk zene.

BEDREDDIN *kinyitja; a láda zsúfolásig ficáncoló hallal. Alláh nagy!... Csodálkozás moraja.*
KONYHABASI *a hárem felől; besiet és a szultán elé borul.* Hatalmas Szulimán: csoda! Ma reggelre minden aranytál a helyén-termett...
SZULIMÁN. Halász, hazudtál.
BEDREDDIN. Megkövetlek, nagyúr: aranytálat halásztam, nem hazudtam.
SZULIMÁN. Hazudtál, halat fogtál.
BEDREDDIN. Megölhetsz. Aranytálat fogtam, a tieid.
SZULIMÁN. Hallhattad: a mieink megvannak, hiánytalanul. Akkor hát?
BEDREDDIN. A gonosz dzsin a hálómra ült!
SZULIMÁN *szelíd gúnnyal.* Tán nem is dobáltuk a tengerbe és te nem is fogtad ki őket, szegény halász...
BEDREDDIN. Hát a kincshalászat –
NÜREDDIN. Hát a szőnyegrepülés a szultánával –
ZUBAIDA. Mind csak álom lett volna...?!
HUSSZEIN *serényen horgássza a szultán turbánját.*

SZULIMÁN. Ne búsulj, tiéd az Aranyszarv minden hala és a százezer arany tanyga ráadásul, mert megfogtad a tolvajt. *A foglyokhoz. Szabadok vagytok. Digrán, Szerendib, Bedred-din, Zubaida hálálkodnak.*

NÉGYEN. Nagyurunk!

SZULIMÁN *a hóhérnak*. Abdurramán! Állj a bolond mögé.

NÜREDDIN. Nem hallottad? Odaállj. *A szultán mögé mutat.*

SZULIMÁN. Turbánomra! Valakinek a feje leesik ma még... Nyugodj bele. Nüreddin fiam: te már voltál Sztambulban egy napig sétáló hullá.

MOÁTTÁR. Urunk, ha tetszésre talállok még színed előtt: kegyelmezz neki!

SZULIMÁN. A tolvajnak?

MOÁTTÁR. Nem tolvaj ő: a becsület megtaláló!

SZULIMÁN *kedvetlenül*. A kutyahitű. Bort ivott –

MOÁTTÁR. Engedjétek szabadon. Jer, pojáca. *Nüreddint elengedik.*

ABDUL-BASI. Méghogy ez a pástátomsütő! Majd lakol a két kezével.

AYSÁN *Ad spectatores*. A derekam körül.

SZULIMÁN. Hát kit végezzünk ki, Abdurramán fiam?! Megfogadtam turbánom –

HUSSZEIN *majom horogra kapja a szultán turbánját.*

SZULIMÁN. A turbánom! *Utánakap*. Te voltál, te mákvirág?! Hóhér! A majmot kivégezni.

MOÁTTÁR. Az oktalan állatot? De Szulimán...

SZULIMÁN *nyöszörögve*. Hát csak nekünk – a nyomorultnak, ne teljék kedvünk?!...

HUSSZEIN *majom a hóhér vállára ül.*

MIND. Kegyelmezz a majomnak!

SZULIMÁN. No jó. Ma senkit nem végeztünk ki, ma rossz napunk van: születésünk napja.

Unottan párnáira telepszik; mellette jobbról Moáttár; balról Nüreddin, mögöttük Szerendib, Aysán, Abdul; tableau. A többiek táncra perdülnek.

TUTTI. *Elmúlik, el, ez a nap is, ez a nap is, ez a nagy, ez a galibai nap anélkül, hogy valakit feltrantran-trancsírozzanak
A nagy szuli hős szuli szulizulimán
Szulimán Szulimán
szüliszüli-születésnapj ünnepi
ülnapot ülni kíván*

*derék janijani-janicsárok sippal-dobbal
dibedobbal
nyenyérével
s aki néző tapitapi vastapi-vastapi
tapsoljon henye
tenyerével
heviben mint aki örömét leli benn leli benn
leli benne ma
úgy járjad
a világbiri-biribiri-birodalomalapító szulu
szuluszulu
szultánnak*

Függöny

Asszonyok Gyöngye

*napkeleti parábola
a Megváltó Istenek
könyörtelen irgalmáról*

DRAMATIS PERSONAE

ANUBANÍNI, szegény szíjjártó Babilonban
ZENEHABÍBA, a szíjjártó gyermekfelesége
1. MESÉLŐ
2. MESÉLŐ
AMURAFEL, tanácsos, a Király Jobbkeze
BURNABURIÁS, tanácsos, a Király Füle
NABUNAZIR, tanácsos, a Király Szeme
SZAKHÚR, papifejedlem, a Király Nyelve
MERODACH-BAÁL, Világisten
NISZÁBÁ, Virágisten
TIÁMÁT TŰZANGYAL
asszony nép az Asszonyházban
CSALÓ
Babilónia sokadalma

1. MESÉLŐ. Valamikor nagyon régen – (mikoron még olyan szegény ember is akadt, amilyen szegény ma már ember nem is lehet) – a káprázatos-fényességes Babilon városában élt egy szööör-nyüüü-ségesen szegény ember, bizonyos Anubaníni nevezetű. Ez az Anubaníni, mesterségére szíjjártó, földhözragadt öntözőmívesek gyermeke volt, annak is a tizenharmadik és az utolsó, aki bezárta anyja méhét. Vásárról-vásárra koldulva járt és úgy sodródott el a messzi Lullubu tartományból a tündöklő Babilonba, szépséges gyermekefeleségével, akinek Zenuhabíba volt a neve.
2. MESÉLŐ. A pároccka a városfalakon kívül lakott egy sárviskóban s abból tengette életét, amit a kapukban haddal lebzselő feslett fehérnép meg a Jó Rablók Kapitánya a küszöbre vetett. Anubaníni és Zenuhabíba –
 1. MESÉLŐ. Anubaníni és Zenuhabíba!
 2. MESÉLŐ. A világ legnyomorultabb emberpárja volt s olyan hótszegény, hogy a szíjjártót meg a feleségét a város nevezetességei közt tartották számon; mi több, a legenda szerint –
 1. MESÉLŐ – a legenda szerint egy ravasz babiloni aranyhajcsár meggazdagodott rajtuk azzal, hogy – tudtukon kívül – titokban, pénzért mutogatta őket, minden egyes alkalommal feltéve egész vagyonát egy sikulus ellenében, ha valaki náluk szegényebb emberpárt mutat neki széles e Babilóniában.
 2. MESÉLŐ. Anubaníni tizenkét bátyja Lullububan taposta a vízikereket egy nagyúrnál s vaksi-vén szülei már ahhoz is öregeskék voltak, hogy bóbiskolás nélkül őrizték a kerékvető követ; így hát otthonról nem volt mit remélniük s oly régen elpártolt tőlük a szerencse istenasszonya, hogy immár nem szánta, de haragudott, valahányszor a szeme elé került e páriák imája...–
 1. MESÉLŐ. Már megtagadta tőlük olaját az olajkáros, vizét a lajtos, bőrét a cserzővarga, és végezetre az olyan vendéget is nagy tisztelettel üdvözölték, ha panaszosan a perzselő szelű babilóniai éjszakában a putri előtt bebocsáttatásért felvonított – mint a róka meg a pusztai hiéna. Már bizony az éhhalál küszöbén állott ez a szegény szíjjártó meg ifjú felesége. Zenuhabíba így zokogott:

ZENUHABÍBA. Jaj nekünk! Mit vétettünk a nagyságos úristeneknek, hogy ilyen fiatalon kell éhenpusztulnunk?! Miért is teremtetek ilyen nyomorultnak, vagy ha már teremtetek, miért nem adtak tányérkát, tányérkába leveskét, abba meg beleaprítanivalót... miért, miért, a nagyságos úristenek?!
 2. MESÉLŐ. A szegény szíjjártó zokogó életpárjára pillantott és mogorván így sóhajtott fel:

ANUBANÍNI. Haj-baj, bizony-bizony. Meglátogattak bennünket azok a nagyon-jó, nagyon-felséges istenek...!

1. MESÉLŐ. A gyermek Zenuhabibának úgy hullott a könnye, mint a záporosó s már nemcsak a zsebkendője volt csuromköny, de még a szoknyája-csipkeszegélye is.

2. MESÉLŐ – Anubaníni csak nézi-nézi, dülled-mered a szeme és majd kiesik a csudálkozástól, hallga csak, hallga: ahova hullnak-hulldogálnak, nagyot koppannak a könnyek a padlón, el-koppannak, elgurulnak. A szegény szíjjártó felemeli – hát uramfia, látja ám, hogy igazgyönggyé változott az asszonyi könnyek minden cseppje.

1. MESÉLŐ. Hüppögő ifjú felesége zavarodottan nézett rá s elgondolhatja, hogy csak annál sűrűbben hullajtotta könnyét, mivel azt hitte, a szíjjártó az éhségtől már az eszét veszette...

ZENUHABÍBA. Mit ámulsz-bámulsz, édes férjem, te szegény?!

ANUBANÍNI. Bizony hogy nem vagyok többé szegény! Ehol-e: csupa színigazgyöngy, olyan igaz, mint hogy itt zörgetem tarsolyomban: csak győzzem összeszeddegelni s mind csak potyogtatom, ahol-e!...

1. MESÉLŐ. Azzal felmutatott egy marék gyöngyöt s igen bohókásan kacagott rajta.

2. MESÉLŐ. Hát amint a marék gyöngy pergését-csillámlását látta, a menyecskének is elmúlt a sírhatnékja; arcocskája kigömbölyödött és azt kiáltotta:

ZENUHABÍBA. Akkor hát ma veszel nekem a virágvásáron egy tulipánt!

1. MESÉLŐ. Minek hallatára Anubaníni elkomorodott és oly méltóságteljes képet vágott, amint az csak egy szegény szíjjártótól telhet:

ANUBANÍNI. Tulipánt a virágvásáron?! Ne inkább kukoricamálét elsőbbit...?

ZENUHABÍBA *nekividámodik*. Málét hát, de még mézet is belé!...

Hát a mákos-mazsolás cipó, hozzá?! Hiszen azért a marék gyöngyért nem hogy egy kötényrevaló cipót, de egész boltját odaborítja a pék elibéd!... Magam meg szaladok ízibe pékhez-rőfösékhez, zсібárushoz-árendáshoz, tímárhoz-vargához s a madárpiacon megkeresem a legszebb galambpecsenyének valót, hogy hóttra ne együk magunkat ebben a mi nagy gazdagságunkban. Adssza egy marékkal, édes férjem, Anubaníni, Asszonyok Gyöngyéből adssza egy marékravalót!...

1. MESÉLŐ. Odaadta a szíjjártó a marék igazgyöngyöt s míg a menyecske odajárt, gondolatokba mélyedt – már amilyen gondolatok egy szegény szíjjártónak dukálnak...

ANUBANÍNI *morfondíroz*. Hm... Hogy volna, ha ezt a sárviskót leronttatnám s a helyébe palotát – mit is mondok, palotát, azt

is lerontatnám s annak a helyébe nem is egy, hanem tizenegy várkastélyt emeltetnék: minden áldott este az utolsó percben dönteném el nagy kényeskedve, hogy melyikben volna elhálhatnék... Hm! – – –

2. MESÉLŐ. Nemsokára az ifjú Zenuhabíba meghozta a puttony-
ra való elemózsiaát, a kalitkában a galambpecsenyének valót,
zsákmányát lerakta a földre, mely a szegény emberpárnak
egyúttal asztala volt; de mielőtt felkötötte volna kötényét,
huncut-nevetősen s valamit a háta mögött rejtegetve – így
szólt:

ZENUHABÍBA. Mit gondolsz, mit hoztam a virágvásárról?

ANUBANÍNI. Ugyan mit hozhattál volna, hacsak nem valami ha-
szontalanságot – – –

ZENUHABÍBA. Ezt a gyönyörű tulipánt!

ANUBANÍNI. Illő ez, nem szégyelled magad, még a csorba tükör
előtt illegeted, még a hajadba is tűzöd?! Mert mindig azokon
az átkozott tulipánokon jártatod az eszed –

ZENUHABÍBA. Hát?! Nem tetszem..?!

ANUBANÍNI. Kellert is, haszontalanságra herdálni a drága kin-
cset...!

1. MESÉLŐ. Így morgolódt bosszúsan Anubaníni és felszította
a tüzet. Hamarosan elkészült a galambpecsenye s rögvest
nekiestek; az asszonyka nagy vidáman és egyenként becézve
minden falatot.

ZENUHABÍBA. Haha! Turbékoljatok csak, gilicéim, a hasikámban,
szebben már nem is turbékolhatnátok!...

2. MESÉLŐ. A szíjjártó nagyokat mélázott, nagyokat nyelt és már
a finom mákos-mazsolás kalácsnál tartott, azt eddegelte nagy
komoran –, de mintha egy gondolata elmetélte volna étvágyát.
Amikor a szerencse-csontocska eltördelésére került a dolog,
az ember úgy tett, mintha nem venné észre az asszonyka
szerelmetes ingerkedését; bekattantotta bicskáját és így szólt:

ANUBANÍNI. Ez is megvolt. No most sírjál.

ZENUHABÍBA *elbámul*. Sírjak? Hát ugyan már miért sírnék, édes
férjem, amikor úgy belaktam, mint a duda?!

ANUBANÍNI. Ne feleselj, asszony; hanem sírjál.

ZENUHABÍBA. Elmúlt a sírhatnék: megvígasztalódtam.

ANUBANÍNI. Ríjál, ha mondom!

ZENUHABÍBA. Hogyan sírhatnék, hiszen olyan-de-olyan nevetős
kedvemben vagyok!

ANUBANÍNI. Azt adják meg a nagyon jó istenek!

ZENUHABÍBA. Mit, hogy nevessek?! Azt már megadták! Haha!

ANUBANÍNI. Ne bújj hozzám, ne hízelkedjél!

ZENUHABÍBA. Miért vagy ilyen goromba Zenuhabíbádhoz, édes
férjem?! Hát már a válladra se boruljak? Ellöksz?!

ANUBANÍNI. Sírjál, mordízómadta!
 ZENUHABÍBA. De mikor nincs rá okom!
 ANUBANÍNI. Ha másért nem, a tulipánért!
 ZENUHABÍBA. Eztán nem múlik el nap, hogyne hoznál, ugye szerelmes férjem, hozol a szép szíjjártónénak tulipántot?
 ANUBANÍNI. Hozom bizony, hozom a tulipántot, ne félj. De sírás-rívás az ára – – –
 ZENUHABÍBA. Még hogy sírás-rívás? Ember! Eszednél vagy-e?!
 ANUBANÍNI. Hallod-e, házam pazarlója, ez nem tréfadolog. Ihol van, látod-e: ez a szememfénye, ez a vadonatúj –
 ZENUHABÍBA *elszörnyedve*. Az alligátorkorbács!
 ANUBANÍNI. Alligátorbika bőréből magam hasítottam. Ha ezt az alligátor-korbácsot a lilium-vállad fölött megsuhogtatom, akkor se...?!
 ZENUHABÍBA. Anubanini! Édes férjem: félek tőled!
 ANUBANÍNI. Ha rajtad próbálom ki, amilyen jól-csapó keményre cserzett vadonatúj, megforgatom a fejem fölött és végigvágok rajtad, hogy sírjál: akkor se...?! *A szíjjártó korbácsolni kezdi; a menyecske jajveszékel.*
 ZENUHABÍBA. Jaj! Jaj! Mért versz, mért versz, édes férjem?! Hiszen gazdagok vagyunk!
 ANUBANÍNI. Az én szívemet ugyan meg nem indítod, hiába minden! Térdre rogysz, levágódsz elébem, lábam után kapkodsz, visongatsz-nyarvákolsz, komédiázol! Ontod-e könnyeidet, ahogy én szeretném: szépszerével! Sírsz-e már?!...
 ZENUHABÍBA. Mit vétettem?! Jaj! Jaj! Mért versz, mért versz, én édesem?! Hiszen gazdagok vagyunk, hogy ennél gazdagabbak nem is lehetünk, minek is lennénk...?! Miért?!...
 ANUBANÍNI *magánkívül üvöltöz*. Csak!... Azért! Hogy még gazdagabbak legyünk!
 ZENUHABÍBA. Ne bánts! Mindent megteszek! Ne! Ne! Ne bánts!
 ANUBANÍNI. Még ne is bántsalak?! Te, te pazér! Tulipán kell neked? Minden napra, tulipán?! Már mindjárt neked hajtson Babilónia minden tulipánja?! Házam fecsérője te, te felesleges száj!... –
 1. MESÉLŐ. Így ordított Anubanini össze-vissza; azzal kikapta az asszony hajából a tulipánt, földhözvágta és rátiport.

Távolí dörgés-dördülőzés – baljós robaj.

2. MESÉLŐ. Tulipánja pusztulása láttán keservesen eleredt Zenuhabíba könnye. Gyöngyös csillogással, peregve-koppanva hullott a padlóra mind, hogy Anubanini alig győzte összeszedni. Aznap egész éjszaka verte asszonyát a megdühödött

szíjjártó s oly gonoszul ordítozott, hogy az arralátogató sakálók riadtan menekültek a viskó környékéről... –

1. MESÉLŐ ...szomorú élet köszöntött a gazdag szíjjártónéra. A világ előtt eltagadta-titkolta bánatát s hátának égő hurkát csipkével, bimbórral, bársonnyal takarta; de ha leszállt az est, azt sem tudta, melyik egérlyukba bújjék s milyen kicsire húzza magát – – –

ANUBANÍNI *korbácsát csattogtatva ordibál.* „Tulipántot”, mi-iii?! „Mikor hozol nekem tulipántot”, mi-iii?! Várj csak, várj, majd mindjárt lesz neked, hogy ahova nézel, tulipánt káprázol! –

ZENUHABÍBA. Ne gúnyolj, ne gyötörj! Jaj! Jaj! Hát hány veréssel kell és hányszor, lakolnom azért az egyszál tulipánért...?!

1. MESÉLŐ. Hanem a szíjjártók nábobjának semmi sem volt elég. Úgy lett, amint elképzelte: palota helyén tizenegy várkastélyt emeltetett; aranyhintót tartott, színarany a lószerszáma, gyémánt a seszeriseszáma – akarom mondani: gyémántszórú paripája, tűztopáz a zabolája (mert mindenével úgy volt, hogy seszeriseszáma, hiszen tengerijével kincset lehetett volna rekeszteni); de kamarájában hiába állt zsákszámra a gyöngy, hiába vájkált könyékig az igazgyönggyel teli kádakban, sose tellett mindenre, amire vágyott, mert sose volt úgy, hogy egy icipicivel többre ne vágyott volna és ez az icipici volt az aszszony veszte. Ha Babilon tornyában az éjfelet elütötte, előrontott termeiből, hétágú alligátorkorbácsát rázva ráuszult Zenuhabíbára és elbődült:

ANUBANÍNI *elcsördíti korbácsát.* A kád fölé hajolni, de lássam is már! Mi az, még mindig száraz a szemed, haszontalan fehér-cselédje?!

ZENUHABÍBA. Minden könnyem elszáradott. Irgalmazz, kegyelmezz, Anubaníni, édes férjem s bocsáss el szegénységben!...

ANUBANÍNI. „Elszáradott”?! Ha! Majd én meglelem a módját, hogy az a kőszikla szíved meglágyuljon és a könnyed is megeredjen. Meglelem a módját, sose félj s majd adok én neked minden-napra-tulipántot... –

ZENUHABÍBA. S azzal nem törődöl, hogy a szívem megreped?

ANUBANÍNI. Ne szaporítsam a szót, te céda-cemende! Bezzeg elcifrálkodni, tulipánra herdálni a drága pénzt, azt tudnád, amíg ki nem rángatom mindenszál hajadat, hogy ne legyen mibe tűzzed... –

ZENUHABÍBA. Szánom-bánom azt az egy szál tulipánt is, amit vétettem: kitelnék belőle Babilónia minden tulipántos kertje, amennyit vezekeltem érte...

ANUBANÍNI. Lárifári! Ríni, de tüstént, sírni-ríni, ha mondom, mert azt a tulipánt már nem csinálod vissza! Hiába csúszol

a porban, hiába ölelgeted a lábom, addig innen el nem mozdulsz, amíg ez a kád nem lesz színültig teli színigazgyöngygel.

1. MESÉLŐ. Azzal megsuholta az alligátorkorbácsot s ütötte-verte asszonyát, ahol érte, mind sűrűbben, mind bőszültebben – mintha csak megérezte volna, hogy már nem sokáig verheti; mert a boldogtalant elemésztette a bánat s egy szép napon a gonosz Anubaníni azon vette magát észre, hogy majd beleszakad a korbácsolásba, ám a boldogtalan teremtés többé nem mozdul. Elfelejtettem mondani, hogy a szíjjártó ekkor már király volt. Hogy fennhézásból-e, vagy azért, hogy túljárjon a saját szíjjártó eszén, nem firtatom: királynéját bebalzsamoztatta, a balzsamozókat leölette, a gyilkosokat megfojtatta s a fojtókat messzi háborúba küldte a biztos halál elé –, hogy ilyenformán megtévessze a lelket s zavarodottságában Zenuhabíba árnya ne találjon hozzá átkaival.
2. MESÉLŐ. De amilyen álnokul szerezte királyságát, kétszer olyan álnokul tartotta meg. Tizenkét bátyját – minekelőtte megtudhatták volna, hogy öccsük lett a király – fővárosába csalta s a palota árkába dobatta; öreg szüléit Lullububan – hogy hiába ne várják vissza csemetéiket – levágatta. Kiáltók jártak szerte Babilonban, hangos szóval hirdetve a király jóságát, amiért írmagját is kiirtotta a trónkövetelőknek s megmentette a birodalmat a pártütéstől. A papok hálaáldozatot mutattak be Merodach-Baálnak s lullubui Anubaníni nagykirály a tartományok üdvözlő követeit ott tartotta palotájában és életfogytiglani lakomázásra ítélte. Ám a vesztegetések, az orgyilkosságok a trónjához vezető hosszú úton, martalóchadak jóltartása, fegyverkovácsok tejben-vajban fűrésztése bizony-bizony: egyet felemésztettek kerek száz kincseskád-jából a királynak s már csak kilencvenkilenc maradt; márpedig minden király tudja, hogy a kincseskád úgy szép, ha kerek szám.
1. MESÉLŐ. Mind újabb meg újabb királyasszonyokat hurcoltatt palotájába. Örömmámorban úszva vonultak a fényes Asszonyházba; de jókedvük nem tartott sokáig; mert amikor Babilon tornyában éjfelet ütött az óra, a szerelmes királyi ölelés helyett a dühödött szíjjártó sújtó erejével ismerkedtek meg s már csattogott is hátukon az alligátorkorbács; és a nagyúr rájukrivalkodott:

ANUBANÍNI. Sírjál!

Leccattanó korbács, vészjósló robajlás – asszonyi jajveszélés.

2. MESÉLŐ. De bárhogypatakzott az új asszony könnye, a szíjjártó többé nem bukkant olyan szelíd, igazgyöngy-termő szem-párra, amilyen Zenuhabíba húséges szemepárja volt.

1. MESÉLŐ. Egyszer azt álmodta, a sárviskóban tengődik megint, alig lát az éhségtől, majd eleped a szomjúságtól, ajtaját köpdösi-rugdossa a tímár, az árendás, a lajtos, az olajkáros; Zenuhabíba pedig testével állja el a nyílást és szemrehányó tekintetét urára vetve, egyre kérdezetgi:

ZENUHABÍBA *szellemhangon...* Mikor hozol nekem egy szál tulipántot? – – –

1. MESÉLŐ. Másnap, amikor a temérdek palotában minden elcsendesült és a fáklyákat is eloltották, nagy titokban a király egy fátyolos szövétnekkel felkerekedett hálózából és át-osont a kincsház sirtornyába, hol bebalzsamozott feleségét őrizte volt.

2. MESÉLŐ. Zenuhabíba ott hevert a kőravatalon, üvegtekintetét a boltozatra vetve, fejénél két hosszúra-mártott gyertya lángadozott baljós lobogással. A király körülmélt, lekoppantotta a gyertyákat és alligátorkorbácsát suhogtatva, felhágott a talpazatra. S azzal, mentől iszonyúbb káromkodások közegette, visszaváltozott kapzsi szíjjártóvá:

ANUBANÍNI *fujtatva-sziszegve.* Ríjjál! Ríjjál, mert minden isten az atyám, hogy haló porodban sem lesz nyugovásod a Hét-ágútól!...

2. MESÉLŐ. És lesújtott vele és ólmaival csépelni kezdte a holtat. De Zenuhabíba nem rítt...

1. MESÉLŐ. Történetesen épp arra bolyongott egy álmatlan dajka; feltűnt neki a hirtelen setéség a sirtornyban, és hétoszlophét-rács mögül, ez a dajka, megleste a királyt másnap már Babilonban városszerte rebesgették, hogy a fejedelem a királynét még holtában is korbácsolja.

2. MESÉLŐ. Meghozták a híret a nép felzúdulásának a hajdúk és a király igen megszeppent. Tanácsba szólította főembereit. Irdatlan asztal közepére teli réztenger igazgyöngyöt tétetett és mellévetette a csupavér alligátorkorbácsot. És rájukförmedett:

ANUBANÍNI. Lehet-é gonossággal vádolni trónján a királyt? Vén Amurafel, Öntözőgátak Bérlője: te válaszolj mindőtök helyett!

AMURAFEL. Vessen vámot a jóságra a király, cserébe, hogy a jókra kiárasztja dicsőségét.

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-ki merítsen a réztengerből, amennyi gyöngyöt csak markolni tud...

1. MESÉLŐ. Azt láttátok volna, hogyan ágaskodnak-gebeszkednek az irdatlan asztal temérdek közepére – ám sehogyan sem

érték el a réztengerig. Abban a szempertcenetben Anubaníni intésére a varázsasztal – mert elfelejtettem mondani, hogy Anubaníni akkor már gonosz varázsló is volt – a varázsasztal odafogta a sok nyujtakozó jobbot és kinpaddá változott. A tanácsosok sivalkodása felverte a palotát –

TANÁCSOSOK. Jáj-váj!

ANUBANÍNI. Nincs szükségünk törpe lelkekre, kik ily kevéssel beérik...!

1. MESÉLŐ. Így háborgott a király, és csuklóból lecsapatta jobb-jukat. Csak Vén Amurafel nem nyúlt a gyöngy után; hanem egész idő alatt talizmánjával játszadozott. A király meghagyta jobbkezét és kinevezte a Király Jobbkezének.

2. MESÉLŐ. Új tanácsosok seregeltek a réztenger asztala köré, és a király azokra is ráförmedett:

ANUBANÍNI. Lehet-é gonoszsággal vádolni trónján a királyt? Agg Burnaburiás, oly sok államművészeti munka szerzője: te válaszolj mindőtök helyett!

BURANBURIÁS. Tiporja ki az olyanból a lelket, ám hagyja meg életét a király, hogy lelketlenné legyen.

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-kimerítsen a gyöngyből, amennyit csak markolni tud.

2. MESÉLŐ. Már addigra meghallotta mind a póruljártak sivalkodását s nem mozdult, sőt inkább messzehőkölt a réztengertől – azaz csak hőkölt volna; mert Anubaníni intésére a varázsasztal odafogta mindnek a szakállát és kinpaddá változott. A főemberek jajveszékelése betöltötte az eget –

TANÁCSOSOK. Au! Vau!

ANUBANÍNI. Nincs szükségünk e nagyralátókra, akik a fejedelem ajándékával nem érik be...!

1. MESÉLŐ. Így háborgott a király és levágatta szakállukat-fulüket. Csupán az agg Burnaburiás nem hőkölt, hanem egész idő alatt a fulét betakarva, szakállát szorongatta. A király meghagyta szakállát és kinevezte a Király Fülének.

2. MESÉLŐ. Újabb főemberek seregeltek a réztenger asztala köré.

ANUBANÍNI. Lehet-é gonoszsággal vádolni trónján a királyt? Bölcs Nabunazír, te szólj mindőtök helyett!

NABUNAZIR. Szólítsa hadba a zúgolódót a király s akkor majd visszasírja az áldatlan béke sanyarúságát.

2. MESÉLŐ. Így Nabunazír, a Simanyelvű, ki még sok királyt akart megérni – amilyen hosszúéletűek a kígyók...

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-ki merítsen a réztengerből, amennyi gyöngyöt csak markolni tud...

1. MESÉLŐ. Ám addigra hallhatták társaik sivalkodását-veszékelését: nosza köntöséből ki-ki elékapta aranyos tüszőjét s

versengve töltögette gyöngyeit-mindenét a réztengerbe, amije volt. Abban a szempercenetben Anubaníni intésére a varázsszital elkapta a főemberek torkát és – vérpaddá változott. A főemberek visítása mérföldekre elhallatszott –

TANÁCSOSOK. Ujujujuj!

ANUBANÍNI. Nincs szükségünk ez alamizsnálkodókra, akik elorozzák a király harácsát...!

1. MESÉLŐ. Így háborgott a fejedelem. Szemüket kiszúratta, fejüket leborotváltatta, mint a rabszolgának és úgy csapatta le; csupán az egy Nabunazir fejét és szemevilágát hagyta meg, aki egész idő alatt szemére tapasztott kézzel ült és nem mozdult: őt megtette a Király Szemének.

2. MESÉLŐ. Ezután vámot vetett a jóságra, míglen drágább jószág lón a gonoszságnál –

1. MESÉLŐ – a lelkét tiporta az irhája-féltőnek, míglen Babilóniában lábrakapott a lelketlenség –

2. MESÉLŐ – hadbaszólította a zúgolódót, míglen visszasírta vacskának háborítatlan nyomorúságát... Ám Anubaníni királynak ekkor sem volt nyugovása.

1. MESÉLŐ. Egy éjjelen különös álmot látott. Keselyű szárnyú, tűzláng tekintetű, szomorú angyal állott előtte s oly földöntúli lény, kinek sárkányfarkán, bikatestén s orcája nemes vonásain menten megismerszik, hogy a halhatatlanok közül való. A tűzangyal megrebbentette szárnyát és így szólt:

TIÁMÁT TŰZANGYAL. Fejed felől addig el nem háritod a romlást s jaj néked Anubaníni, amíg egy asszony a száanalom könnyét nem ontja érted.

1. MESÉLŐ. Keselyű szárnyának irtózatossuholására a szíjjártó annyira megrémült, hogy felkiáltott:

ANUBANÍNI. Ha! Ki vagy, te tűzláng tekintetű, te keselyű szárnyú nagyangyal: ki vagy?!

2. MESÉLŐ. Tulajdon kiáltására, veritékben fürödve ébredt fel és még akkor is érezni vélte a szárnyuhogást –

TIÁMÁT *a túlvilág fenséges maggasságaiból*. Addig el nem háritod a romlást... Egy asszony... Amíg száanalom könnyét nem ontja érted... Anubaníni! – – – Anubaníni – – –

1. MESÉLŐ. Tüstént felserkent aranyos nyoszolyájáról és ágyasházába ment. Rugdalva-rángatva szedte elő asszonyait s egyik a másik után, ott reszketett a szíjjártó könyörtelen korbácsa előtt.

2. MESÉLŐ. Anubaníni meg ráemelte a hétágú alligátorkorbácsot s rettentő hangon elbődült. *Rémült asszonyi zsvíj*.

ANUBANÍNI ... Szánj! *Panaszos hangok, riadalom az asszonyházban...* Szánj, ha mondom! *Asszonyi hangok: esdeklés, tiltakozás...* Szánjatok, de tüstént, mert lesz mindjárt olyan had-

delhadd, hogy magam is megszánlak benneteket! *A lecsapó korbács csattogása; jajongás, veszékelés.*

ASSZONYOK ... Légy átkozott! Légy átkozott! – – –

1. MESÉLŐ. Az asszonyház szívszaggató jajgatását a nép is meghallotta s néma haraggal gyűlni-gyülekezni kezdett a palota körül – egész Babilon.
2. MESÉLŐ. A palotájába rekedt király sebtében bezárkózott főembereivel a réztenger asztala körül, elmondta álmát a keselyű szárnyú, tűzláng tekintetű angyalról s azt is, amit az angyal mondott.

ANUBANÍNI. Aki álmát megfejti, azzal a király nagy tisztességet térszen! Szakhúr papifejedelem, te szólj mindőtök helyett!

SZAKHÚR. Addig nem ül trónján bizton a király, míg minden ő dolgában a népet cinkossá nem teszi.

2. MESÉLŐ. Így Szakhúr – egy matuzsálemi korú jós, aki még sok király álmát szerette volna megfejteni.

ANUBANÍNI. Köszönöm, köszönöm! S jutalmul megengedem, hogy ki-ki merítsen a gyöngyből, amennyit csak markolni tud.

2. MESÉLŐ. Ám addigra okultak társaik vesztéből s ugyan vett is mind a tenger gyöngyből illendőképp, de csak egyet-egyét.

1. MESÉLŐ. Anubaníni látta, mikor összevillant a sok főember szeme, hogy ilyen ravaszul túljártak a varázsasztal eszén és igen megszeppent –

2. MESÉLŐ – olyannyira megszeppent, hogy a palota kapuján kilépőkre rászánt egy-egy surranó nyílvesztőt, egy zsákot s egy-egy követ benne az egy-követ-fújóknak – s azzal a felvonóhídról hosszú víziútra bocsátotta tanácsosait. Csupán az egy Szakhúrnak kegyelmezett – ímígyen becsülve benne a főkolompost! – s nemcsak életét kímélte meg, de nagy tisztességet tett vele s kinevezte a Király Nyelvének.

1. MESÉLŐ. Tetszett a jóspap beszéde Anubaníni királynak s nyomban hozzálatott, hogy mind ő gonoszságában cinkosává tegye széles e Babilont.

ANUBANÍNI. Szakhúr! Király Nyelve! Állj elé! Kinevezünk Hazugságügyi Miniszterünknek és elrendeljük, hogy eztán minden hazugság tartassék az igazság fiókozataiban.

2. Mesélő. Azontúl nem volt az ember ígéjének olyan fiókozata, amelyben ne a hazugság zsibogott volna Babilonban.

ANUBANÍNI. Nabunazír! Király Szeme! Állj elé! Kinevezünk Győzelemügyi Miniszterünknek: ugyan tedd a dolgod, hogy javunkra válják!

1. MESÉLŐ. Elgondolhatni, mi volt a dolga. Valahol csak a király hadait vereség érte, a Király Szeme rávetette szemét a véres-talpú hírmondóra s a talpából kiolvasta a győzelmet; nem is ültek még annyi diadalünnepet Babilonban.

- ANUBANINI. Burnaburiás! Király Füle! Állj elé! Kinevezünk harácsügyi Miniszterünknek: ugyan tedd a dolgod... –
2. MESÉLŐ. Amiről a Király Füle csak félfüllel hallott, az mindjárt a Király Jóságára lett; volt is annyi jóság a királynak, hogy kétféle állt a füle tőle.
- ANUBANINI. Amurafel! Király Jobbkeze! Állj elé! Kinevezünk Gonoszságügyi Miniszterünknek! S ugyan tedd a dolgod.
1. MESÉLŐ. Jobbra már nem is bízhatta volna a nép jólétét – hogy érezzék a Király Jobbja Kezének Súlyát.
2. MESÉLŐ. Ezzel bocsátotta útjára Szemét, Fülét, Jobbját, Nyelvét és minden miniszterét a király; s azok elárasztották gonosznál-gonoszabb rendeletekkel Babilóniát.
1. MESÉLŐ. Amurafel elcsapatott minden bakót.
- AMURAFEL. Nincs többé állami ítéletvégrehajtó! Bevezetem az általános hóhérvételeztséget!
1. MESÉLŐ – mindenki minden esztendőben egy napig köteles volt ingyen hóhérvételezni; aki megtagadta vagy elszökött, azon mások gyakorolták a mesterséget. Ekkor mondták országshoz, hogy Babilóniában mindenki hóhér és mindenki lóg a szomszéd kötelén.
2. MESÉLŐ. Nabunazir érdemrendet alapított a haramiaságra.
- NABUNAZIR. Haramia-érdemrendet! A mentől magasabb hivatalokat ezután csupán a minél nagyobb haramiák kaphatják meg!
2. MESÉLŐ. A Kérdemesült Himpellérek – ilyenekből kerültek ki a főminiszterek; ezek még a hátukon – még a könyökükön is fényes medáliát viseltek: mert noha ott jött ki a könyökükön, tartották a Régi Gárda cinkos haramiaságát, minden tisztességükben megbecsülték magukat és tartották a bitangságot.
1. MESÉLŐ. Burnaburiás szabad rablást hirdetett.
- BURNABURIÁS. Imhol menlevelet adok a nemes rablónak, a harács harmadjáért!
1. MESÉLŐ. Új rabszolgapiacot nyitott, hol mindenki mindenkit árulhatott az erősebb jogán, csupán rá kellett mutatnia s lekiáltania: „*itt a vad, itt szalad – egy a síkulus, egy a rab!*” Azután vagy a bajbajutott váltotta meg magát rabságából egy síkulusért, vagy új gazdája fizette ki az árát.
2. MESÉLŐ. Bevezették az „álorcás poroszlók” intézményét. A poroszlók valamennyien a Király Álorcáját viselték, mely vonásaiban a megszólalásig hasonlított a szíjjártóra. Kegyes legendák keltek szárnyra a „jó uralkodóról”, ki álruhában elvegyülve, az egyszerű néppel beszédbe elegyedik. Sohasem tudhatta a babiloni, poroszlóval-e s vajon nem magával a fejedelemmel beszél: bízott jó csillagában és lélekszakadva árulta be barátait, atyafiságát, remélve, hogy tetszésre lel a „királynál”.

1. MESÉLŐ. Szakhúr, papifejedelem ledöntette a felséges és világteremtő Merodach-Baál szobrát az istenség házában és a szent tűz fölé Utukkulimnu Főördög bálványát plántálta, egy ocsmány lókoponya képében, mely nevezteték a Gonoszság Csontjának.

SZAKHÚR. Hódoljatok a Gonoszság Csontjának! Hódolj, Babilónia!

1. MESÉLŐ. Egész Babilonnak el kellett vonulnia e fertelmes faragott kép előtt s porig alázkodnia, hangos szóval kiáltva.

BABILÓNIA. Mentől dicséretesb, szépséges *Gonosz-Csont*, ki lepipáltad Merodach-Baált!...

2. MESÉLŐ. Ám Anubaníni királynak mind nem volt elég s megemlékezett álmáról, hogy elhárítsa feje felől a romlást. Királyi rendeletet bocsátott ki és megparancsolta, hogy minden babiloni férfi éjjelkor korbácsolja meg asszonyát, e szókkal:

ANUBANINI. Szánd a királyt!

2. MESÉLŐ. Ezerszámra korbácsolták akkoriban az asszonyokat és a babiloni éjszakák hangosak voltak a keserű rivalkodástól:

ASSZONYNÉP. Legyen átkozott!

1. MESÉLŐ. De mert még mindig volt olyan bűne a királynak, amiben nem tette cinkosává a jó babilóniaiakat, elrendelte az elholt hitvesek „beszentelését” – így nevezték a szertartást, amely az asszony tetemének megkorbácsolásából állott s jaj volt annak a férjnek, aki beszeneteletlenül temette feleségét: már nem is a palota hajdúi – az asszonyok árulták be vagy tépték szét, irigységükben; míg végezetre a népben megzavarodott az ösztönnek barma és hitnek angyla –

2. MESÉLŐ – már akadtak önkéntes „sírkorbácsolók”, akik ott korbácsolták a temetőben a földet inukszakadtáig – és csalók, akik egy-egy hamisgyöngyöt csempészték a friss halott szemére, hogy az örömhírrrel a király udvarlására siessenek –

CSALÓ. Felséges Úr! Nagyuram! Kegyes nőm holtában szánta a királyt! Itt van! Ihol van: íme a gyöngy – – –

1. MESÉLŐ. De Anubaníninek ennyi sem volt elég, ríva fakadt keserves dühében, hogy mit eszeljen ki még; míglen utoljára elpusztított széles e Babilóniában minden tulipánt; és a tulipánok feljelentőit, de még a nyomravezetőt is – gazdagon megjutalmazta – – –

Fenséges zene sejtelmes feláradása.

2. MESÉLŐ. Merodach-Beál világisten még a szemöldökét sem rebbentette, amikor bálványát Szakhur papjai letaszították. Ám látván Niszába a Tulipánok Vértürdőjét, előlépett az iste-

nek szép gyülekezetéből; és a virágisten a világistennek bepanaszolta Anubanínt, a Tulipánölköt.

NISZÁBÁ. A Tulipánok Vértürdője! Meddig túrjuk ezt mi, Megváltó Örökkévalók?! Tekints le a Mennyég Temérdek Magasáról, Merodach-Baál!...

1. MESÉLŐ. Megismervén a Tulipánirtó garázdálkodását a teremtetett Föld kertjében s látva az istenek felzúdulását templomaik gyalázatán, felgerjedett Merodach-Baál haragja és a világisten felengedte haragját.

M.-BAÁL *visszhanggal*. Tiámát! Tűzláng Tekintetű, Keselyű Szárnyú! Nagyangyal! Állj elé!

TIÁMÁT. Uram!...

M.-BAÁL. Felindulsz! Alámégy a gonosz szíjjártó megbüntetésére és elemészted a Tulipánölköt – – –

Hosszantartó, fenyegető zenei vihar; lassan alábbhagy és elül.

1. MESÉLŐ. Tiámát valamikor maga is jóisten volt, de fellázadt Merodach-Baál ellen. Büntetésül azóta Gibbil tűzördög szolgálatában raboskodott, mint a Háború Angyala és az istenek azzal verték meg, hogy tűzlánggá változtatták tekintetét – büntetését ugyan tetőzve, hogy nem tépték ki a szívéből, hanem bennehagyták a jóságot.

2. MESÉLŐ. Attól fogva Tiámát amire gondolt, csak lángbanállva tudta elképzelni. Ahová pillantott, a szeméből lövellő tűz elperzselte – és még az is, akit szeretett és az is, akin csüggvecsüggött, az is: halálát lelte szörnyű tekintetében. Tiámát volt a legszomorúbb angyal a Gibbil tűzördög szolgálatában raboskodó angyalok közül s most Ő küldetett el, a Tűzláng Tekintetű, a szíjjártóból lett király megzabolázására – – –

Baljós zene.

1. MESÉLŐ. A vész hírek megelőzték Tiámát nagyangyal jövetelét.

2. MESÉLŐ. Egyszerre tízfelől támadt Babilonra s gyűjtotta fel a határmenti majorokat, mert rettentőségei közül ez is egy, hogy egyszerre tízfelől közelít; s hiába takarodik előle, a biztosnak vélt menedékben az Ő fáklyái fogadják a menekülőt.

Cikázó jajkiáltások.

1. MESÉLŐ. Kétségbeesett sürgés-forgás kerekedett a babilóniaiak táborában. A király eleintén forrázott parázssal, füstöléssel, varázsolással hessenti; hadnagyai csali-sáncokkal, csali-palánkokkal s rögtönzött sivatagokkal igyekeznek megállítani

útjában, versenyt pusztítva véle – hogy hátha mind e csalafintaságokon Tiámát majd elbáméskodik és megpihen. Nem sejtették, hogy Tiámát – keselyű szárnyát kiterjegetve – nyugodt lebegéssel ereszkedik alá Babilonra, szívefacsarodva s szomorún; mert hiába kapja le tekintetét az egyik nemzetség házáról, hogy a másikra emelje, és hasztalan terelik figyelmét másra együgyű fortélyakkal: amiről lekapta: égett s amire ráemelte, az a más – lobot vetett s lángolt, mint a szalma – – –

Tűzvész hangja, égés orkán-sercegése.

2. MESÉLŐ. Akkor már Amurafel, Abunazir, Burnaburiás és Szakhur meg a többi főminiszter ott ette a sárlevest a palota kútbörtöneiben s hörögve, fogcsikorgatva idézte Tiámát angyalt, mert már egyebet nem remélhetett:

AMURAFEL. Tiámát, rettentő angyal! Tiámát –

2. MESÉLŐ. Napestig hallhatta Amurafel rikoltozását a király:

AMURAFEL. Vesd rá tekinteted Anubanini királyra, emészd el...!
Emészd el...! –

1. MESÉLŐ. Menekültek a vízimadarak az égő nádasokból. Könyörületért rimánkodva tódultak elő az erdei vadak a vadonerdők lángrengetegéből. Kezes oroszlánok kéredeztek a rúd mellé, hogy a szekerekkel valahogyan bekerüljenek a városok biztos kőfalai mögé. Ezalatt a fővárosba – új meg új vészírekkel – egyre-másra érkeztek a pörköltszemű hírnökök – – –

Lökdösődés, morajló tömeg.

2. MESÉLŐ. A kútbörtönökből fel-feltört a főminiszterek kárörvendő víjjogása.

NABUNAZIR. Haha! Anubanini király!...

2. MESÉLŐ. Napestig hallhatta Nabunzir rikácsolását a király:

NABUNAZIR. Nézz hát farkasszemet Vele, ostoba szíjjártó, Tiámáttal s majd még élnél sárlevesen s örömost osztoznál sor-sunkban...!

1. MESÉLŐ. A király árkot árok után hányatott a város körül, de még el sem árasztotta – a víz már nem volt sehol s ahol Tiámát megpillantotta, odaégtek a zsilipek. Ekkor a király prédául bocsátotta lángnak a fényes palotákat s kőfalat kőfal hegyébe varázsolt palotavára körül, hogy égigérő bástyákkal zárja el a lángtengert, mely elnyelte birodalmát s így rekessze kívül a lángtekintetű angyalt. Semmi nem használt – – –

BURNABURIÁS Haha! Veszítsd el! mentőangyal! jó angyal!... –

1. MESÉLŐ. Naphosszat hallhatta a király Burnaburiás örömjongását, kútbörtönében:

BURNABURIÁS. Veszítsd el, Tiámát, ezt a tetvet, Anubanínit, tisztítsd meg a földet Anubanínitól!...!

1. MESÉLŐ. Hajnalórán Anubaníni arra virradt palotavárában, hogy égnék a kövek és vörösen világolnak a feltátongó nyílások a kapubástyák helyén; hogy a lábak alatt patakokban folydogál a réz – a hullórostély, a kiolvadt rézpáncél kapuk – – –

SZAKHÚR. Jövel! Jövel! Tipord el, Bikatestű!... –

1. MESÉLŐ. Éjhosszat hallhatta Szakhur acsarkodását kútbörtönéből:

SZAKHÚR. Tipord el, Bikatestű, terítsd le sárkányfarkadnak egyetlen csapásával, Erős...!

ANUBANÍNI. Dajkák! Dajkák az Asszonyházban: ti szánjátok legalább – hát nem szánjátok a királyt?!

2. MESÉLŐ. Ezt kiáltozta haját tépve, a dajkák felé, akik az Asszonyházat menekítették barlangokba, pincékbe; de csakhamar onnan is előtört és lávában hömpölygött a tűz, mert Tiámát előtt a sziklának sem volt megállása.

1. MESÉLŐ. Megemlékezett ekkor a király minden bűnéről; a kicsiről –

2. MESÉLŐ – mert nem az volt első dolga, hogy a gyöngyből egy szál tulipánt vigyen asszonyának –

1. MESÉLŐ – és a nagyról –

2. MESÉLŐ – hogy tulipántemetővé változtatta Babilont –

1. MESÉLŐ – és végveszedelmét érezve, végigrohant kincsesházán a kádakban álló gyöngy garmada mellett, és a sírtoronyba bebukva, lerogyott asszonyának teteme elé; és hangos szóval fohászkodva, keserves sírásra fakadt:

ANUBANÍNI. Asszonyok Gyöngye! Ha megindulnál a bebalzsamozott szemekből és egyszer, még az egyszer az édes szánalommal országomat ótton-oltanád és megóton-oltalmaznád!...

2. MESÉLŐ. Érezte, hogy menyétpalástja lángot kap s már nem volt bátorsága, hogy megforduljon: felmagasodott mögötte a tűzláng tekintetével rámeredt Tiámát, a keselyű szárnyú angyal – – –

Réztányérok rásuholása; a zene feltornyosul.

1. MESÉLŐ. Kígyóként tekeregve égett végig mellette a hétágú alligátor-korbács, ahogy övéből kihullott, és ő már várta, hogy a tűz megemelkedjék vele; amikor Zenuhabíba –

2. MESÉLŐ – Zenuhabíba balzsamos orcáján, megtörtén élemedő szeméből legördül az első könny.

1. MESÉLŐ. Abban a szempillantásban a kincsesház kádjaiban a gyöngy garmada vízzé változott és sisteregve oltotta ország-tűzét; s ahogy a tűz visszatakarodott, fokenként hunyt ki

Tiámát rabangyal tekintetének lángsugara: a királyasszony tekintetével visszanézett és állta a tüzet –

2. MESÉLŐ – az ég kárpitján, dicsőséges fényében maga Mero-dach világisten sugárzott s így oldatott fel Tiámát, a jó, Gib-bil tűzőrdög rabságából.
1. MESÉLŐ. A királynak el-elcsuklott a hangja, úgy zokogott s homlokát a ravatalkőbe verte; s úgy rimánkodott ríva, Zenu-habíbának:

ANUBANÍNI. Most ha immár ezt az egyik nagy csudát megtetted, tennéd meg azt a másikat is, hogy én újra szegény szíjjártó legyek s te megint oly gyermeki-eleven, indulj meg rajtam, indulj meg mégegyszer, Asszonyok Gyöngye: és ha csak addig, amíg felnyújtanék neked egy szál tulipántot!...

Sejtelmes zene.

2. MESÉLŐ. Ám ezt a második csudát már sokallták volna az istenek; mert oly gyönyörűséget kívánt, amely egy királlyal felér. Azért – elrettentő például – meghagyták királyi székében; és a szegény szíjjártónak még egy híján száz esztendeig kellett keserülnie, ami a birodalom gondja-baja, és haláláig királykodnia – – –
1. MESÉLŐ. Tulipánokkal ültette tele Babilont s népe csak úgy emlegette a Lullububól való Anubanínit, „a Jóságos, a Kegyes”; de ő naponta szégyennapot tartott, koronás fővel, szín-arany pellengéren – – –
2. MESÉLŐ. Mert nagy-nagy irgalmában az ég – hatalommal veri meg, ki lelkében elüszkösödött a közönséges vezeklésre – – –

A zene felárad.

Mangún

mesetragédia

történik egy soha-nem-volt világ Világuralkodójának uralkodása, Néki soha-nem-élt Első Sáfárja sáfarkodása idején; a rabló szelek, lepusztult táblák, bújó barlangok és bitangoló áradatok nomád összefutásánál, a Selyem Horda torkolati medrében

DRAMATIS PERSONAE

HURPAGU, tangut nagyfejedelem, világcsászár, az ajándék elfogadója

MANGÚN, a sárga tangutok öregfejedelme, kegyenc és első SÁFÁR, a Sastrón megajándékozója

RUXILLÁNA CSÁSZÁRNÉ, a nagykán főfelesége, a világhárem KORDÁBAN TARTÓJA, ajándék latolgotó

ÉNIKŐ CSÁSZÁRLÁNY, az ajándék előtapsolója

TIGRID KÁN, főrend Hurpagu udvarában. Mangún ellenlábas, de keze tiszta és áskálódására bizonyosság nincsen, ajándék fitymáló

1, 2, 3, 4 LAKOMÁS

1, 2, 3, 4, 5 FECSEGŐ VÁRBELI

1, 2, 3 KASGÁR

1, 2 GYILKOS

veterán kurudu harcos

vak regős és

vezetgető muzsikás legénye

MANGÚN TESTŐREI – három kisúr

udvarhölgyek, fejedelmek, kapitányok, testőrök, apródok, szolgák, kardtáncosok, mutatványosok, tűzkarika dobálók, bakugratók, lángnyelők, törpék, bábosok, akrobaták, maskarások, szerencsevadászok, hivatlan lakomapecérek, udvari lebzselők, stb.

SZÍN – Mangún palotája. A lovagterem. Festett-faragott mennyezetgerendázat; a rikító bütükön sámánpofák, ördögfejek, a falakon rézpajzsok, dobok, álarcok. A mongol fejedelmi sátor és a mór beütésű normann várkastély különös keresztezése.

Balról, magasan – tágas-téres trónemelvény, személyes lelépő szintekkel rang szerint s e szinteken Ruxillána császárné és Énikő császárlány nyeregtrónja.

A tróndobogó alacsony felhágóján kétfelől két trónörző sas terjegeti aranszárnyát. Az emelvényre terebélyes trónbaldachin borul: kívülről mérműves márványsátor, belülről kagyló forma, lengeteg legyező-burok, amelynek tollai meg-megremegnek – a pávatoll színorgiája. A trónkárpit öblében Hurpagu heverőtrónja, mellette vendéglátó párnaszékek, trónszámolyok; rézasztal.

Jobbról, a lovagterem egész hosszában lakomaasztal, mögötte karosszékek a kánoknak, ülőnyerges az apródoknak. A jobbszáron, a terem végén zászlós, harsány díszkapuzat: a főbejárat. Ebből (az áttört fal mögött és az alatt is jól láthatóan) szerpentines rámpaszínpad nagy S-betűje kanyarodik alá – az előszínpad teljes szélességében balra s onnan vissza, még előrébb, közepén. Betölti az előszínpadot s legközepütt hídba torkollik, amely a nézőtérbe betüremelő „színpadszigetre” vezet. A nagy meneteles út kanyargó lefutását függőkert, falpártázat, várudvar, várfal, várkapubolt jelzesszerű játéktereivel egészítik ki az alsószínpad mellékszínei.

A balszáron, az előszínpad szintjéről áttört rejteklépcső vezet fel egyenesen a trónemelvény baloldali sasa elé – s ez a Kegyen-cék Lépcsője.

Kezdekör mintha láthatatlan fojtó köd terjengene, amelyen a fáklyák fénye áthatolni nem tud; a füstös sötétben eleinte csak a réz feltétel – dísztárcsák, pajzsok, veretek pontvillogása tüzel. Mindenki jelen van; fényszóró követi a játékot.

Idő – a világbirodalom hatalmi delelése: világcsászár vendé-gelő dél – lakomaidő.

ELŐJÁTÉK
Mangún utolsó percei

A „várkapubolt” alól válik ki árnya és a villódzó vaksötétben Mangún alakatlan foltként tapogatózik le jobbról az úton – középre, előre. Ugyancsak a „várkapubolt” vak faltjából lép ki a két másik alakatlan árny.

Jeladó szisszenés – utánvetik magukat a kánnak. Árnyak kavargása. Elérték? Nem érték? Dulakodás. Fogcsikorgatva morzsolt átokszó. Mint akit beleznek, fájdalom-csikarta nyújtott nyögés. A kán – (elgáncsolva? hátracsavart karral?!) – előrebukik.

Éles jajszó.

Kiáltva tépi ki magát kivégzői kezéből s a „szigetszínpadra” menekül. Megáll. Felegyenesedik – kinyúlik. Megtántorodik. Megfacsarva oldalt dől és elvágódik. Lepuffanó teste-zsákját a két árny azonnyomban összeszurkálja, megforgatja benne vasát s a testet hengergeti.

Többszöri gurgulázó üvöltés. Eleven párájának hosszú kihörgeése. Szakaszos vergődés. Küzdelmes haláltusa. Kivégzői vizslatják. Lehanyatlík – elcsitul. A két orgyilkos meg-megpiszkálja „dögében” s bele-belemeríti szurkáját, hogy meggyőződjen róla – jó t szúrt-e. Suttogásuk (a hangszórón) a rémálom bizonytalan képzelődése

1. GYILKOS. Jót szúrtál-e, azt szúrtad-e, akit szúrnod kellett?
2. GYILKOS. Azt hát.
1. GYILKOS. De bizonyos vagy benne?
2. GYILKOS. Bizonyos hát. Nem először látom.
1. GYILKOS. Mangún-e, ő-e?
2. GYILKOS. Magún hát. A sárga tangutok fejedelme.
1. GYILKOS. Mangún legyen ám, élve vagy holtan. Bizonyos vagy benne, megforgattad-e, nézd meg jól!
2. GYILKOS. Megforgattam. Az hát. Mangún.

*Visszaveszik vasukat a testből, elsomfordálnak. A két kivégző – kardvasát karján rongyzekéje ujjához fenve – visszalődörög arra, amerről jött: visszazompolyog a „várkapubolton”, fel a „várfalak” alatt és hadráló néma perlésbe merülve, árnyával – jobbról – eltűnik a kanyarban.
Kolostorgong lármazengése. Teljes sötétség.*

A JÁTEK (1)
Mangún palotája

Az előjátékból a játék a d a t t a c c a megy tovább. A zengés elül. Egy merőleges reflektor ütemesen hunyorgó fénykörében láthatni – a „szigetszínpad” teljesen üres. A fényhullám aláhanyatlik, majd (egy sötét intervallum után) ismét erőre kap. A felderengő fénykép megszilárdul. Föltetszik Mangún. Fejedelmi díszben, stilizált pózban áll – mintegy materializálódik. Ezt követi hangja is: a sejtelmes suttogásból a rekedtes beszédbe, hörgése feltisztulásából az örvendező meghirdetésbe – felaradó harsogásba. Szavát játékával kíséri.

MANGÚN. Járiji Láuhú Öregisten akaratából ez a vízenúszó világtányér egy
a tenger körüle egy
és sasszállattól sasszállatig a véghetetlen földség egésze egy:
oly igaz mint hogy Urunknak hódol a világ
a jóslat és a Sastrón Betöltője Ő
a Koponyakorona Viselője Ő
Hurpagu / a Selyem Horda Sasa
Hurpagu / tangutok Nagyfejedelme
Hurpagu
hadúr / viláгурalkodó
ésde valamiképp Urunk Hurpagu a Tűz Égből vette
Járiji Láuhú Tűz kegyes öléből s az ő Szolgájának alábocsátva kapta:
a hatalmat / a szépséget
a szívjótságot – és / a szörnyetegséget
– amint Ő maga mondja a fejedelem szól

behátrál a színpadra s balról, lassan felhág a kegyenclépcsőn, amelynek márványos nyílásain ki-kibukkan. Ezalatt

HURPAGU trónján felfényesül; hangja visszhangzik.
én / Hurpagu
Tangutok Fejedelme / a Selyem Szélvész Sasa
Világbíró Hurpagu / Hadúr
Járiji Láuhú Öregisten Szolgája aki a Tűz Égből vettem/
ő kegyes öléből alábocsátva kaptam:
a hatalmat! / a szépséget!
a szívjótságot! / a szörnyetegséget!

A Mindenség robajlik.

MANGÚN *a lépcsőn. Meg-megáll. Ahogy a robajlás fokozatosan elhalkul és elvész – úgy veszi át ő maga a hangot*
szintazonképpen kaptam én – Mangún / az Ő szolgája /
jószága / és jószágának sáfárja
Első Kegyenc
Hurpagutól / Világ Sáfárjától / az én Uramtól:
a galambszelídséget / az ostorírást
a számtudományt / a kulcsokat és a pecsétet
dobbant örömeiben s karját széttárja
nagy nap ez a mai!
ma van az a nagy nap amikor Mangún / ez a Mangún / – és
ha a Sastrónnak nem több egy percenetről és Őnéki oly
hamarsággal lepergő ez az énnékem örökké tartó nagyonnagy
nap: mégis! / álmok beteljesülése! ha csak / csak egy átfutó
mosolyt is csalog Nagyurunk unottan enyelgő Szörnyeteg
Orcájára
szakállát is (amilyen lobogója:) csíkos kékre-vörösre festi / s
fejedelmi verejtéke ahová – olvadó csikja-vörösével kékjére
– lecsöppen
ha csak egy oldalfutó félmosolyt is – hosszútúró Szörnyeteg
Orcájára / amint csíkos vörös-kék szakállába túr s szemredője
mögül előleső szúrós tekintetét / saslebegéssel / Első Kegyenc-
cén nyugtatja
örömlakoma napja ez a mai:
ma Mangún palotát ajándékoz: / ez a Mangún! / ihol én: pa-
lotát ajándékozok a Kagánnak / Hurpagu Főkánnak: / én! én!
ez a Mangún! / Világbíró Hurpagu úrnak!
palotát!
Kinek temérdek Ábrázata amilyen iszonytató és – bátor hó-
héri kegyetlen / (hogy aki először látja, lába dobbantására leg-
szívesebben szörnyethalna!) / mégis: mindazáltal én tudom
számos Ő titkának beavatottja – Mangún a Kegyenc tudja:
diplomáciai szükségből van így csupán
Urunk mind a kilenc főtörzs nyelvét beszéli / tizedikül szellem-
nyelven társalog a Szemjúnna / kilenc hármassugrás távolából
átlát kilenc szitán és / esze-kereke gyorsabban forog kilenc
békekérő földighunyászok küldöttség kilencszer-kilenc
békeköveténél:
pallérozottabb / csiszoltabb Ő és / finomultabb kolostor-
palotájában a Szemjúnna – ha kell: / másképp hogy is lett
volna belőlünk / tangut rablókából / világbirodalom
a tenyere mellett – ad spectatores
azért – nekem is – szörnyen fúrja az oldalam / igaz odaadá-
som nagy alázatában és, szörnyen, a kíváncsiság / most hogy
itt ül főfeleségével lányával palotámban: vajon?!

vajon hogy nem adták-e el titkomat a besúgó-piacon jó pénzért / neki vagy másnak a Várban / nem jutott a fülébe máris / nem csak mímeli-e s azért vág ekkora mitsemsejtő nagyúri ábrázatot

tudja? nem tudja?

nem tudhatja – – –

a meglepetésben van az e r ő m / ez az amivel elbűbájolom senkinek se mondtam – – –

... – Ő ne tudná?! Ő aki a Mindentudást a Tűz Égből alábo-csátva magáénak mondhatja: / Ő ne tudná...?!

... hogy amelyben eddig Fejedelmi Vendégként ült – a palotám-ban: / annak már u r a ajándék-jogon / s hogy ez az én palotám nem az e n y é m többé hanem / mellette az ő kegyenci fenntartott főhelyén vacsorázó Első Kegyencének alázati felajánlásából: / az Ö v é úr-jogon

inhol már szólít is / jer Mangúnom / jer ide mellénk

HURPAGU szavait visszhang-robbanás kíséri.

Jer jó Mangúnom jer / jer ide mellénk

Első Kegyencünk jövel / heverj le barátom

a visszhang-robaj elül.

MANGÚN. Már az is nagy kitüntetés hogy kíséretével a Selyem Horda vezéreiből (kik maguk is nagy számú kísérettel jötte- nek) Ruxillána főfeleségével és Énikő lányával Ő a nagyúr ellátogat:

elfogadja örömlakoma-meghívásomat és kegyes leereszkedé- sében a kánokkal Mi Nagyfejedelmünk odáig megy / odáig hogy ily tökéletesen színleli (engem is megtévesztőn) mert tökéletes mestere a színlelésnek: / már az is – nagy kegy! nagy kegy! – – –

... ó nem. Mit sem sejt ajándékozási szándékomról – hogy nem magamnak építettem / és a kedvemért végigjátssza a jámbor komédiát – az örvendezés, a meglepődés színlelését a végére tartogatva... de

de lehet-e színlelni ennyi ártatlanságot?

ennyi hányiveti – nagyúri gyanútlan-ságot tíz ujján azzal a hús- gyúrával amelyektől alig tudja hajlítani?!

Nem / Még lehet hogy nem tudódott ki: még lehet még lehet hogy meglepetés lesz

hogy elképed és túláradó örömében percekig magához sem tér a meglepetéstől – amilyen gyermetegek tudnak lenni a jól szolgált fejedelmek

– – – de mert apránként adagolva akarok előhozakodni feje- delem-ajándékozó szándokommal amint elterveztem: ezért / elsőb- bet engedélyt kérek hogy feldicsérhessem a palotát (mintha még az e n y é m volna: Mangúné) / az előbástyákat /

a bástyákat / a függőkerteket / az istállókat: / hogy elősorolhas-
sam csodáit – – *fennen*.

Urunk! Fejedelmünk! Hurpagu
szólhat-e szolgád és hú sáfárod Mangún – palotájáról

HURPAGU. Bírod engedelmmüket Mangún
hogy feldicsérhesd a palotát mintha még a tiéd volna
az előbástyákat
a bástyákat
a függőkerteket
az istállókat:
hogy elősorolhasd csodáit

MANGÚN. Uram! / Életnek Adója / Fénynek Tékozlója / Életadó
Fénynek Tékoz Forrása: / Világbíró Hurpagu! –

HURPAGU. Hagyd a formásokat jó Mangúnom / most így elhe-
verve s magunk közt: légy fesztelen
csevegjünk önfeledten amint egyenrangúak lakomáján szokás –

MANGÚN. Uram! / A forgandóság amely engem / – Hozzad képest
ezt a tetűt! – / ily magas polcra helyezett / de / a múlandóság
lerakódó rozsdájával csontjában már aki kilovaglásait is ritki-
tani kénytelen
mert mi az ember?
katáng kóro az idő szóró szelében
ördögszekér mely mire birodalmad sivatag hátán átalgö-
rögne: / felében-harmadában elfogy / s a túlfelére még csak
emlékezete sem ér –

HURPAGU. Hagyd a forgandóságot-múlandóságot / Míg védőpaj-
zsom alatt élsz nincs mitől tartanod / s emlékezeted sem lát-
hatja kárát hogy a birodalom száján forogsz
s mondd el rendre-sorra barátom amint illő igaz barátok és
egyenrangúak között
mondják egy napig tart csak körülnyargalni s hogy szurdok
szegleteiben már valóságos kóborjáró falvak keletkeztek a fa-
lak alatt –

MANGÚN. Kóborjáró szekértábor csak – szegkovácsok sarazók
s a legtöbbje délibáb csupán Nagyuram / a csodák a falakon
belül vannak: / az Egyenesség / a Párhuzamosság / a Szilárd-
ság – – –

Mesélősen; amit elmond, sorra minden megtörténik.
s most amilyen belemerülve sorolom palotám csodáit: a Feje-
delem / olyan belemerülve hallgatja
iszik itat nógat bíztat
elragadtatásom átragad Rá és / amilyen olajos-göndören te-
keredik le nyelvemről a szó – Ő / olyan önfeledten csügg a
palotaépítés viszontagságos – megénekelnivaló történetén –
Ruxillána császárnő heverőjétől / sompolygó-futással lábujj-

hegyen / cikázva érkezik rabnője és / tisztos távolból ugyan
de / Urunk tróndobogójának mellétérdelve – fátylaiból:
suttogva közvetíti a fejedelmi hölgy / Ruxillána! / mosolygó
üzenetét: / ő is! / ő is! / hogy hallani szeretné
a másik oldalról a bűgőhangú Énikő – a császárlány tunguz
rabnője érkezik kuporgófutásban és / (szemlesütve hogy szár-
mazásának mocskával ne illesse a Fejedelmet.) / Atyai Enge-
delmét kéri úrnője nevében ugyanarra / Hogy ő is! / ő is!
hadd hallgassa
Énikő! / a Kagán egyetlen leánya
Énikő! / a kecses előrebukott csupa-mell / a sudár-decsupa-
hajlat Énikő
ifjú mint az ifjúság és gyönyörű mint a gyönyörűség / hogy
aki látása kegyében részesül: zavarában elnevezeti magát és
nevetésétől megzavarodik
Ruxillána
a Világhárem Kordában Tartója
Ruxillána Aki oly tartósan Szép / (idestova húsz éve már hogy
az Uralnak mögüle – szarmát katonabordélyból! – tangutjaink
ideragadták) / hogy Uralkodóján kívül tekintetét senki ráemel-
ni nem meri
Cselédi Cselszövéseinek Táblázatán már csak ő ismeri ki
magát: Ruxillána
amerre bordélyházi dallamos járásával elhalad hát mintha /
hajgatóhal sújtaná – úgy éri a férfiembert (hogy töke sajdul
egyed és hímveszője feldobban utána – még ha háttal áll
akkor is)
ésde már hozzák is – szolgák – a párnáikat / rakják át heverő-
iket / a két fejedelmi személy ide tart

*Ruxillána, Énikő – udvarhölgyeivel – áttelepszik a fejedelem
mellé. Mindvégig, amit mond s amíg mondja – mindennek
a megtörténte úgy özőnlik, ahogy Mangún mondja.
Stilizált mozdulatokban, az álomképeskönyv rögeszmés
élességével s olykor egyszerre kétféleképp: a „valóság” és a
„rémlátások” párhuzamában. Pl. az, hogy Mangún „letelep-
szik” ura mellé s az, hogy időnként, felugrálva o d a l á t j a
jelenetüket – egyszerre van.*

MANGÚN. Ruxillána! Énikő! /
anya és lánya ugyan érti egymást / (s hiszen ha csak tudnám
hogy romlásomat üdvözölhetem-e n a g y b ó k o l v a ebben
a mosolyos iker-ragyogásban és én / hasznomra fordíthatnám
e l ő r e - t u d á s o m a t ! ...
immár hárman hallgatnak szavamra / amit addig mondtam

ismételnem kell / úgy csüggnek rajtam el nem mulasztanák
egyetlen ígémet
a többiek amit a hegyezett fülükkel elkaphatnak: / csak a fosz-
lányokon rágódnak / fejüket lesúnyják / a lerágott csontot a
tálról hátradobálják továbbragó apródjaiknak
ők maguk: / Tigrid / Gublaj / Ogranu / Zság / Cseleb / Haf-
talu / Zsmúd / Gudun / Tegir
vezérek főrendek
fejedelmi túsok
időszármazott beházasodók
ál-tangutok minket-majmolók
alámkapaszzkodó udvaroncok
összesúgnak-búgnak s tán mulatnak is denem azon amin én
szeretném és nem úgy ahogy én szeretném
bánja a manó
mi bajom lehet? míg a Fejedelem Napja ilyen melegen süt le
rám hogy tőlem: Első Barátjától-és Trónállójától nemes höl-
gyei tündöklését sem tagadja meg és Győzhetetlen Pajzsa mö-
gé húzódnak – addig / tízannyit is aláhányok – nem hogy
ezt a háromszázat
eláradok / eláraszt / a szómámor már ilyen
érezem hogy már az udvari fogalmazásról is megfeledkezem
s dől szájból a szó
s ők meg: közelfészkelődve trónheverőiken s kéjelmes-könyö-
kölvést / Urunk Hurpagu meg a két fejedelmi nő / megbabo-
názva ismételi ahogy mondom
(annyi pusztai szekértábor meg sátorváros után / mit is tud-
hatnak? hol láttak ezek annyit? olyat? amennyit!-amilyet!
egy világlátott sáfár látott...?!)
fennen.
– ha hiszed ha nem Uram / így ahogy áll
a palota
– amilyen dolyfös-szép s nagy-erős palota: hát
ezerszáz erős málhás öszvér / – mit öszvér: bivaly! / nem bírná
el az aranyat amennyit idehozni! / – mit idehozni: amennyit
aranybányász rabszolgád fejteni! / – mit fejteni: amennyit
aranytaláló görbepálcás lelőembered előtalálni tudna
ez a palota a bástyáig / ameddig a szem ellát
kétfelől azzal a két ékszer palotasorral a várudvaron
várudvaron szoborcsarnokaival
csarnokain túl ligeteivel
ligeteiben szökőkútjaival / versenypályáival / díszállataival /
– – – / minden felszerszámozva / befogva / berendezve betaní-
tott rabszolgákkal egyetemben:
– ez a palota!...

HURPAGU *körülhordozza rajta tekintetét; visszhangja felmorajlik.*

Ez a palota a bástyáig hadd lám
kétfelől azzal a két ékszer palotasorral várudvarodon
várudvaron szoborcsarnokaiddal
csarnokain túl ligeteiddel
ligeteiben szökőkútjaiddal / versenypályáiddal / díszállataid-
dal mondod / – – – / minden felszerszámozva / befogva / be-
rendezve
betanított rabszolgákkal egyetemben:
– ez a palota mondod...?!

MANGÜN. Hurpagu elbűvölten ismételi / csücsörít / csettint / és a
császárné is / a császárné / hatalmasan és kéjelmesen dorom-
bolva / önszobrában félig hanyatt s feltartott mezítelen karjait
fogatva / tekintete után melyet körüljártat rajta: / elégedetten
leltározza

RUXILLÁNA. A palota a bástyáig
kétfelől a két iker palotasorral
szoborcsarnokok lugasok ligetek
szökőkút versenypálya díszállatok
mind felszerszámozva befogva berendezve betanított rab-
szolgásként: / hm – – –

MANGÜN. Már Ruxillána is! / És ő is végigugrálja szemmel –
a császárlány / hogy amit előszólít feltündököl
de ő a fiatalság befogadó örömeivel s nem csak úgy – maga
elé / hanem amit lát olvadozva odaszól annak és előtapsolja

ÉNIKÓ. A bástyáig! / Ez a kőpalota!
Ez a sátraknál sokkalta palotább!
kétfelől ez az ékszeres kőoszlop-libasor!
csarnokokban szobrok!
ligetekben lugasok!
versenypályákon szökőkút! / Ez a fejedelmi állatsereglet! /
Felszerszámozva! / Befogva! / Betanított rabszolgásként: / Elő!
Elő!

MANGÜN. Előtapsolja
S hát még ami most következik / Énikónek: / letapsolnivaló!
Merthogy olyat hogy rózsae s ő a virágmennyezetről
(ahonnan a betanított rabszolgák a lakomázókra lerázzák)
Énikó még hírből sem hallhatott / s kerekre nyitott táti szájjal
/ csak ámulja-bámulja
s mialatt a rózsapiros szirmok alálibegnek az asztalpatkóra /
a vezérek idegesen leseprük olajos hajukról a beleragadó virá-
got
egyik-másik már mintha utálkoznék
hallani vélem amint fő ellenségem Tigris / titkos tivornyaren-
dező- és ki-nem-nevezett fővadászmester / előles szemének

öregredője mögül a sorban / s a foga közt a többinek oda-
sziszegeti / most mondom a palotámat – – –

TIGRID *úri mértéktartással pökhendi.*
Most mondja a palotáját a bástyáig / Nagyra van kétfelől
azzal a két kalyiba-sorral amerre a falak felé konyul –
azzal a két hodályával a kancsal szobroknak: / se szeme se
bögyörője – seggelyuka se... Egynek se!
az ő ligeteivel / Nagyra van
az ő szökőkutaival / a miafenéjével: versenypályájával
Nagyra van
a cirkuszi állataival amékkal megcifrálja
felszerszámozva kiganézva / befogva felgingallározva / a le-
pányvázott rabszolgákkal egyetemben
a Mangúné / A palotája aki vót... Hahaha!

MANGÚN. Ez a Tigrid / ez a sátrából-szalajtott / anyjából-ide-
szökött / ez a visszapártolt – Hulagutól / felséges fivéréből / a
Fejedelemnek / ki nevének pusztá említésére elsötétül Urunk
tekintete:
ez mondja! ez!
a palotám a bástyáig: / ez mondja!
kétfelől az a neki-kancsal palotasorom a falakig fel / a szob-
raim pajtája: ő mondja / ő aki kópajtát még sose látott tán
a ligeteimet a szökőkutaimat becsmérli már azzal is hogy
a szájára veszi
a díszállataimat – a betanított rabszolgáimat / láthatatlanul / a
ringató-lugasokban amelyeket / hej be szíves-örömet a föld
alá tenne velem együtt
... Ej! De mit törődünk effajta Tigridekkel! / addig amíg a Se-
lyem Horda Hadúri Jegye sátrunknak előtte ott lobog s amíg
/ az Ő fényének-kegyének selyem sátrában fehérünk!...
eleresztem a fülem mellett s csak inkább: / hadd soroljam seré-
nyen Fejedelmünknek és Hölgyeinek amíg így unszolnak / mi
csuda dolgok vannak még márványos váramban – – –

RUXILLÁNA. Mondd tovább márványos váradat Mangún kán /
ésde semmit el ne hallgass

ÉNIKŐ. Mondd csak! / Mondjad édes Mangún ó igen! / Sorold
palotád sátrait!

HURPAGU *nyájas-mennydörgőn.*
Mondssza csak! Mondjad kedves jó Mangúnom: / mi csuda
dolgok vannak még márványos váradban

MANGÚN – Ó igen-igen! Hadd elégítem ki hát kíváncsiságtokat!
Halljátok hát / Hurpagu Tangutok Főfejedelme! / Felséges
Hölgy Világszép Ruxillána! / és te is Énikő – fejedelmi gyer-
mek! *Restélyeskedve.*
márvány boltokon bölöm pilléreken / tetején-oldalán ková-

csolt vasarany díszrácsával felrácsozva / szélte-hossza három
nyíllövés harmadfél tangut rőf:

a földkerekség legeslegnagyobb madaras kalitkája!
hogy szárnyával szelet ver körülé és / a bámulónak szeme
visszarebben

hogy annak szárnyával szelet verő – szélesen örvénylő kalit-
kamadaraiban nincs egy aminek híjával vagyom / s abból ami
kalitkámon kívül szabadon szálldos: nincs egyami ott ne
volna benne az én madaras-kalitkás örvényemben a vasarany
rácsok mögött!...

... Tetszik a szó Hurpagunak s valamíg mondom: csikos kékre-
vörösre festett szakállában mozog az ajka / és mozgó ajka
ismételi és velem mondja a madárkalitkát –

HURPAGU *robajló dörmögéssel.*

A földkerekség legeslegnagyobb madaras kalitkája mondd /
Hm... –

MANGÜN. És a nagyon kegyes Ruxillánának is / felséges tetszé-
sével találkozik a beszéd –

RUXILLÁNA. Tetején-oldalán kovácsolt / vasarany díszrácsával fel-
rácsozva / s ha – mint mondd – több az aranykovács kovácsolt-
ta színarany mint a vas-ötvös munka – akkor: az már i g e n !

MANGÜN. Szintűgy Énikő / azon a bűgő hangján és / elébetap-
solva

ÉNIKŐ. Szárnyával szelet verő / szélesen örvénylő nagy csapat
kalitkamadaradnak / bölöm pillérekén márvány bolton / t e -
m é r d e k madárkalitkája!

MANGÜN. Ám ahelyett hogy elégülne kíváncsiságuk / csak annál
követelőzőbbek / csak annál játékosabbak az én drágáim
belelovalom őket s ők meg engem: / belelovalnak
lelkendezem-áradozom a palotáról mindegyre melyet / az én
Uramnak volnék ajándékozandó hamarost
s ha csak – elfeledkezve engedelméről – megfelsegézem /
már mindjárt b a r á t s á g u n k r a emlékeztet: / hagyjam a
formaságokat s mondjam a palotát

HURPAGU *leereszkedő bombardó*

Elhagyd már! / Ugyan hagyd el a formaságokat jó Man-
günom s te csak meséljed palotádat melyben / imhol abban
szerencsétetsz hogy vendéged és bámulója vagyunk!

MANGÜN *hebehurgyán öröm-hablatyol.*

Ejszen ha győzném Nagyuram! / S tudod-e / tudjátok-e fel-
ségezt / no de hagyom is már – hagyom ezt az idétlen felsé-
gezést / B a r á t o m H u r p a g u / Tudod-e hogy annak aki
ezt az én palotámat megörökli / avagy teszem / aki ajándék-
ba kapja: annak / mindjárt o l y a n j a is lesz –

HURPAGU. M i j e ?

RUXILLÁNA. M i o l y a n j a ?

ÉNIKŐ. M i l y e n j e ?

MANGÚN *titokzatoskodva.*

Huszonkét pár ökre vontatja / negyvennégy igájával / nyolc-
szorosan egybefogva

ésde fogatoló szerszáma is festett vörös bőr és kövér arany
nyolc kereke párján nyolc üllőt vertek tönkre míg kikovácsol-
ták ilyen arany küllősre ésde / kerékagya királyszége is nehéz
arany / láncán / párjával

s belsejében ahol– öblös belsejében: ott csak igazán

ahol a márványán a lápiszlazuli szőnyege be nem takarja:
o t t / lyukas alabástrom / két sor / s minden lyukon a csillám
párjával / s azon! azon aztán: azon-aztán! / dől a fény!...

Olyan az a szekér / az aztán a szekér / a p a l o t a s z e k é r !

HURPAGU *szakállát karistolva.*

A palotaszekér mondod? / Huszonkét pár ökre vontatja /
negyvennégy igájával?! / Hm... –

RUXILLÁNA. S aki palotádat megöröklí szekerestül / öreg Man-
gún...?!

ÉNIKŐ. Avagy teszem ajándékba kapja – annak / o l y a n j a lesz?

MANGÚN. O l y a n j a

HURPAGU. Abban léssen hadak élén vonulóban / v a l a k i n e k
fejedelmi utazása!

Mondjad csak kedves Mangúnom s te csak / ne csigázd kí-
váncsiságunkat tovább / mondssza csak kisbarátom
mondssza-mondssza!

MANGÚN. Úgy-úgy Nagyúr! / Abban léssen hadak élén vonulóban
/ v a l a k i n e k fejedelmi utazása / Vagy vedd vízorgonámat (vi-
rágsátoros tülöklugasomnak alatta.) / annak a ráboruló teteje
is o l y a n – pedig ötvösmunka: / virágkehely a megszólalásig
ésde vízorgonám padlatán teknőcös berakás
azon kétfelől fogódzónak agancsdísz

annak magos pádimentumos lapályán kétfelől – / (Uram Hur-
pagu Úrnóm Ruxillána s te tündérkoronás Énikő – hinnétek-
e?) / – színezüst farkával haragosan földet verdeső két ezüst
oroszlán! ésde / két oroszlánja is olyan hogy / színezüst száját
is nagyra tátintja ha szólal: / vízorgonaszóra színezüst fülét is:
felétek hegyezi-forgatja annak felétek ezüstölése tülökluga-
somban!

hát még! hát még! – gondolhatjátok s mondanátok is ha

ÉNIKŐ. H á t m é g ? !

RUXILLÁNA. H á t m é g ? !

HURPAGU. Ne kérsd magad

MANGÚN. ha nem tudnátok palotámról (mi egyébaránt különle-

ges tulajdona-és sajátja:) hogy / akármint gyorsalkodtok csodáival s / bármi garázdán gazdálkodtok benne Nagyuram –

HURPAGU. Ne fukarkodj vele jó Mangúnom

MANGÜN. Mentől mohóbban próbálsz betelni vele – antul telhetlenebb leszel és már / magam sem tudom hogy nem inkább megsejlelnétek / vaj elémondjam-é mind a csodáit vagy maradjon e g y / hímes tartogató tarsolyomban / meglepetésnek: / ne inkább...?!

HURPAGU. Mondssza csak jó Mangúnom / Első Sáfárunk sose tartogasd

RUXILLÁNA. Ha van o l y a n j a / vízorgonája szépen szóló / vízorgonának amint mondod / ráboruló ezüst virágkehely ritka ötvösmunka teteje – akkor / palotának / az már i g e n !

ÉNIKÓ. Virágsátor túlöklugasának alatta vízorgonája mondod / abban teknőc berakásos magos pádimentom azon kétfelől agancsos fogódzó annak magos padlatos lapályán őrizője kétfelől / színezüst farkával haragosan földet verdeső két ezüst oroszán mondod?

MANGÜN. Annyi

ÉNIKÓ. S ha vízorgonaszóra – hát víziladikomban / lányasszonyi nótaszóra: / arra is?

MANGÜN. Arra is

ÉNIKÓ. Színezüst száját felém tátintja? / meg színezüst fülét is két oroszán: / felém forgatja-hegyezi?

MANGÜN. Azt is

ÉNIKÓ. Mangúnom!

MANGÜN. Szolgálatodra

HURPAGU. Csitt leány

MANGÜN. Megteszi mindezt ésde még / többet is tán

HURPAGU. Ne tapsikolj elébe csintalan: / meglásd hamarost

ÉNIKÓ. Fejedelmi Atyám / ha mindez igaz való s úgy van amint a Te Első Sáfárod / az én Mangúnom elémondja

RUXILLÁNA. Már meg a „te Mangúnod” s nem aki a miénk! / Leány!

HURPAGU. Ne szakítsd félbe fonalát a felmondónak / mi Első Kegyencünknek / jó Mangúnomnak ki mostan léssen / színültig csodával tött palotája csodáit elémondandó

MANGÜN. Parancsolatodra

HURPAGU. Tedd azt

MANGÜN. S mi lehet kegyencnek nagyobb öröm kit / annak vágya perzsel hogy / abba járjon s kedvedre tegyen: / meghajlok előtted

HURPAGU. Sose hajlongj s te csak / rakd ki szaporán palotás kirakóvásárod jó Mangúnom: / azzal jársz abba-s téssz kedvüinkre kivált

MANGÚN. Nosza hadd üritsem elibéd tartogató tarisznyámat
 Uram Hurpagu
 mit sem fontolgotom-latolgotom ésde / semmit el nem hall-
 gatok

HURPAGU. Üritsed elibénk tartogató tarisznyádat Mangún kán /
 sose fontolgasd-halogasd ésde / semmit elne hallgass

MANGÚN. Legyen magos tetszéstek szerint
 élek engedelmeddel barátom
 hadd veszem hát elejére a végét ki nemcsupán / a Palotaépítés
 Betetőzése (ami ez az enyém) hanem / minden fejedelmi por-
 tán az lenne *amilyen ceremóniás, olyan sejtelmes-körülménye-
 sen fog bele*
 szentségnek titokság / titokzatnak szentség
 ésde ha látná – káprázatnak hinné a Selyem Horda
 kolostorpalotájából kimeresztett szemmel a Szejmún / sápo-
 gva követné é g e n v o n u l á s o d
 és rejtélyét teremtett emberfia meg nem fejtené míglen /
 lebegtető n y e r g é b e fel nem hágsz / amint következik

HURPAGU. égen vonulásom – mondod?! / nyergében: m i n e k ? !

MANGÚN *varázslatos-láttató recitálás*
 három kajmós pózna rudamon lebegtetett / három vadhús ko-
 lonca után kapó / három királykeselyű / meregeti csőrét / ter-
 jegeti szárnyát / három világtáj iránt

HURPAGU. Három világtáj iránt...?!

MANGÚN *m.f.*
 három felszerszámozott sas emelgeti madaraddal kupoláját /
 lobogtatja kupolád kárpitját / röpteti lábad zsámolyát
 szállatja aranyos nyeregtrón széked / ragadja Koponyakoronád

HURPAGU. Koponyakoronám...?!

MANGÚN *amit mond, mintha látná: felszegett fejjel az ég maga-
 sán követi a Kagán „repülését”; fejedelmi hallgatósága kö-
 veti példáját és álmélkodva kémleli az eget*
 ahol-é! emitt! amott! amarra! / o t t szárnyalsz is már a leve-
 gőégen
 alatt sorakozó hadaiddal / letekintő trónodnak alatta / míg fe-
 jednek felette: te tornyadzó trónod mennyezete – szállton-száll
 s te: Hurpagu / tangutok Nagyfejedelme / Hadúr / Világural-
 kodó / amonnan a magasból parancsnokolsz / fészölöd boroná-
 lod / zúdítod / torpantod / szélvész hordáidat

RUXILLÁNA. Zúdítod szavaid bár: / megtorpannak elmém zsili-
 peinél / Mangún kán

ÉNIKŐ. S már meg félek tőled édes jó Mangúnom

MANGÚN. Pedzed-e már szavaim értelmét Nagyúr / felfogtad-é?

HURPAGU. Felfoghatatlan talányos szavaid értelme barátom / ne
 tégy türelmetlenné s mondd elé: / nevezd meg

RUXILLÁNA. S nem is egyfelé: / minden szavad kétfelé talányos
 Mangún kán / rejtvényed darazsától bong a fülem

ÉNIKŐ. Én meg ijesztőnek találok s / arról mintha potyognék is
 már ami / mondd ki hamar: mi csodás alkotmány s hogy /
 nyerges vagy ötvös munka?

MANGÚN. Ez is az is

HURPAGU. Üstöllést barátom mert / ádáz kíváncsiságom türel-
 metlenségemet ingyen sem türtőzteti s ha tovább csigázod
 nem állok jól magamért: k e d v e s Mangúnom! / szórjad ide
 már s mutasd elé emez új palotás csodádat!

MANGÚN. S ez a legnagyobb
tudós magyarázatát izgalmaival mindegyre fokozza
 Három világtáj iránt
 három e m e l ő h á m j á b a befogott három s a s o m / csőre
 fölé himbált
 három póznáján három b ü d ö s v a d h ú s kolonca
 бүдös vadhús három koloncával / három magasba csalt
 é h e s e m
 három éhes sasommal s z á r n y o k r a kapó / arany mennye-
 zet magasba ragadása
 – annak szárnya-csattogató trónjával felhőknek iramodó /
 Koponyakoronája Uram
 a te Koponyakoronás Trónod (ihol a megfejtése Uram
 Hurpagu / hajazod-e mit behűvelyeztem:)
 a S a s t r ó n
 az E l e v e n – a tied
 a Sasfogatos! / a Repülőtrón: / ihol / beleülő kegyes intésedre
 vár

HURPAGU *gyanakvó*. Mely nem repül másként csupán éheztetés-
 sel?!

MANGÚN. Mely nem repül másként csupán éheztetéssel

HURPAGU. S úgy e trón csak éhomra repül mondod?

MANGÚN. De – repül!

HURPAGU *tamáskodó*.
 Vajon

MANGÚN. De! De! / Az éhség Uram: nagy röptető!... – / És rá-
 adásul

HURPAGU. Mi még – „ráadásul” – tán / csak nem három Teli
 Bendő?!

MANGÚN. Bölcs vagy Uram!
 három gyeplőnél / három telibendő Hajtója is ott csücsül
 trónod titkos hegyében ki / cseles szerrel piszkálja is
 három hergelő hegyes ösztökével hárman ösztökélik trónod
 röpkességét mely mint ilyen / roppant csodás ésde / sehol trón
 – hozzá fogható

HURPAGU. Mely csodás felröppentőben és sasainkat is nagyon éhomra tartva / még lehetnék tán Eleven Trónunkon Ég-Atyánk / Járij Láhú Tűz Öregisten meglátogatására indulandó mondod?

MANGÚN. Időnap múltával: / fel – oda is! / mindenüvé Kagán

HURPAGU. De lenne-é s ki lenne / roppant csodádnak – előkóstolója?

MANGÚN. Voltam én s leszek is / parancsolatodra

HURPAGU *hangja sötétre válik.* Voltál? Kikóstoltad?

MANGÚN *megszeppen. Engesztelné.*
Kis körülbeegésre csak: / palotám felett

HURPAGU. Úgy-úgy: „palotád” felett mondod *bosszús. Türtöztetné; de rosszul leplezi.*
A Koponyakorona Trónja mondod / uradé / a mi trónunk / a Sastrón: / a te palotádban?! / Mint vagy ez s hogyan értsük Mangún...?!

MANGÚN. Úgy vagyok ez s te / ne is értsed másként Kagán

RUXILLÁNA *a magasba réved.*
Az Eleven Sastrón kire felnéz a Horda / a három világtáj iránt három felmérgecsített sasodnak hátán s te a Birodalom felett elrepülőben: / az már igen!

ÉNIKŐ. S még bátorságos zsámolyodnál kucorogva is Fejedelmi Atyám: ha / én is én is / felrepülhetnék és ott szálldoshatnék veled Kagán / Eleven Trónod lobogó sátorában / tépő szelében!

MANGÚN *újrakezdi, amiben félbeszakították. Rátarti hunyászkodással – amiről annyit álmodott, megteszi drámai bejelentését.*
Úgy vagy ez s te / ne is értsed másként Kagán / csupán mint illó s minden lenni tartozik:
Te trónod az Eleven Sastrón és / mely minden paloták közül a legpalotásabb: / tiéd palotástul
s ez: / a Te palotád – – –

HURPAGU *mintha iménti felgerjedéséről mit sem tudna – elsiklik felette s megenyhül.*
Való igaz: / megbámultuk temérdek csodáját de mind közül az Eleven Sastrón / kivált megnyerte tetszésünket

RUXILLÁNA. Mellyel ha – mind mondod – palotája velejár: úgy az már igen!

ÉNIKŐ. S én meg már futkoshatnék benne függőkertről függőkertre / csaponghatnék csodától csodáig!

MANGÚN. Fogsz is! Fogsz is fejedelmi gyermek / fogtok is mindvalósággal tulajdon sugaras személyetekben Fejedelmi Hölgy / De már Uram: az apraját engedd el – – –

HURPAGU. Már hogyan engedhetném el csak az apraját is: / ily roppant csodáknak!

MANGÚN. Napestig mondhatnám / terelhetném sorolhatnám

Te bele nem fáradnál / én ki nem fogynék benne – de hadd
szűnjek meg s engedelmekkel / mint Udvarnál mással tennem:
hadd szabjak határt tulajdon szavamnak (mert / „palotámra”
még mindig ráforog a nyelvem:) / tapintsad érezd / fogadd el
t i é d n e k

tiédnek! fogadd el! s / tudd m a g a d é n a k
cséplése a szónak és ismételtetése csupán ami / tőlem telnék
majd még – palota szemlén – megvigyázod kis apró sorra-
rendre / s ugyan sorjázod-rendezed-s veszed számba mint /
juss szerint ami a t i é d

első alászántásától falaidnak / te-minden tornyod utolsó tü-
lökszarvas korona-gombja arannyal futtatásáig t e r e á d n é-
zett mindéti g s / máótátul t é g e d i l l e t

ésde most nehogy azt kérdezd: ráuntam-é avagy / megcsömör-
löttem tőle hogy így elgórom –

HURPAGU. Ráuntál? / Megcsömörlöttél tőle hogy így elgórod? /
Jó Mangúnom!

MANGÚN... Oly gúnya már ez ki nékem / túlontúl lötyögő b ő r e -
n a g y r a szabódott s mi egyébbel –

vaj mi egyébbel hálálhatná meg hűséges Első Sáfárod mit
amúgy is / a legelőszörre bevert arany szögtől a legutolsó
szög ráverő kalapács ütéséig / néked köszönhet? mi egyébbel
mint hogy

lábad elé rakja s maga is / lábad elé borulva / úgy mondja:

ü l j b e l e / j ó l t e v ő m !

N a g y ú r ! / ü l j b e l e

– – – vagyis hát ne ülj bele hiszen már benne ülsz / csak ér-
tesd kegyes gyűrűddel homlokom / és / add ó add / fejedelmi
jelét hogy

elfogadtad

magát tiédnek valló / szolgálóddal egyetemben

hogy meglakod

magadénak megvallod és / leled is örömed benne!

ésde teljék is nagy-sok örömed / – benne! – / hölgyeiddel és
fejedelmeiddel – / – mint nekem ez ajándékozásban – / – s
hogy derűs szívvel cseréled törömért törödet – / – – közöttünk

harag nincsen – – / – – harag közöttünk nem is lehet – – / – –

Járij Láu hú látja haragtól tiszta lelkünket – – / – – Az Ki – –

/ – – – Az Ki lakozik a Tűz Égben – – – / – – – Ki a Tűz Ég

Ő Maga – – – / – – – töröcsérés kötésünk Tudója – – – / – – –

fel... felfogadott hűségünk és ba...barátságunk Látója – – – /

– – – Járij Láu hú – – – / – – – és...és Megáldója – – – / – – –

Öregisten – – –

– b e l e z a v a r o d t a m

– a Monarcha: nem tudja tovább türtőztetni nevéthetnékjét

– kipukkad
 hátraszegett fejfel a térdét csapkodja úgy megkacagja / féke-
 veszetten
 (üljek bele palotámba mondod / vagyis hát – haha! – / ne üljek
 bele mondod / mert már / b e n n e ü l ö k / uhaha! / bruhaha!...)
 HURPAGU *dülöngélve – hatalmasan kacag; a nagymindenség
 vele robajlik.*
 Üljek bele mondod / palotámba – uhaha!
 vagyis hát – bruhaha!
 Ne üljek bele mondod
 mert!
 már!
 uuú-haha!
 b e n n e ü l ö k !
 uááá-haha!
 MANGÚN. Az urak is felfigyelnek az asztalnál
 rikkantgatnak
 kukorékolnak egyet-kettőt
 Gudun / Cseleb / o d a n e v e t a Trónra / udvaronci széptevők
 maguk se tudják min miért – – de / azok is elhallgatnak /
 ideges-zavarodottan
 HURPAGU. Uhaha! Bruhaha!
 MANGÚN. Énikő királylány is vele nevet –
 ÉNIKŐ. Haha!
 MANGUN – csilingelve ragadósan: / (inkább csak a fiatalság fel-
 áradása mintsem hogy / felfogná a fejedelmi tréfa játékosságát
 és Ruxillána császárné – ő is! –
 RUXILLÁNA. Ha!
 MANGÚN – vele mosolyog (de az is: / az is – inkább csak oldódás
 és megenyhülés hogy e múltó pillantra / dacos kapzsiságáról
 és cselszövéseinek / nyomasztó gondjáról megfeledkezhet)
a derültség alábbhagy
 én is / megkésve de / Vele kacarásztam nagy dévajul mint /
 elébe henteredő ölbéli nyírott kutyája
 fejedelmek jókedve éppoly ragadós mint / amilyen kötelező
 ám énjő magam is / némileg idegesen és zavarodottan – / baj-
 szom is csak mind rángatom mint a pányvát a ló / hátrarántott
 lelkem ágaskodik s hidegvérem nyergéből is: / majd kivet
 Mire számítottam?...
 Arra hogy megköszöni?...
 A Világ Ura?!...
 Egy tetűnek akit Ő hívott elő a semmiből?...
 Akit felemelt? / akit Első Sáfárjának megtéve / Ő Világcsá-
 szári Szent Felsege / mind a Diadalmas Hordának mind a
 Megigázott Népeknek fölébe helyezett?!...

Megköszönni – Ő
 e g y t a n g u t ? !
 mi tangutok győzelemről-győzelemre / mint minden győzel-
 meken-nevelkedett győző / mi kiszemeljük az ajándéknak
 valót s ha felajánlják: / másképpen adjuk világ-tudtára tetszé-
 sünket
 fővetés
 biccentés
 intés
 hátraparancsolás
 – A mienk
 – „A többihez”
 Nálunk tangutoknál
 Nálunk is megvan milyen móddal-szerrel tesszük / s ugyan
 miért is köszöngetnénk-hálálkodnánk oly vég nélkül mint /
 más nyálcsorantó érte-sóvárgók: / azért ami / kardkinyújtás-
 nyira van s rá is vethetnénk kezünket
 Ez is / az enyém: / felajánlás–elfogadás / fegyvertestvéri kötés
 / tőrcsere:
 gesztus! / barátság pecsételő gesztus csupán
 ... Ő igen – azért v a n ú g y : / van az nálunk is tangutoknál
 Más módja – – –
 Kimutatjuk ha akarjuk ki bizony / Nagyon ám / Melegen /
 Szavak áradásával / Könnyes megöleléssel / Varkocs ösz-
 szefenéssel / Csökön érintéssel / Fegyvertestvérré fogadással
 Ivó kehelybe csurrantott vérrel / Ország-Világ előtt a Szemjún-
 nak fogadott nagy esküvéssel
 Szemnek felcsillanásával ha csak látjuk egymást
 Szemnek ajnározó ölelésével fegyvertestvér megpillantására
 Titkos terveknek megosztásával
 Főfeleségnek éjszakai átalbocsátásával
 Halálig hűséggel harcban
 Tűszul érette halálnak elébe küldésben
 Idegenségben száműzetésben kivettetésben
 Más módja
 S most hogy / fejedelmünk kacaja könnye apadtával én / érez-
 ni vélem e megihlető melegség lesugárzását / – Ő szólalkozni
 készül s én odahallgatni – / neszelem én s már másodízben:
 valami megbontja a jó varázst / valami annak megrontója –
 a szép egyetértést és én
 görcsberánduló szegény gyomromhoz kapva (míg / mérge-
 nyála meggyűlik számban s kis híja feléjük köpök – egyszer
 / valamikor / megtelik-s túlcsordul a pohár:)
 azt kérdem magamtól
 Hát én / Első Sáfárja Urunknak a Birodalomban / meddig

éljek úgy hogy eleresztem – egyszer majd / úgy lesz hogy
többé nem ereszhetem el a fülem mellett

Hátha mos van ez majd

Hátha meg kell legyen

ha most nem csapok le az áskálódókra / az ellenem pártot ütő
Hulagu-bérencet is kiüthetném és / határt szabhatok Ruxil-
lána becsvágyának a háremben aki / cselszövési Táblázatában
éppen erre az én Tigridemre / magos rangot osztott s oda
karikázta ahová nem való

hallom ez a Tigrid amint / halkabbra fogja a szót s úgy súgja-
búgja: / lám-lám

lám a rabszolga-ivadék

apja eladott rabló volt / anyja templomi arrajárók alamizsnás
kurvája / ő maga tetű

s imhol ez a tetű elbízta: odáig bízza magát hogy / feltolja
fejedelmek megajándékozójának!...

Így – Tigrid.

*A lakomaasztalnál. Tigrid összehajol a kánokkal s fojtott han-
gon, hol erre, hol amarra mondja.*

TIGRID. Lám a rablóivadék

apja a puszta harácsa-begyűjtő Kagán Tárnokmestere / anyja
a Levágott után való özvegyi gyorsalkodásában / az a tisztos
gyászcsorosozlya se szülte: p o t t y a n t o t t a

Maga ősz már / sárga-fényes tar kobakú / pulykatokájú

S most ez! kánjai elől Urunk elorozója: ez / kobak tündök-
léssel / úr-kényeztetéssel / cifra cincálással / lányos lebzselés-
sel / bazár felhajtással / ajándék rázással

h a r c i k e d v é t szegi a Sastrónnak s Világbíró Urunk figyel-
mét megsztja...

még gesztikulál, de hangja elvész

MANGÚN. Eddig is ezt tette / most is azt hajtogatja:

a magáét / ellenem

Tigrid

Ládd-e-ládd már mit nem!

Járijji Láuhú Tűz Öregisten Fölkentjének a Mi Urunknak ez
a t e t ű / ajándék rotyyantó kedvében odavágja palotáját –
odarittyenti!

a csupa toldás-foldás tarka kórakását itató kutastul

bölöm kalitkáján baromfiudvarostul

istállóján dögszagú tevékkel / (a széllel ha csak elkapják
– lovaink megzavarodnak)

mihaszna elefántokkal / (csak-zabálni-tudó hústornyok tele-
pöcegödrös pervátástul ezt a hiénabarlangot a Sárga Tangut

a jöttment semmirekellő
a tetű a t e t ű
... Így – az én Tigridem – – –

TIGRID *a reflektor felvörösítő fénykúpjában megelevenedik.*

Járijji Láuhú Tűz Öregisten Ki vagy a Tűz Égben: / ugyan
ajándék hullajtó kedvedbenrángatta szakállad s / el sem eresztette
míglen / ki nem zsarolta ajándék-palotáját!

Nagylelkű volt a Nagyúrtól hogy / így sokáig meghagyta
benne Sáfárocskáját de már / bizonytalan a nyeregben s most
meg / elefántháton poroszkál: / orrmányos ülőszékén tolat az
öreg

Látványnak arcpirító / az apraja elfut a nagyja csak kacagja
Mi szégyenülünk általa nem ő

Hosszú szép temetést rendezünk majd neki amint kijár Utazó-
koporsóban / két öszvéren vitetjük vissza tangutjaihoz és /
útjában akit előtalál: / ne térhessen ki előle az olyan / másként
mint / lenyakazva

látványa visszaolvad – hangja elvész

MANGÜN. Régről tartja a tangut mondás

„mi az a szekértábor kerítő futótűz (ti pusztaiak / ha nem az
i r í g y s é g

– ez a jól futó tűz (ti pusztaiak) hogy / mire észbekapnátok:
szöknek lovaikat s ti benneégték?!” / ugyan nemhiába tartja
régről a tangut mondás – – –

*amit mond – mind rendre megtörténik és lejátszódik úgy
ahogy mondja*

A dühödt irígység moraja felhullámozott / S minekelőtte észre-
vehették volna magukat a tiszteletlenek: barbár hahotára fa-
kadt a sereg

Ahaha!

Uhahaha!

Há-há-hááá!

...Utálkoztam / rázkódtak mennyezeteim

rezegett szőnyegrojtos kárpitom kék-ezüstje / a sarkallatokon
pajzsaim aranybarnája

Uhuhu-huuú!

Huhuhu-uuú!

Uhuhu-huiiíj! huiiíj! huiiíj!

Ihihi-hiiíj! iiíj! hiiíj!

Uoá-há-hááá!

...A fertelmes nyerítés – – – !

beleremegtek ördögpfőzmányaim a gerendázatom végén / a
neveletlen röhécseléstől rengett palotám

A sok taplóképű tatár ingyen sem alítja azt kit minden / magá-
ra valamit adó Udvari Ember tudva-tud

a fejedelemmel együtt-kacagni – / oly szabad kiváltság mely
 kötelmes is és alóla kimentés nincsen
 nem idevaló az o l y a n / jaj annak / – eljátszotta játékát
 De megkacagni amibe a Kagán beavatva nincs s / Ő jelintésé-
 re mit se várva: / semmibe vevése a főhatalomnak / senki ezt
 feltékenyebben számon nem tartja mint / a Vezér
 Urunk felöltötte Orcája Szörnyetegségét mellyel / ha akarja)
 / elöli a gyermeket anyja méhében
 Mely már az övé volt / (vendégjogon csakúgy mint ajándék-
 jogon) / derékszijam ostorhüvelyéből kikapja-elcserdíti – de
 hogy annak a cserdítése se használ: / lecsapja / f o n a t o s
 k o r b á c s o m s maga mellől a párolt kecskét óriás üst-
 jé v e l / r e z e s - t á l a s t u l / a terem közepére penderíti
 kecskéje – tála / kétféle kalimpál
 a nyerítő röhej elbicsaklik
 Az akit a tál ütött meg – előrebukik / orrán száján / ott bugy-
 borog a vére: / Ifjú Togunnak vége volt
 Az kit a kecskéje fejbekólintott elhallgatott nagyon / s ahova
 borul nagyot hallgat mindenki körülötte
 Tetemét az idegen Túznak kit megütött / (Tudémiából –
 Uszakkal hercegfí) / kihúzkodták / lábánál fogva / szolgák

*Hurpagu felgerjed. Felölti szörnyeteg ábrázatát s tálát
 üstjével, kecskéstül, széles mozdulattal a lakomázókra hajít-
 ja. Fűlsértő csörömpölés – vakréműlet.*

*A súlyos csendben a megütöttek tetemét – képükkel a padlót
 csikarva – az előrohanó szolgák kivonszolják.*

*Mangún most következő szavai alatt a dermedség felenged
 s lassan újratamad az izgatott zszibongás a teremben, amely
 – beszéde befejeztével – méltatlankodó zúgássá fokozódik*

MANGÚN. Akkor / csillogó nyálával a foga-fehérjét elemutatva
 – Urunk

az Ő torkonragadó tekintetével mely mint a beleálló halász-
 nyíl horga kidagad nyakukon / verőerénél egy-fürtbe rántotta
 a bandát és k ö z e l :

Hurpagu

hallatta kánokkal-elbánó vezéri bődülését ésde / olyan bődülés-
 sel hogy attól menten / alázuhant a zajgás és kipottyant feneke

Hurpagu

– e l b ő d ü l t / S e z í g y történt

HURPAGU trónszékén – ültében – felegyenesedik. Kezeit paran-
 csolón előreterjegeti. Meztelen hasa vörösen világol

MANGÚN. elsőbbit: gyenge morajlás – nem több / Az volt az
 indulása

másodjára megeredt mindnyájunknak / égen-földön / – Hur-
pagu Robaja
innen vágott fel azután – nagy robajlásából felvágott az Ő
joházó / hadat igazító / vezéri / f e n n e n - b ő g é s é b e
HURPAGU szobor alakja körül pávatoll-baldachinja felizzik s
olyan, harapásra tátott szájú tigris formáz, amelynek a sze-
me ott tüzel: belül, a felső szájpadrásán.

MANGÜN előmajmolja.

Mmmm! / Uaaa! / Auuú! / ...Ha!

HURPAGU. Mmmm! – – –

Uaaa – – –

Auuú – – –

...Ha! – – –

*A Kagán hangja a hangszórókon: természetfölötti hörgés-bő-
gés, s utána az elemi erővel, hullámokban robajló visszhang,
mely végül – felhangok magas csengésével, fültépő sípjával –
tovaárad és elül.*

MANGÜN – – – az óriásteknőc amikor / m e g m o z d u l alattuk a
rátelepedett sirálysereg ha felrebben s messzekörözve
ráijed hogy / mi veszedelmes is volt az a / h á t s á g
ezek is! / ugyanúgy! / adják már alább
no ugyan / viharadarak / no ugyan
a hangjuk elszáll / Lekushadnak / Némán / Nyomottan / ki erre
gunnyad ki arra súnny

De Ó! De Ó!

Mintha nem is Ő lenne az aki volt az imént! / Mintha – mintha
k i c s e r é l t é k volna / Urunk! / Hurpagu! – Ő:

innentova az a nagyműveltségű kényúr és elbűvölő világfi ma-
ga akinek / regőseink leírják és hivatalos legendáiból ismerjük
mind a kilenc főtörzs nyelvét beszéli de / szellemek csillagok
művészetek nyelvén is társalog

pallérozottabb csiszoltabb Ő és finomultabb / kolostorpalotá-
jában a Szemjúnna – *h a k e l l*: másképp / hogy is lett volna
belőlünk / tangut rablóból / világbirodalom

*a Kagán most megennyhült és magához-emelő – nyájas és
filozófikus. Szemelláthatólag a szellemekkel, csillagokkal és
a művészetekkel társalog – mint egyenrangúakkal – és más,
körégyült Láthatatlan Démonokkal, Elemekkel. Tartása kimű-
velt és előkelő.*

MANGÜN. túri hogy felbátorodjék és / megint telefolyja az öröm-
lakoma medrét a z s i v a j – de

ez már az Ő z s i v a j a – ez már / tisztelettudó ez már / hó-
dolati t o m p a z s i v a j / palotába illő

S míg a lovagok magukra találnak – Ő közelvon magához és
nem üres szóval-szólamokkal hanem / közelédesgető váratlan
bizalmával köszöni meg amit / Mangúnja / lábához helyezett
oly közel hajol fülemhez hogy / csíkos vörös-kék szakállával
belecsikland

majd meg / – eltolva kissé magától hogy / kegyencében gyö-
nyörködhessek – / csupa-gyűrű ujjaival beleturkál az enyém-
be s / egy-egy deres fürtjét mutatóujjára tekerve / szakállamnál
fogva szájához igazítja fülemet:

Hurpagu / – testvére nek nevez

– – – Testér / Tudod

– – – Nem szívesen avatnálak be téged se ha

– – – Ha nem az volnál aki vagy

– – – Mangúnom

Titkom jól-tartó Tudója – – – / Megvigyázod-e?!

Ha én töltöm: java kumis / ha más tölti: / ihatatlan sárlé po-
csolyája

Emelem jogarom s mozdul a világ / – hátán hatalmam fel-
bizsereg – / Emelné jogarom más – s ina rándul

hinnéd mozdulatlan vagyok pedig / a tumédra indulok hama-
rost

nélkülem a burjátot meg nem veri a kerait / s nélkülem a
keraitot a burját

kedvem keresők ezek és még / szövetséget is pecsételünk
hogy / a kezemhez szokjanak

De én / testvére – / de én!

A hátsó lábuknál fogva – farkasokkal ahogy szokás: / én ezt a
két farkast felragadom és / egyiket a másikával verem agyon

Utána a kurudura megyek / Abból hírmondó se

Korazm Kelat / elesik Karsz / Erbil / Dzsárbekr / Falaikat
lerontom

Nagy a Tangut Szövetség – de / még nagyobb ami ránk vár
S akkor majd – – – Rá! – – – az Ilkánra! / Meglátja Hulagu

fivérünk / mekkora szélvész a Selyem Horda s hol áll meg
– – – Felejtsd el testvére mintha / mintha urad nem is mon-

dotta volna s mit ha hallottál a füled csengése volt...

S most hadd gyönyörködjem hú cselédi látásodban jó
Mangúnom / így! így – – –

Ezt! / Énhozzám!

Én Uram Hurpagu

*a párjelenet megelevenedik. Hurpagu édelegve magához von-
ja bizalmasát és beavatja terveibe – aki ezzel újabb terhes és
ijesztő titok tudója lesz*

HURPAGU. Testvér!... Hinnéd / mozdulatlan tespedek s halomra
tunyultam – pedig!

A tumédra zúdulunk hamarost

Nélkülem a burját hiába fenekedik a keraitra – s / nélkülem
a kerait hiába a burjára

De én testvérke – de én!

Ezt a két farkast / felragadom és / egyiket a másikával verem
agyon

A kurudut csak úgy magam előtt zavarom / Belefárad s hoz-
zámáll

Úgy kell: hogy a Törzsek / kezemhez szokjanak / A módját
érteni kell / Hogy szeresse láncát

Behódol Korazm Kelat Karsz Erbil Dzsárbekr

Faltörő katapultákkal akkor – Mobaligra

Láttál már minden csontkoponyájával gúlába rakott tunguzt?

Nagy ám a Tangut Szövetség de / még nagyobb ami ránk vár

Magáramarad az Ilkán / orrontja már Hulagu Fivérünk / lesi
már porfelhőit amerre kavarja a Selyem Horda!... –

előtti leereszkedő nevetésével

Csak képzelődtél: / felejtsd el testvérke – csengett a füled...

S most hadd gyönyörködjem hú cselédi látásodban / jó Man-
gúnom

jer! jer!

ölelkezzünk meg – palotánkban

MANGÜN *félíg kibontakozva a párjelenet játékból s bár egyszer-
smind folytatva is – félíg ad spectatores*

Felérkeztem a tetőre – mit kívánhatok még?! / Felérkeztem
a tetőre

Első Kegyence vagyok

Átölel / beszéldegélünk / iszunk

Titkos dolgokat árul el hogy / olyat még nem hallott emberi
fül / ma a burjára megyen holnap a tunguzra... / s Ó! / Engem!

/ t e s t v é r é n e k nevez: / a Kagán!

Megosztja velem főfelesége felséges társaságát és / illatos tár-
salgó művészetét: / el-elérkezik hozzám Ruxillána / orrcimpa
csiklandó illat-árja

királylány közelragyogtatja szememhez / kösöntyűit és / skó-
fiumos fátyolán át a Mandula Szempárt amelyet / a Megtapa-
dó Szűz az enyémbe horgaszt és / rólam le nem vesz

*féktelen örömeiben középreperdül. Dobbant. Tapssal jelt ad és
megiffodva – úgy kiáltja*

Héjj! Kardtáncosok! / Tűzkarika dobálók! Bakugratók! Láng-
nyelők! / A palotacirkusz csodáját!

A szín megbolydul. A szólítottak előlépnek:

Jagtáj! Szecsen! Tamedzsin! Három jó fegyvertáncosok! /
Trón elibé szaporán!
Járjátok el mert / alátok verem a kapdel kurta karikás korbá-
csot: / eljárjátok ti Uratoknak / Világbíró Hurpagu Ó Szent
Felséges Engedelméből és Parancsolatjára:
kadról-kardra!
Mi felséges Ruxillána császárnénk édes gyönyörűségére! /
járjátok el!
Elébetapsoló sugaras Énikő császárlány Kegyesünk kedve
derítésére!
Ti hárman!
Táncoljátok el a sárga tangutok fegyvertáncát!

*Mire befejezte – már áll a cirkuszparádé. Ütőhangszeres lár-
mazene: dobszó és tülök. Tutulnak, jajgatnak. Jagtáj, Szecsen
és Tamedzsin (Mangún három testőre) előterem és fegyver-
táncot jár a trón előtt.*

*Addigra körétódul és kibomlik a palotacirkusz csodája: tűz-
karika dobálók, bakugratók, lángnyelő, törpék, bábosok, ak-
robaták. A trónemelvénnyel alatt kétfelől kört fogva, bemutatják
bakugrásaikat, szaltóikat, otromba tréfáikat. Rikoltozás, éljen-
zés, féktelen zsvivaj a teremben.*

*Csak ketten nem nézik: Mangún – a trónkerevet szélére bo-
csátkozva (ahova visszatért) – és a Nagykán.*

*Hurpagu – trónján kenyelmesen felfészkelődve – fejedelmi
nemtörődömséggel: elnéz a mutavány fölött és teljesen le-
foglalja kegyencének jóltartása. Csak vele törődik, sáfárjával
évődik, nyájaskodik, enyeleg a túlságig.*

Tableau – melyre ráereszkedik a függöny.

A JÁTEK (2)
Mangún Alámenése

*Mintha a cezúra félbe sem szakította volna – a játék megint a d a t t a c c a megy tovább: a néző érezze úgy, hogy visszahajítják a zenelárma és a látvány forgatagos közepébe
Hurpagu, a Világbiró Kagán még mindig sáfárját ajnározza: oly nekiadással-s belemerüléssel, mint aki asszonyairól is megfélekedzik és a lovagterem lakomázó seregletét kutyába se veszi: a Palotája Odaajándékozó a Fogadott Fivére – a sáfárja a mindene.*

A rikoltozás, éljenzés, a féktelen zsvivaj tetőzésekor Mangún hátrapillant, a táncosokat a tekintetével parancsolja ki, a mutatványosoknak meg odatapsol s türelmetlen jelére a cirkusz hátrálvást hajlongva hanyat-homlok eltakarodik. A fejedelem és kegyence tovább édeleg – a hirtelen csendet észre sem veszi.

Alighogy a zenelárma elhallgat, az átható zsvivajgás is – mint-ha elválták volna – abbamarad. Döbbenet, feszült várakozás a lovagteremben.

MANGÚN *a diadalmámor kényszeredett-szerény, úri hencségével. Mint fent – félig kibontakozva a párjelentből, félig úgy mondja, ad spectatores*

I d e érkeztem fel:

felérkeztem ahonnan / nincs tovább: / A tetőre!

S míg én / bizton járdallok magasán – az alantjáró nép / szédüldöz látásomtól a tetőn

Első Kegyence vagyok

Megölelkezve enyelgünk

Tréfa sziporkákat hányunk

Szelet eregetünk / – egymás egészségére kívánjuk a kipöf-fenését

Nyájaskodunk / bizalmaskodunk

Uram oly féltve-őrzött / öreglakatos országpecsétes titkokba avat be hogy / én magam / el nem árulnám dehogy árulnám el!
soha! még / hóhér elé halálba induló cselédemberemnek se –

Ihol én: Mangún

mellérever:

e z - i t t - e z a Mangún

No ugye! / Most ugye: most!

van is nagy elcsendesedés a teremben

Vetélytársaimat az ájulás környékezi / irígyeim torka összeszorul

Reszketnivalója ha kinek van / ugyan visszaszívna – megbán-nivalója ha kinek van

Ha leverhetnétek / letúrhatnátok / hej be sokért nem adnátok
 / s én ahogy a lábam ahol megvettem / megállok erősen / én
 / Mangún
 ez - itt - ez a Mangún / én a tetőn
 elsárgulók tőle – most sárguljatok el / hogy ki ne nézzétek
 a látókátokat rajta / most lássatok Országnagyok
 Urunk a fülemhez oly közel hajol hogy / veres-kék szakállá-
 val belecsiklandoz s verejtékéről / fülemre kenődik a festék
 vetélytársaim hátratántorodnak
 irígyeim a torkukat fogják a szakálluk alatt:
 – a Kagán...!
*a Kagán most / rengeteg gyűrűjével nekem nyomakodva kissé
 eltaszít magától hogy / erről felől ésde meg amarról felől is /
 tetszelegessen látásomban – – – de*
 de szeme erezetes fehér homályát mutatja csupán
 azt – (meg szeme-sarkának véres aláfutását m i n t k i / ritkán
 s csak nagy titkon – sátrában – de akkor / kiadósan nyavalya-
 törős)
 csak a homályát – de szeme-bogara kisikló / oldaltremegő /
 és tekintetével Urunk figyelme
 Urunk figyelme is már / e l v á n d o r o l
 s már meg mintha rajtam keresztül keresgélne s / rajtuk pi-
 henne meg / Országnagyokon / – kánok! – / Hurpagu hirtelen
 odabömbít de még félig engem-ölelvést hogy a rázásába
 majd belesiketülök / – kánok! – / legorombító nagy vidoran
 és a parancsoláshoz szokott nagyúr úri szokása szerint / Zság
 Cseleb Agrenu / Tegir Kabláj Tigris Huptalu / urak urak / jer-
 tek jertek / viduljatok uratok látásában / kényes hölgyeinek
 közrefogásában / vastagodjatok az örömben!
 – – – így
 – – – a Kagán

*a Nagykán bömbölésének előmorajlása. Az országnagyok
 nevének elkiáltását visszhanghatás kíséri*

HURPAGU. Zság! Hu-hujj! / Cseleb! Ha-hajj!
 Agrenu! Héjj te! / Tegir! Kabláj! / Tigris! Huptalu!
 Iiij!
 Urak! Urak! / Jertek! Jertek!
 Ide-Hozzám Aki-Tangut-Rabló-Mindene-Van!
 Ilkánok! Kánok! / Jertek! Jertek! Fel!
 Viduljatok a Főkán látásában / kényes hölgyeinek közrefogá-
 sában / Vastagodjatok az örömben!
*a Sárka Tangutok Öregfejedelme megkezdi alámenését. Min-
 den – mozzanatról-mozzanatra – bekövetkezik, amint mondja*

MANGÚN. Azok felerednek / – Szolgák! Párnát! Nyeregszéket! – /
tapsolok s rendelkezem / Ahol hozzák
Előmbe szökken az én Tigridem
Pávás rátarti de kifogástalan úr / az igazi remekbe-pallérozott
Udvari Ember minden illedelmével
Nem is értem:
ennyi irántam való gyűlölség / o l y a n kifogástalan puccos
nagyúrba / hogyan rekedhet
...avagy tévednék tán?
magam is felsekerek és / kibontakozva fejedelmünk szép el-
bocsátó / rajtam-felejtett pillantásából / tisztelet adó- és tudó
udvaros szép üdvözléssel / átadom Tigridnek fekvőszékemet
s lelépek
fokként
hátrálvást
le a trónról
el a tróntól
hátrabukni – én? trónlépcsőn?! Soha! / Soha még nem vétet-
tem el a lépést
S ki volt nékem fegyvertáncos három mulattatóm: / veszi ész-
re kétfelől a falnál három kisúr / Jagtáj Szecsen Tamedzsin /
elértik szándékomat jelintés nélkül s / azok is hárman
árnyékként vonulnak vissza / léptüket az enyémhez igazítva
testőreim
nem o l y a n mondurba de / o l y a n szerrel s hű igyekezettel
mint aki tudja / kit szabad szemmel tartania s / tekintetét med-
dig-hová emelheti
(a kánjai körében mulató Nagyúrra semmiesetre sem – ki
hogy mi urak szemünket ráemeljük / nekünk fő kiváltságul
adta engedelmét)
így hát jómagam a trónlépcső utolsó fokáról lelépve / – (onnan
kezdődik szolgálatuk megint) / s amazok távolról tisztelegve –
akkor vesznek újfent szemük vigyázó kereszttüzébe
Immár a Trón tekintetét magamon nem érezvén / tájékozód-
ni próbálnék asztalfőn asztalvégen hogy / szíveslátók közé
hol kihez telepedjem
ki maradt meg a megürülő nyeregszékek körül / Zsmúd /
Gudunék / Biliktu / Kis Ogdáj / Csapal meg a mulató társai /
Baidár meg a bandája...
Merő alázatból gögömben és / mások iránt való udvariasság-
ból / lejjebb ereszkedem az asztalsoron
ilyenkor magamfajta Ország Gyámolának kétszer dukál ami
dukál s / tudom:
haj! tudom én: már el-s letűnédezésemtől a Trón függöny-

szőnyege alól – leköszöntem házigazdai tisztelgéstől / s mit
még tegnap a magaménak mondhattam: ma –
ma – Urunk palotájában – / én se vagyok több (látszatra lega-
lábbis) mint / akárki más vendég – – –

*minduntalan arra gázolnak nagy gázoló léptekkel – kapi-
tányok, szerencsevadászok, lakomapecérek. Mangún sokallja
a tömeget. Kis hija hogy el nem ütik a nagy jövés-menésben.
Eleinte még tapos, kapaszkodik, méltatlankodik, mérge kipöf-
fen. Maga sem érti, miféle láthatatlan örvény tépi alá.
Próbálná megvetni a lábát – mindhiába.
Érvel; kesereg; fel-felhorgad – de önbizalma fogyóban s mind
lejjebb találja magát a palota lefele sodrásában.*

– – – Lábam elfeküdtem kissé de / ne higgyék hogy mástól
sántítok s nem a zsidbadástól
S már ha ők nem csapódnak verődnek hozzám: / kihez verőd-
jek vaj hová csapódjak
Ésde ha udvarlásomra járulni egyikőjüknek sem akarózik
– nehogy / olyan látszata legyen hogy én / Mangún kán
én leszek udvarlásukra járulandó csak egyőjüknek is
Lássuk csak / lássuk csak
sorraveszem latolgotom / asztalhosszat / s mint a kerge birka
– forgadozom az örömlakomán
S hogy habozó sürgésemről szabaduljak (mely / éppoly szokat-
lan mint lépésem koravén tétovasága) / a Fejedelmet keresem
szemmel a trónheverő szék magasan
a Fejedelmet – – – de
az illatfüstölők nagy gomolygásán / egybefolyik minden és /
amazokat / Tigridéket a főrendekkel / sehohsem találok
akkor veszem észre (nem kis riadalmamra) hogy / kasul-ke-
resztbe megyek haránt holott / hosszába kell s ha rossz irány-
ba kémlelődöm Hurpagut is / hiába keresem
a bősztító igazság az hogy / máris elkeveredtem s eltévedek
saját palotámban pedig / minden labirintusát árkolása óta is-
merem – vagyis hát csak ami v o l t az enyém: ma már / Világ-
bíró Hurpagu az aki / magáénak mondhatja s Ő is lakja meg /
pedig
pedig-pedig! / valamikor
alsó-setétső vakpincéimben is / kádak hordók ládák korsók
tekenők puttonyok útvesztő korom setétjén / a sűrű sár hall-
gatásban is / mit sem tapogatózva s fáklyások nélkül
a vak siket pince setétjén
tudtam a járást
kiismertem magam

mellette kétfelől átszaladó fiatal maskarások hangos kurjongatással – lármásan megforgatják Mangúnt

micsodás maskarák feltolakodása / csepűrágók hivatlan bitangolása palotámban?!

sövénynek néznek – betöretlen csikóval átalugratónak? / ahány ilyen elüget itt hát / meg sem is számlálnám: beférkőző / furakodó / ide-nem-való

nem néznék ki fia-borja: / Sárga Tangutok Fejedelmét már meg / levernék lábról

Ejszen vendégjárás pénzért vesztegetője őrségen / kazárok kasgárok között akárki lett-légyen: / körmére koppintok! dolgának végére járok! ésde / kinyújtóztatom ha addig élek *köntösét rángatja-húzkodja; nyugalmat erőltet magára. Pulykás-peckesen, nekidülleszkedve körülforog, mintha ostorhegyesét keresné vagy kíséretét.*

Hátam mögé pillantok igen mogorván hogy / nemes hölgyeivel és főnemeseivel mulató Urunk tán / amarra van s / megpróbálok a felszolgáló nép szaladgálásán eligazodni

megütköznek forgódásomon

mit akar ez a pusztai kerengő / ki ez a bárdolatlan

tán megkergült s mikoron még senkise járja: / egymaga ropja a párnás palotást?

látom már / látom: ha / nem akarok véteni a magam kiadott parancsa s / tulajdon Váras Illemrendem ellen – le kell ülnöm odasomfordálok / letelepszem

De hiába köszönök oda / harmadszor / negyedszer / odabólintok: megint-és megint / hiába!

egy-kettő / csak-csak / fejbiccentéssel visszaköszönne / a többije állja tekintetemet mindje igen zordon és / se-nem-is ért se-nem-is ismer

a Gudun hordájának nézem

két-három kapitányt látok a Kitboga sátrából / a többi / – a Kaidu törzseiből – / magasrangú de hozzám cselédember legeltetésről / gulyáról / asszonyragadásról beszéldegélnek nincs itt kőpalotának igazi értője

Valaki szól

Mangún! / Herceg úr! / – – – igaz-e hogy szerencsenapot ülök

1. FECSEGŐ. Mangún! / Herceg úr! / Ma szerencsenapot ülsz igaz-e?!
2. FECSEGŐ. Antul feljebb / Sáfár úr: / entül magasabbra: már / nem hághat szerencséd csali Napja!
3. FECSEGŐ. Forgódsz Nagyúrnak kegyében hogy / mint a tűznél – mézesbábról / lecsurran ábrázatod méze
2. FECSEGŐ. Édesség Sáfárja!
1. FECSEGŐ. Mangún! / Herceg úr! / Ma szerencsenapot ülsz igaz-e?!

MANGÚN. Hol? Ki?

Az incselkedője...! / Keresném asztalhosszat / válogatom a fizimiskáját de / lebukik a tálak mögött amerre hordozzák s tán / sohasem fogom kitudni

Ésde vajon tisztességtudó volt s a mondókáját is: / hogy értsem? / merre forgassam?

Semerre: az kellett hogy legyen
megsüvegelő formán mondta / megadta rangomat / Sáfár úrnak nevezett / meghercegezett

--- Már nem bánám ha / ha akár így is / asztalvégre szorulva / errekerítenének egy tálat --- Mertmivel / csak ittam vedeltem és most / korgása is elhallgatván: kis labdára ugrott gyomrom remegésén / alig tudok erőt venni / Nagyurunk megudvarlására is / ugyan éhomra járultam

--- Hogyan is mondtam-magyaráztam? / Az éhség hogy mi nagy röptető / Felmérgelt három sasommal Ő trónját magasba ragadó

s majd cudar éhomra / énnékem is lesz haragos víjjogással / új szárnnyakelésem / palotát magasba ragadásom

--- Az ám: csak errefelé / e r r e f e l é / nem tolatnak azzal a tállal

--- Tegnap még Mangún! / Mangún így-úgy! / Sáfár úr! / a széjjeltépők sorfala közt / azt sem tudtam merre forogjak

S ma már: / felállok jobb-hely-keresőben s ide-oda lődörgök nem szívesen állnak szóba velem

vagy ha igen: csak mert / legunnyadtam mellé s nem állhatja hogy ne szóljon / Hát a koncot a kutyámnak miként! / Nincs benne köszönet

s kik tegnap még / falkástul jártak utánam nagy dédelgetőn s kihúzkodtak volna rókalyukból is ha / odabújok előlük: ma...?! ma egyre tétovábbban s mind kevesebben közelednek a / hozzá-m-kenekedő régi törleszkedők

az új fogások felszolgálásánál meg / vagy elkapják vagy / mellőznek ---

hé te fickó! / ide azt a tálat!

lejjebb nem adnátok?!

hányadik az a vakon zabáló hogy / ki se lát a pofahájából?!

Másnak csak hadd kopogjon a szeme?!

azt a hullott bárányt is lekopasztjátok mire ideér?! / kapitány!...

--- most is / most is! / Ez is / a fajtátokat

--- megest éhkoppon maradtam s / mind lejjebb szorulok az asztalvégen

Már alázkodom – már / odaáig süllyedek hogy akár kierősza-kolom / mintha csak elszólnám / elkottyantanám örömömben örömömet / ez örömlakomán

hallod-e koma
 (ennyi kedélyes elereszkedés / suta hátbaüttingetés nem a világ)
 (ha a másébből nem hát a magam szájából: / hallani akarom!)
 (magamnak kell / magam hozom szóba nagy-nagy szerencsém
 met hallod-e koma / ide süss! hallod-e...)
 ... Hallottad-e koma
 ... Ma / Felséges Urunk / a Főkán
 ... Melyben sütkérezünk: / Lesugárzó kegyével ma rámsütött
 Hurpagu
 ... Elfogadta és én / odaajándékoztam palotámat – – –
 ... Ej no: akkor hát / nagy-nagy szerencse ért – – –
 ... Hja: ügyes szerrel ha ki / maga-szekere-tolója – – –
 ... Az-is-bolond-aki-nem – – –
 ... Most hát akár / holtod napjáig Urunk tüzénél sütögetheted
 rablópecsenyéde ecsém míg / magad azzal a két pipaszár
 lábaddal / pecsenyére nem sülsz a Napon – – –
 ... Jól titted pajtás aligcsak felverted – mindjárt / Ő süvegé-
 be vetted oszt' / Urunknak ajándékoztad ezt a cifra kósátort
 ...Jól titted pajtás!

1. LAKOMÁS. Ej no! Akkor hát / nagy-nagy szerencse ért –
2. LAKOMÁS. Hja! Ügyes szerrel: / ha ki maga-szekere-tolója –
3. LAKOMÁS. Az-is-bolond-aki nem –
4. LAKOMÁS. Most hát akár holtod napjáig / Urunk tüzénél sütö-
getheted rablópecsenyéde ecsém míglen / magad is azzal a
két gázlómadár pálcáddal / pecsenyére nem sülsz a Napon –
1. LAKOMÁS. Kisbékára nem veti magát aki kanalas gém: / csak
a nyakát nyújtogatja –
2. LAKOMÁS. Jól titted pajtás / sátradat alig csak hogy felverted –
3. LAKOMÁS. Más ha / nagyon ugrálhatnék oszt' a / rátátott tor-
kába belecsudálkozik olyik varangyos –
2. LAKOMÁS. Hogy mindjárt Ő süvegébe vetted s / neki vág-
tad oda ezt a cifra kósátort –
4. LAKOMÁS. Jól titted ecsém –

MANGÜN. Nagy nehezen kizsarolom: / nagy keservesen!
 kizsarolok félszavas homályos elismerés-féléket olyanoktól
 akikkel / tegnap még szóba se álltam –
 – vagy urak-láncán-járó emberkék a sorból vagy / kapatosak
 – vagy csak amolyanja: / hátam mögött aki / megvesztegetés-
 sel került rá a meghívottak listájára
 – ide / az asztalvégre amit tegnap még / azt se tudtam merre
 keressenem: / ide!
 – ezek közé! / ezekhez!
 – Én?! A lovaimból / különb tetveket szedek elő / e z e k n é l
 / nem hogy hálát érzek / i l y e n e k í r á n t

kirobbanok ha ülve maradok s inkább csak / hadd sodorjanak
a kijárat felé / Bánom is én –
Emlékezni fog a császár / az Uralkodó / a Koponyakorona
Viselője / Emlékezni fog
ebbe kapaszkodnék – ha kapaszkodhatnék – de / dühömben
éhes émelygés fog el
gyalázatomban kínjában fetrengök s / nem tudok! e szorongás
alól / nem tudok felszabadulni
jobb is ha távozom
– – egy sanda oldalpillantást még: o d a ! f e l !
... Muzsikásával most vezeti fel a / tegnap-még-nekem-aki-
volt-a-felvezetőm
most tereli urak színe elé / vak felolvasómat
szolgám-aki-volt: most viszi / ott viszi hímes arany rúdon /
madzagtáramat
száz kolostort felhánytam: / a világot összekerestem történet-
csomózó madzagaimért és / ha azt mondom láda kincset ér
mindenike / keveset mondok
s akkor még a tetejébe a tele szekér kincset érő / vakemberem
a vakom – ahogy / az ujjai közt pergeti-morzsolgatja madza-
gaim / a csomóját meg-megnyomogatja s ugyan hirdeti / fen-
nen hirdeti máris a Kék Farkastól származó minden népek
történetét / és Előtte járó minden kánok viselt dolgait
tudja Urunk kinek köszönheti
meg! meg! / megemlékezik a Vakkal – ajándékozájáról
most kóstolgatja – – élvezze ki: / hadd élvezze ajándék-
palotáját!...

*Mangún felbámul s tekintete találkozik a felfényesedő trónus-
emléknyel: t a b l e a u . A Sastrónon a nagykán, vezéri orná-
tusban, kánjai körében. Mögötte, oldalt, ki-kivillannak hölgyei.
Jobbfelől – muzsikás legényétől kísérvé – a vak regős.
Hangja (a hangszórókon) a véghetetlen messze pusztákról
érkezik: sugalmasan, sejtelmesen.
A krónikás kezében csomózott bórszj olvasó. Erről a „cso-
móirásról” olvassa akadozva az Eredet Legendáját s vala-
hányszor tétován megáll, mögötte muzsikás legénye akkordot
penget húrozott dobsorra emlékeztető különös hangszerén.*

A HANG. Halljad Uram halljad // a Nagy Kék Toportyán! //
Féregtől származó! // minden tatár! // népek nemzetségek //
kagánok kánok // krónikás énekét kik
kik Járiji Láuhú Tűz! // Öregisten! // kegyelméből és paran-
csolatjára! // elindultanak lovon puzdrán! // a Szemjún Atya
áldásával hogy

hogy a Te! // Selyem Szélvészed! // erejével és nyilai alatt!
// felmenvén! // Magad előtt kergess! // minden népeket a
Három! // Világtáj iránt! // Halljad hát Uram Hurpagu! //
Nagykán! // Hadúr! // Világbíró Vezér! // Halljad amint
következik.

*Ahogy a kép visszaolvad a sötétbe s a távoli hang is elvész,
Mangún a szemét dörzsöli.*

MANGÚN. Mi felségesen mulat a Megajándékozott meg / véle
dombérozó társai
ésde még ily nagy izgágák is / hogy megjuhászodnak / Vakom-
tól míg / én – mástól szelídülök
s mely mint az epe / megkeseredik számban: az jó is / – a jó
is! – örömré változik ez örömlakomán
már szédelgek a éhségtől ámde nem / nem megyek / nem va-
gyok konyhákra kerülő / szag után ténfergő
kérencsélni a konyhánál még / akkor is restelném ha / nem
ismernék fel rangomat / Jobb így – – –

*Mangún eltűnik a lovagteremből s nyomban ismét felbukkan
jobbfelől, a lekanyarodó bástyaút fokán. Kicsattanó fény – va-
kító napsütés.*

– – – jobb így / Kitámolyognom a szabadba s a palotatéren /
párkányok árnyéka alá húzódok a / többi báméskodó kuvasz-
szal
kengyeltartók – csatlósok
piperkőcök – hímringyók
kuruduk-burjátok
tumédek-turgudok – – – locsogásuk is zavar... de / se nyelvü-
ket nem nem vágathatom / se / kiöntő ólmomat nem a magam
fülének szántam / de-nem-ám
a hirtelen verőfényben meg ahogy / lehunyódik a szemem hát
hallókám is élesebb és / ami egyszer beleül a fülembé: / lehe-
tetlen n e m h a l l a n o m
*míg sorolja-mondja őket, a falak alatt, hol innen, hol onnan
– alulvilágított arcok villannak fel rendre: a Fecsegők.*
Egyik szól / Tudod-e hékás / Első Sáfárját elcsapatta a Nagyúr
elbízta magát nagyon a beste: / Annak kit uralnak mindenek
– Annak / vakmerőségében / palotát ajándékozott a Világ-
bírónak ez a korbácsviselő de / meg is járta vele csúnyául
Másik szól / Szamár beszéd / Leköszönt hivataláról Mangún
herceg / fárasztotta már nagyon

visszavonulóban – Akit kivált megillet: / lába elé tette palotá-
 ját szép ajándék
 jeles tisztesség az Odaadónak / nyájas kegyesség az Elfoga-
 dónak
 Harmadik szól / Ez? hogy tisztségéről leköszönjön? / a tíz
 horgas körmével ez a harácsolók hadnagya?!
 amíg a világot össze nem harácsolta-s / hombárjába nem
 gyűjtötte / ésde nem hogy palotájáról: / rangjáról se!
 soha! / amíg sáfárkodás ürügyén és / Urunk pecsétjével / ösz-
 sze nem rabolja amire szemet vet
 mert még a hátán is az van neki: ezer / kiguvadt hiénaszeme
 s keze kétannyi hozzá amivel / zsákmány után a csaták dög-
 hegyeit felforgatja!
 egy kardfenőkö annyi nem sok s / azt sem adott még soha
 senki emberfiának / nem hogy császárijának – palotát
 Negyedik szól / hebehurgya beszéd ez / mit tudsz te ilyen
 országdolghoz ha / nem tudod összetenni amit látsz?
 Hurpagu úrnak az az egy szem lánya / világszép Énikő / Man-
 gúnra néz
 s Mangún herceg úr meg / már tapasztalt s korban is előre-
 haladott de / magabíró s a Horda leggazdagabb főrendje a
 tangutok legelső nemzetségéből / Énikőre néz / Hajazod-e?
 Ötödik mondja / se így se úgy / Egyőtök sem ért országcsala-
 fintaságához
 mondják kileste a dajkája: / két félszíve van s ez a kettő két-
 fele dobog
 attól olyan méz-máz s már hátadba áll a nyila de még / mindig
 csupa istenkedés
 palotát ajándékoz a Kagánnak s még hozzá milyet! De
 miért?! / Nem afféle koca porhintő ez / hanem hogy lovával
 a Nagyúr szemébe felvágja a port / az míg kidörgöli – ő elfel-
 hőz Huláguhoz az ilkánhoz s nosza: / nagy nyargalvást fel-
 uszítják a törzseket!
 ez már az anyjában kezdte a cselszövést ez a mi Mangúnunk
 s / folytatná föld alól is ha jól el nem teszed
 mert amiért Ruxillána se megy a szomszédba / Mangúnod
 nem restell a szomszédba pucolni s ránk felpiszkálni körül
 a Zendülést
 – – – a sok locska szólalkozó / szedetlen csimasz
 – – – mocsári guvatnak henye kárpálása
 – – – hars lármás harisnak üres cserregése
 – – – jóféle szerzet mindvalahány / szegről-végről Nagyurunk-
 kal rokon s / az elajándékozott palota tudója

a falpárkányok alatt, a felerősödő fénykúpban feltűnik a fecsegők csoportja. Összeverődnek, szétmennek, hadonásznak, sétatifikálnak.

1. FECSEGŐ. Tudod-e hékás? / Első Sáfárját / megcsapatta a Nagyúr
3. FECSEGŐ. No?!
1. FECSEGŐ. Most dobhatja le a bástyákról
4. FECSEGŐ. Aztán miért?!
1. FECSEGŐ. Elkapatták s / elbizta magát nagyon
5. FECSEGŐ. Szó ami szó
1. FECSEGŐ. Kinek mindenek térdet-fejet hajtanak / vakmerőségében odáig tolt fel magát hogy / palotát akart ajándékozni –
3. FECSEGŐ. Ajándékozni?!
1. FECSEGŐ. Ajándékozni / – a Kagánnak! – / ez a korbácsviselő
3. FECSEGŐ. Ugyan elszaladt vele a ló!
1. FECSEGŐ. El / Ezzel ugyan / Meg is járta vele csúnyául
2. FECSEGŐ. Már hogy járta volna? / Szamár beszéd
4. FECSEGŐ. Ne szólj szám
2. FECSEGŐ. Ugyan már! / Éppen csak / megelégette hivatalát s leköszönt róla Mangún herceg / fárasztotta már / Mert hiába haddal a szolga / a pénzügyminiszterség sok cepekedéssel jár
5. FECSEGŐ. Nono
2. FECSEGŐ. Megtanácskozták megforgatták ezt / nálunk okosabbak elsőbbit / meghihetitek
4. FECSEGŐ. Szó se róla
2. FECSEGŐ. Visszavonulóban ki mást illetve meg: / Hurpagu Vezérnek / lába elé helyezte palotáját – takaros ajándék / jeles tisztesség az Adónak / nyájas kegyesség a Kapónak
3. FECSEGŐ. Az utánakapónak mondod?!
1. FECSEGŐ. Haha!
5. FECSEGŐ. Én ugyan / nem nagyon kapkodnék utána: / nyakamba – igának?!
3. FECSEGŐ. Én se!
4. FECSEGŐ. Én se!
3. FECSEGŐ. Még hogy ez / a tíz horgas körmével ez a harácsolók hadnagya / a tisztségről hogy leköszönjön?!
1. FECSEGŐ. Csak pótolja amit veszteget
3. FECSEGŐ. Hol? Mit? / Amíg a világot össze nem harácsolta és pereputtyának – a Sárga Tangutnak a pusztán – haza nem lopta / s nem hogy palotájáról: / rangjáról se / soha
5. FECSEGŐ. Pedig hajtogatták s mintha mondták is volna / ajándék osztásnál: / nekünk is – neked is jutott
3. FECSEGŐ. Ne higgy a hadnagyoknak! / Amíg sáfárkodás ürügyén és / Urunk nevével a száján / össze nem rabolja amire

- szemet vet – mert még / a hátán is az van neki: ezer / kiguvadt hiénaszemes s keze kétannyi hozzá hogy / ha tőből lecsapod négyannyi nő s mereszi karmostul amivel / arany után a csaták döghegyeit felforgatja!
1. FECSEGŐ. Ugyan már! / Talpig főrend és / szórja is nem csak zszugorgatja: / sokunknak nagyjó embere
 3. FECSEGŐ. Ez?! / Ez a kazár?! / Egy kardfenőkő annyi nem sok mit kardfenőkövet: egy / nyíltollat – kölcsönbe / azt sem adott még / teremtett emberfiának – nem hogy Urunknak! / Emlékbe! / Palotát
 4. FECSEGŐ. Hagyd el te – te pálottszájú / te magad vagy a kazár
 3. FECSEGŐ. Én – kazár?!
 4. FECSEGŐ. Nem szeretem az ilyen / szájatépő hebehurgia beszédet
 3. FECSEGŐ. Hebehurgia...?!
 4. FECSEGŐ. Az hát! / Mit tudsz te ország-dolghához ha / nem tudod összetenni amit látsz?
 3. FECSEGŐ. Még hogy én – kazár! / Nem hagyom –
 1. FECSEGŐ. Szájonkaplak s az a tiéd lesz
 4. FECSEGŐ. A Kagánnak az az egy szem lánya / sok dal tudó Énikő új dalt tanul: / Mangún hercegnek
Mangún meg / már sokat látott s tán korban is előrehaladott de / ereje teljében és a sereglő nép leggazdagabb főrendje / a tangutok legöregebb nemzetségéből: Mangún / Énikő nótájára igen odahallgat / Kapiskáljátok-e?
 2. FECSEGŐ. Hótra csudálkoznám magam
 4. FECSEGŐ. Akár el is kezdheted
 5. FECSEGŐ. Mi az tán / vőfély akarsz lenni?!
 4. FECSEGŐ. S ha fogadnánk?! / Tokos törömbe?!
 3. FECSEGŐ. Nagyot vesztenél
 1. FECSEGŐ. Olyik tokos-törös túlokos / szeret többet látni annál ami van
 2. FECSEGŐ. Valami kel hogy legyen – bátor: / van úgy hogy te is rebesgeted / a haraszt is zörög / mégis hiába
 5. FECSEGŐ. Se így se úgy
 4. FECSEGŐ. Se lány se ló?
 3. FECSEGŐ. Se pénz se posztó?
 1. FECSEGŐ. A szád jár vagy gondolod is?!
 3. FECSEGŐ. Seggem mondja / fülednek / Szagold / Se fővesztés se mennyegző?! / Tudjátok is ti! Most / ki a hebehurgia?
 5. FECSEGŐ. Tudja aki tudja / Mondják kifigyelte a dajkája: / két félszíve van s ez a kettő / kétfele dobog / csak apai ágon tangut: / az anyja turgud volt
 3. FECSEGŐ. Hát aztán?!

5. FECSEGŐ. Attól van! / Az a nagy huncfut fifikája! / Attól olyan olajos beszédű
észre se veszed hogy már / hátadba állt a nyila s ő még
mindig fogadkozik neked / megölelget megfelsegez
palotáját is – ahol-e! – a Kagánnak ajándékozta: de miért?!
/ vaj miért?!
hogy ne tartson tőle / fülébe beférkőzzék / gyanúját elringassa
/ Porhintés pajtás / porhintés
4. FECSEGŐ. Porhintés?!
5. FECSEGŐ. Leesett az állatok hékám le ugye?! A te Mangúnod –
... Aki holnap már / a tovavágtató lovával felveri Urunk szemébe a port / Urunk Hurlpagu mire kidörgöli – Ő Huláguhoz áll s az Ilkánnal / felzargatják a törzseket / ellenünk / holnap –
1. FECSEGŐ. Ki hinné hogy / ennyi alamusziszág rekedjen egy / kétféle dobogó szívben!
5. FECSEGŐ. A te Mangúnod az a / nagy huncfut fifikás
2. FECSEGŐ. Nem mintha ritkán riadnánk virradóra s / virradnánk riadóra
5. FECSEGŐ. Nagy pártütő ez! / Megládd s emlékezz a szavamra: / holnap –
4. FECSEGŐ. Nyulat már láttam kiugratni a bokorból de / rókát! / Ilyen ravaszdi öreget! / Meg kell azt gondolni
5. FECSEGŐ. Kavarog a puszta! / Errefelhőz a turgud a burját a tuméd / Mangún kánnal az élen! / Áll a zendülés
1. FECSEGŐ. Az ám: ha még / le nem hányták a bástyákról

a fecsegők csoportja sötétbe borul.

MANGÚN. Mind csak hallgatom-hallgatom / az éléspusztító csőcseléket és / mukkot nem szólok / Ha odabenn nem téptek össze a karvalyok most idekünn / ezek tépjenek össze – a vércsék?!
Azért emlékezetembe vésem a ragyásokat és / ha székem elé kerülnek / ugyan ítélem meg őket majd hogy / ki miként forgatta a szót
ámbárvást hogy / székem meglelem-e még és / én leszek-é a holnapi Első Sáfár – Öregisten annak a tudója / Ha meg nem s takarodnom kell – hát
vagy a Szemjún fogad be kolostorpalotájában / vagy ha már a Szemjún se és szent lámák öregsámánok / félnek az ilyen ország-prédájától hogy bajt hozok rájuk – akkor / lebújok mintha a föld nyelne el / Nekem is van még sátram valahol a pusztán / tangutjaimnál / azt megkeresem
...De addig amíg elnyel a föld: / hová legyek?! – – –
Sanyarú tünődésemben arra leszek figyelmes hogy / immár haddal az ácsorgó:

járja gádoraimat / itt is ott is
lepi nyírott szálegyenes fasorom
szétveszi palotából / ezt is azt is
belekukucskál és többé / nem tudja összerakni
egy a vízcikómmal babrál – kávján szökdécsel: / mire szö-
kőcutamnak alálát / már döntötte is
más a dísznövények füles kódézsáin / a gyökereimet keresi
késével: / van-e olyanja? / hova tűnt? / hol megy a földbe?
ássa / furkálja / vájkálja és / már borogatja is
van amelyik a bezuhanó párkányom alól / a lerántott oszlop-
sorról gurigázik és / azzal szalad el: / mit sem bánja ha szétgu-
rulóban / kövem odavész halasmedencébe / kútba / várárokba
van amelyik az összetört cserepet tovább töri és / lerondítja
rakását
Elfogadó Fejedelmünké – Ő kinyilvánított palotája! de / kö-
vestül-tövestül én sýnylem lerondítását / kárvallójának kit
benne meghagyott
Alámegyek a függőkertek indázó lépcsőin hogy / kiparan-
csoljam a bitangját az Elefántházból / állataim nem szívelik a
csődületet
lépcsőim patakos kávját / csobolyós mellvértjét kiverték /
csorbáján félrecsurog a vizem
a fejedelmi pizstráng-ugratóknál / bicskások lesik a halat és
/ fogadnak / nem várbeliek
...Vágnék át a kőkockákon de / forog velem a várudvar / lovag-
termének nagy-sok ablakával
hullórostély fölött szakállszárítójával
kaputornyától öregbastyáig / forog a világ
...felfognak
veterán kurudu harcos fog fel igen nyalábol / ha igaz hogy
mondja és én / hallom is amit hallok: / ej no – megszedültünk
a napon?

*Mögötteterem a veterán kurudu vitéz és a megszedülő, hátra-
ájuló Mangúnt feltámogatja – talpraállogatja.*

KURDU HARCOS. Ej no! Tán / nem szaladgálnál hajadonfőtt ami-
kor / hétágra tűz a Nap
odaragad ám a varkocsod ha / másodszer is bele találod ver-
ni a / tatár kobakod bátyóka – – –
MANGÚN. Köszöngetem de / mintha nem is én volnék s / vajon
vagyok-e: én-e?!
meg sem ismer
Porköntösömet is szorosan magamra húzom hogy / ne lássa

arany gönceimet / hol-mikor veszett-s gurulhatott el az is
 – rangos úri fővegem / már keresni se keresem
 eldőlök / elnyaklott zsákként / elnehezülök
 rádőlök veterán vitézem karjára mint kinek / rontók rontások
 láttán tájékozni / csepp ereje sincsen
 megtapadt odaszegezett telefutott szemmel: / amit ahogy ezek
 a haramia bitangok véghezvisznek / ahova nézek
 Virágfonatos tülöklugasomnak alatta / vízorgonám tetején
 hágdálnak: / moslékos sárlével töltik a garatját
 (vagyis hogy már / császáruk vízorgonája ugyan de / felü-
 gyeletem alá tartozik)
 Madaras Házam (vagyis hát amit / ajándékpárnán a lába elé
 helyeztem: / Császár Madaras Háza!)
 csapott képű martalócok futkároznak alatta / bontó vasakkal
 bölöm oszlopai közt
 feszegetik az aranyrácsot / eregetik elfele drágán összefogott
 madaraimat a Császárnak
 most meg már! / most meg – – –
 Amiket óriásokkal rakattam: / az erkélytornyaim támasztó
 falai alatt – ahol dobigálják! / ott lökik hányják alá a ki-
 ugrókon! / a Nyugati Szárny aranyajtóit / aranyos ajtófeltéteit
 égetik már! / ahol égetik!
 a kihatott burkolatdarabokat hogy / a drága fafaragásom pa-
 razsában / lassú tűzön / – a beleszabadult lator haramia ban-
 dája! – / bundástul puhítsák a juhót
 Valamerre jár a pillantásom: az én kurudum is / szemmel –
 k ö v e t / A derék veterán...
 már-már titkos hálálkodhatnék fog el... Hogy érett fővel: /
 okos részvéttel van felprédált Császár-Jószága iránt – – – /
 amikor / kifakadása észretérít
 karóba vele
 karóba az ilyennel aki
 aki cifra márvány rakásaival annyi mintha / elvagdosná a lo-
 vaink a pusztai lovak vastagizmát
 aki megrontja / jó kurudu népem / kóborjáró kemény virtusát:
 a Kergetést! és / a Szerzést
 KURUDU HARCOS. Karóba húzatni az ilyet / Egész Selyem Horda
 szemeláttára / Felhányt kórákása közepén hogy / utolsó tekin-
 tetével is azt lakolja! / Égesse meg –
 Járijji Láuhú égesse meg aki –
 aki lelocsolja a / lóáldozat tüzét! aki –
 aki lesből / lenyilazza a Sámánt! aki –
 aki megpányvázza a / Nagykán kedve-förgetegét! aki –
 aki elvágja / lovam vastagizmát! aki –

aki megrontja / jó kurudu népem / kóborjáró kemény virtusát:
a Kergetést! és / a Szerzést
*a kurudu vitéz haragvó szoborrá merevülten visszaolvad a
sötétbe, és a magáramaradt, ödögő Mangún folytatja alá-
menését.*

MANGÚN. Ez a kurudu / nem az én kurudum

A világ szája / Annak üres kereplése
A pusztaiaké akiket / nem a palota rakás hanem / az élteti:
a lerontása
válogatott szerrel: / pocskékká tenni amit ahol csak lehet
Odébblépek a veterántól nagy tétova s / elvándorolok az
istállók felé
szedem a lábam kótyagos-szaporán és már / magam sem tu-
dom: / onnan vagy oda meneküljek
– – – Ha megvakulhatnék és a / szemem-világa elvesztése
megkímélne / ettől a látványtól!
A megvadult állat / nyakában a magáramaradt Elefántház-
zal s abból / ami a lába-ügyébe került pozdorjává zúzva: / ott
tombol!
táncol tusakodik / hőköl huzakodik nagy / veszékelés mene-
külő sivalkodás közepette mert a latrok / a haramiák már / a
szemébe eresztették az első nyílvesztőt
vad imbolygását – hátsó két lábának láncon – csak / amit
húzkod maga után: az a / két farönkő kolonca csendesíti
– – – Hogy kárt teszen a nyavalyásokban – egyet se bánám
de / hogy magában kárt tegyen a / Nagykán elefántja!...
Akkor látom – hamarébb teljesül vágyam a kárvallásban
semmint szeretném: / amott meg! amazok meg! –
hó! hó!
miféle váramban-ose-látott bocskoros nép ez? / kifelé lator
haramiák dülása Nagyurunk istállós-szekeres kincseiben! –
hát / nem elékajtották?! / de-bizony-hogy!
elékajtották ökrömet bivalyomat: / Ahajt! Egybefogva! / hu-
szonkettő-párjával! (de / feketéje a tarkájával fehérje a folto-
sával: felemás! össze-vissza!) Nyolcszorosan negy-
vennégy igájával (de / istráng a hámjával sokágú gyeplő a
szárával: csomóban! keresztül-kasul!) kerékagyaki-
rállyal / nyolc keréken / nehéz arany: / láncon – kilázul-
va!
mit tehet roskatag vén sáfár (palotája-odaajándékozóban) ha
a romlás átcsap a ragályba s / hogy is állhatok meg ennyi
csőstül nyakamba szakadó szerencsétlenségben: / az én palo-
tás szekerem is oldaltrogyadozik és / négy fél tengely-
lyel a kövezetemet csikarja – négy félkeréken
améknek nyolc kereke párján / nyolc üllőt verettem

tönkre míg / kikovácsolták nekem ilyen arany küllősre: / az én
 palotás szekere / Hadurunk vezéri szekérpalotája!
 s mert hogy a rabló kurgán még / sokágú gyeplőm szárát se
 tudja markosan tartani / hát
 gyeplő nélkül – hajtó nélkül – nyakló nélkül
 egyenest ormányának-agyarának: / nekitart! / odatart! / Hő!
 Hő!
 fogjátok vissza! – – k u r v a n y á t o k a t !
 tomboló elefantomnak / több se kell
 szerszám csörömpölésre / bivalyszekér szagára: / felhorkan
 fordul / nekifordul / akadó koloncai láncába beleforgódva –
 setét haragjában a Megvakított felvágja ormányát s kis híja: /
 r á j u k z u h a n !
 – – – így van ez amikor / kurgán ebek bitang harmincadjára
 kerül a Birodalom Boldogulása és / tudatlan férgek a járatlan-
 ságukkal amaz / Államfenntartó Fensőbb Furfangot / tulajdon
 vesztükre fordítják: / í g y v a n e z
 Bárcsak megállnám hogy / számolatlan hagyom és / vaj ne
 mérném fel fogcsikorgatva veszteségem de / í g y v a n e z :
 így van ez amikor a k o n t á r s á g s á s k a j á r á s a szövetésre
 lép a z ü l l é s s á s k a r ö p t e t ő szelével a Birodalom ellen:
 Öregisten Járíji Láuhú! / micsodás Jószágok Csatája ez az ő
 h a j t á s u k (szakadt gyeplő szárával rátekeredve – nyakukon)
 / micsodás g a b a l y o d á s !
 gázolgas / tiprás
 szarvaknak agyarakkal öklelődzése
 micsodás Jószágok Csatája és / ölése-rontása amit / torony
 elefantom ökrömben-bivalyomban véghezviszen
 már bocskoros csőcselék / alázuhogásának se tudok örülni iga-
 zán – lerántott szekeremről: / annak is – hulló roncsait – most
 rázza le orrmányával / leveri magáról és / már igen szomorú
 s hogy is ne volna / királyi jószág kiben / i l y e n k á r e s e t t :
 fél agyara c s o r b a
 fél agyarára csorba a / Nagykán felséges elefántja és / fél sze-
 mére v a k
 fél csorba agyarával s fél vakon / terpesztett ökör tetemek /
 alátiport jármok / kereketlen küllők / jármok hámok guban-
 cán végigszántva / nagyokat h ö r r e n s már idefordul –
 – panasz-trombita szóval / idetrombitál ez az én szegényem –
 – s hogy is ne lenne goromba fékeveszett – amilyen / Csorda
 Első Elefántja lehet ha / n e m h i s z i győzedelmét és jószág
 fájdalmában holott a sok döfő / utoljára aláhasogatta: vék-
 nyából kibuggyan és / vérével vegyest patakzik-és dől:
 cafrangja / béle / bőnyéje –
 ...A Nagykán palotaszekere – o d a / Maradék rom tömkelege

is – hova tűnt hova nem: / alámerült a penderi szarvú bivalyok / ágasszarvú ökör tetemek sarában / szekere oda már –
 ...De még lábon a Nagykán bosszúálló elefántja
 ...Megállj kurgán bocskoros bandája / megállj! – – –
 Veszteségemet / gyászomat / tehetetlenségemet keserülni sincs
 időm
 lapuló irhámát alítja már / ihol szimatolja a megvakított jószág
 nosza futamodnom menedékért
 vas mögé szurkák-furkák mögé / pártafal mögé magasra fel –
 ihol van ihol ez az én szegényem – már erre dübög / amon-
 nan dobajlik
 fujtat / ideofujtat
 veti hajigálja: ide! / felémlőbálja csapó orrmányát!
 magamon érzem orrika szelét
 – hú! hú! –
 Öregisten! és / orrmánya csapó döngését meg / azon ami kö-
 rülöttem / velem:
 – Járj Láhú! –
 dől / rogy / reped / ropog s / megyen rapityára – – –
 tarkómtól homlokomig – fel: / tar búbomon / kiver a hideg
 verejték mire / sebbel-lobbal s nagy lihegvést / törött lajtorjám-
 ra visszakapaszkodom
 – – – inntova csak iszkolok-iszkolok / vak o d é b b á l l á s -
 s a l iszkolok a magos tetőn
 tudom ha elvetem magam – elhagy az erőm s többé fel nem
 kelek / soha! soha! fel! soha többé! – – – Míglen az is amiben
 most ihol alattam / – odalent féktelenkedtek a bolondulásig /
 ti Rombolók (azt hiszitek nem tudom ha nem látom? / azt
 is) alám nem romboljátok: p a r á d é s i s t á l l ó i m a t
 s most az istállók felső tető-vidékén / annak mohos kupola-
 dombos hepehupáin kell átalvergődnöm
 minek – hová: / ki annak a megmondhatója már –
 a Nagykán elefántjának elvesztését / Ő palotás vezéri bivaly
 szekere elvesztését / veszett csaták emlékét kiheverni
 nagy idők múltával:
 téli álom vermébe zuhanni –
 magamat elvermelni fiakban-unokákban s / előtalálni bölcső-
 böl-rugaszkodó / fiatal m á s i k - m a g a m b a n / csikómat
 szőrmentén megülve guggolvást / sörényemarkolvást / repül-
 ve rikoitozva –
 tangut módra / dzsu-híjj! csa-hú! / dzsu-híjj! csa-huu-ú / s o -
 h a már / s o h a
 – – – Kóvályogva haladok füstlyukról-füstlyukra
 be-belesek a boltozatain füstlyukán / (nagy óvatosan hogy /
 a szemembe – én is – nyílvesztőt ne kapjak) de / ott is:

ugyanaz a martalóc banda / hancúz hadrál ketvenkedik fic-
kándoznak / ízetlenkednek
piszkálják már / zaklatják alatt a tevéket
egynek sámán-álarcot tűznek a fülére / a másiknak dorongot
tüzesítenek...

— — — Az Alsó Palotaudvar!... ha / annak a kútjáig eljutok!

Eljutok
kávája lerondítva
cifra koronaháza lerontva
kút szája betemetve

— — — Ezekről?! / Szomjan halhatok

A mászásban porköntösömet elhagytam / rongyokban lóg a
fejedelmi gúnya rajtam s így / takarva takaratlan: / m e g v a l -
l o m r a n g o m a t

mikor? min? mivel szaggathattam össze? / szálkákön lógó
lajtorják félbetört fokain?

Kalitkás házam vastüskéin? / A díszrácsok kajla szurkáin ami-
kor / fel-le másztam hogy / mentsem irhám?!

Bárdolatlan bocskoros kurgán kasgár kerait gyülevészhad –
hagyján: / e m e z e k e t próbálnám megcsapatni! / a m á s i k
r o n d á j á t

dölyfös-kis kegyencek / megannyi kisúr
apródi sereg az Alsó Palotaudvaromon
a N a g y k á n a p r ó d j a i – nem enyéim
pávafofogatomat hajkurásszák
kandúrkacagányos majmaimat kergetik

Lándzsa nyársán himbálódzva de már csak / dögében látom
viszont kígyóölő mongúzomat amely / kiissza a kígyótojást
és az óriás kobrát is / alázuhanva harapja nyakon:

a Nagykán mozgúza!

Amott hengergetik csőrös krokodilus férgemet és már / foko-
saikkal a koponyáját verik-baltázzák hogy / a léken – könyé-
kig velőben – kutassanak utána:

százat csináló egy bolond aki / elsőül elkiáltotta kárbunku-
lust mit / szeme mögött hogy rejtegetne krokodilusom nem
igaz nem igaz ésde / még ha igaz volna is: / C s á s z á r K á r -
b u n k u l u s a !

Amott kanalazzák kondérba hátukrafordított idomított
teknősbékáimat / Palotaünnepi díszőrség a Trón ablaka előtt:
/ színes mécslánggal a hátukon – teknőceim / katonás rendben
imbolyognak a hárem tulipános kertjében / hát — — — érdemel
i l y e n teknősbékalevest ez a csürhéje?!

így gyalázza el palotám – elgyalázza mielőtt / csodáit felélné
ésszel –

Ők azok –

Ez az eleven rontás ami /szép ajándékomba / Urunknak / belé-
 esett – örömnapon / az örömlakoma napján
 ez az a rontás
 Jagtáj villogó üstökét keresem / Vastagnyakú zsvány Sze-
 csent – meg / harmadik jómadaramat: Tamedzsin sárgatangut
 pofáját de / sehol!
 de sehol –
 eloldalogtak azok is / testőreim / akár a pusztai sakál ha / meg-
 érzi a tigrisjárást és / berántott horpasszal / akkora tisztos tá-
 volba takarodik hogy / a füle se látszik
 a füle se
 azt is letagadná – a tegnapi dögöt a gyomrában / hát még a
 holnapi otthagyt maradékot
 így voltak ezek engem-vigyázók: csak / m á s h o g y a n vi-
 gyáznak és m á s h o n n a n már:
 m á s n a k örösvén levágott testemet
 Jagtáj! / Szecsen! / Tamedzsin!
 hóhérnak vedleni pironkodnak még – de / testőrnek maradni
 restellik
 három zsványa
 ha leszámolás hát / – leszámolás
 lesni a lesőket
 fellelni – szembekerülni
 Falnakvetett háttal / oldalazva húzódom alább – hogy / rajtuk-
 üssek / beléjük szálljak:
 szembekerüljek a főkolompokkal
 ...Bárcsak m e g v a k í t a n á t o k elsőbbit – inkább! / inkább
 mint sem hogy / ezt kelljen látó szemmel lakolnom / rontás
 látásnak szemem közé sújtó korbácsát
 mely bosszúlatlan maradó szégyenemtől / olyan hányinger
 környékez mintha / megforgatnátok gyomromban a kést
 – – – Ami a Pávatrónról volt nekem
 titkos kieszközlő királyi jegyajándék (hogy / téríteném el fe-
 jükről / hadrakelő Urunk szándékát):
 idáig rejtegettem / idáig tartogattam / palotájában (palotám-
 ban) / ajándék terítő nagy napomon hogy / Hadurunknak fel-
 ajánljam
 Amelyen magos égbe lépni és / hordáinak felette három trón-
 sas szárnyán / ellebegni: csupán a Nagykánt illeti meg
 – az eleven Sastrón!
 Három haragos sasom röptette trónomat / Hurpagu haditrón-
 ját apródok próbálják / egy már kupolakárpitomnak a nyergé-
 be telepedett
 sasfogat bakján három Telibendő / vasgyúró három jó sas-
 kocsisom: / ne hagyd magad üsd-vágd ne hagyd magad!

bakjukról kipenderítik
 három Telibendőm lependerítik
 maguk kerekednek három sas-hajtó bakra
 piszkálja már háromfelől boldogtalan sasaimat / három ördög-
 fajzat
 nyújtogatja már éhes csőröknek fölibé / három póznám hor-
 gára tűzött vadhús emelő koloncát... Ej! –
 értenek is ezek felcsalogatáshoz / döghús kelletéshez! –
 sasaim felhorgadnak
 alákapnak a véres bűdösének
 csőrözik / csipkedik
 amazok csapkodják / ütik-verik mint afféle / állathoz-nem-ér-
 tő ki e hármóját e g y f e l e hergeli
 póznám is fel-feldugogadják: / váltig a z t váltig ugyanegyet
 / – három madaram egy-húskoloncra száll ugyanegy / húsért
 verekszik míg a másik két hús meg / kajmóján kornyadoz
 – Elhagyjátok madarak szurkapiszkálását / szálltok le bakról
 sasokról / ártók! / tönkretevéők!...
 Nem tudnak ezek trón-röptetéshez
 nem tudnak ezek háromfele felindított három sasmadaram /
 mind fennebb lebegtetéséhez:
 hajójában – trónján: a Kagán / felséges Személyében Az Kit
 ez megillet
 mit csapkodjátok annak a szárnyát? / mit vadítjátok a hármat
 egymásra – egy-húsrá?!
 mit ijesztgetik ezek: most meg már rájuknyilaznak
 nyilaznak rájuk: / körülnyilazzák
 Trónom gondolóját tizen is megszállják
 – Tűz Öregisten! Atyám! / Sújtó villámmal! –
meglebeg! / fellebeg / ellebeg lankadtan
megbilleg / billen már – – felbillen! / lebillen
 oldaltpenderül és nagy szántással ahova / lecsattan s az a por-
 felleg meg ami / felvág körülötte! –
 meglőtt madarastul
 tövestül kicsavart / csavart-oszlopostul
 lenyaklott arany / trónkárpitostul
 alátemetett trónostul
 a Nagykán sasok-ragadta repülőtrónja / a nem-csak-faragott!
 az igazi! / az Eleven Sastrón!
 oda! oda!
 – – – Felvérzett könyököm tapogatva / feltépett ajkam lágyát
 lapogatva / elharapott nyelvem vérét eleredt könnyem csurgá-
 sával nyelve
 félvakon is: a kapukig!
 a kapukig csak / csak a kapukig elérjek / míg be nem csukják

várnak hídját valamíg fel nem vonják s én míg / benn nem rekedek

S már idáig is – lám! – / hová le nem kergettek / hová le nem szorítottak –

— — — a falak tövében mi fárasztó is ez a somfordálás / temetetlen mészgödrök hányásán / hullott vasakon / besuvadtt köveken / kávákon szurokkondérokon átal

s még ami ez palota rakásból kimaradott / Mi fáradalmas botlogolás az alatt járónak hol / a palota koszlott kutyái a dögöket cibálják

amit itt látok alatt egyberéved / lovagterem idelátó magásával a felházban / s ha mit látton-látva nem hallanék hát / hozzáhallom a rettentő gyanút / Hadúr fekvőszékénél rémeket halló fülemben

Tigris mondja –

(mind mondja! / most mondja) –

hozzáhajol s úgy: mondja-csepegteti / olajfekete haja keretezte / olajbarna fülebe / ...Ez a Mangún / te-sáfárod még tegnap is aki volt / Megvigyázd Nagyuram / ...Mangún a sáfárunk még tegnap is aki volt mondod: / hogy megvigyázzam?! / Úgy-úgy Uram: / Mangún / a Palotás Mangún aki volt s azt vette fejébe hogy / megajándékozta Világbíró Hurpagut egy játékkockakarakással / ...Mangún a Sáfár? / Bírja bizalmunkat s egyet se gyanakszunk rá / hanem te mondd csak azért / ...Magabízó nagyon s / dölyfös magahányó Udvarodban: / szólhatok Nagyuram / bírom engedelmedet?! / ...Szólj szabadon Tigridem / szólj bátoran és egyenest / ...Uram! Ez a te Mangúnod / ...Nos? ez a mi Mangúnunk?! / Beszélj / Parancsolom / ...Huláguhoz vágat s míg te csak megnyergeltetsz / napszálatig fél pusztá előnye van! — — —

S ha nem így hát amúgy

mind mondja / felmondja

az én Tigridem / Urunk behálózója

bizonynal célozgat rá a Nagykánnál és most ő / most ő csiklándoz sugdosódó szakállával / Nagyúr fülebe –

feldereng a trón. Fekvőszékén, Hurpagu, felségesen elhenteredve felkönyököl s a földről melléhunyászkodó Tigriddel társalog. Körülöttük a kánok visszahúzódó – figyelmezve sugdolódzó csoportja.

TIGRID. Ez a Mangún / Te Sáfárod még tegnap is aki volt / Megvigyázd Nagyuram

HURPAGU. Mangún / a sáfárunk még tegnap is aki volt és / mind a mai napig Első Sáfárunk: / hogy megvigyázzam mondod?

TIGRID. Úgy-úgy Uram / Mangún kán / a Palotás Mangún aki volt és / Világbíró Hurpagut (kire / a Selyem Horda mint Hadurára tekint: / a Földkerekség fejedelmét s nincs olyan hogy / ne Ő jószága lenne ha csak átalsikló Tekintetétől is:

Hurpagut ez a Mangún / tarka márvány játékkocka rakással megajándékozni vette eszébe

HURPAGU. Jónéven vettük jószívvel fogadtuk nagyon-sok szolgálata / okos szólása / éles értelme csak Udvarunk fényét emeli és / megacélozza fejedelmed erejét a / tan-
gutok legöregebb nemzetségével

TIGRID. Mangúnodat nem becsüljük eléggé s hogy ez így igaz én tudom igazán hiszen / némi rokonság laza szálai fűznek a sárga tangutok öregfejedelméhez míg Téged / ma még / – ma még – / ilyen kötelék nem fűz Mangúnodhoz s így / a rokonság nem kötelez

HURPAGU *anélkül hogy megmoccanna, tartása keményebbre válik és hangja is karcos-acélosabb.*

Magad is jól tudod: kardom élével / előrébb tartom a rokonságot s / markolatával meg az atyafiságot vér szerint

Ha ki eddig hasznunkra vált / – személyével és tanácsaival – mi megbecsüljük / számontartjuk:

az ő sáfárkodása óta a Sárkánytrón / egyetlen évi ajándékkaravánja nem marad el

a Pávatrón tetézve küldi nagy-sok szekér hódolatát ésde lásd / a m a z is jól ügyel erre s *másfele* portyázik fejedelmi fivérem az *ilkán*

TIGRID *mély deferenciával.*

Uram Hurpagu: már hogy is mondanám jaj! / dehogymég-még Miként ő / haszonnal forgatja sáfárkodását / magam is használtam sáfárod tanácsát s nem bántam meg soha

engedd el nekem az utóját s ha mit tán / elején hallottál – felejtse el

HURPAGU. Keserű a beszéded

TIGRID. S én meg már bánom hogy belefogtam

HURPAGU. Egyet se bánd!

TIGRID. Engedd el Uram! és én / parancsolatodra / Mangún kánt megkövetni fogadom

HURPAGU. Most meg már kicsúsznál s / másfele forgatod / Tigrid! / Megfekszi gyomrom / a főemberek közt ha / torzsalkodás van / Azért hát – jó Tigridem! – mondd csak / mondd elé! / Hallgatlak

TIGRID *közelhajol.*

Még csak az kéne hogy / elbízta magát a dúskálásban / még csak az kéne Uram / – – – Hátha:

hátha azért rakta lábad elé palotáját hogy / gyanakvásodat el-

altassa ésde / álmodban se jusson eszedbe / firtatni / *el-nem-fogott futárjának* titkos útjait a pusztán –

HURPAGU *fülönfüggőivel babrál.*

Kíváncsivá teszel

TIGRID. Szólhatok Nagyuram / bírom engedelmedet?!

HURPAGU. Szólj szabadon Tigridem / szólj bátoran s egyenest / vedd fejedelmi ígéretünket hogy amit / inntova mondandó léssz – azt / nem Mangúnnal tanácskozzuk meg!...

Szólj bizalommal s te csak / ne fékezd nyelvedet

TIGRID *előredőlve – belelendül.*

Ez a te Mangúnod – – – Mangún kán – – –

HURPAGU. Nos?!

TIGRID. Míg mi itt beszéldegélünk – – –

HURPAGU. Ki vele!

TIGRID *hangot vált. Kigyó-sziszegéssel.*

Huláguhoz vágat s mire Te csak megnyergeltetsz / napszállatig fél puszta előnye van

fellármázza táborait és annyival sebesebb is vedd észbe! mivel / kuporogva üli meg a lovat s karját-pajzsát felterjegetve *félig repül* – – –

Mongoljaival alárohan az *ilkán!*

A trón lassan visszasüllyed a sötétbe. De addig-és azalatt míg halványul – látni a hirtelen sürgést-forgást. A kánok közelebb nyomulnak Hurpagu köré. Haditanács.

MANGÚN. Még hogy! / Mongoljaival! / Akit én hoznék rájuk: / alárohan az *ilkán!*

A felházból

Így rémlenek mindenféle beszédek

S hiába hessegetem vissza-visszajár a fecsegők beszéde is a lebzselője – az alja-nép is / mintha *onnan* tudná / az ő nótáját fujja / Tigridét

...Hasztalan korholom magam / Vén Mangún: a / kócsagot néznéd hollónak? / Hogy rémeket látok / S magasztalhatom Tigridemet váltig: mily / előzékeny mi sarkonforgó / mi kényes és palotás maga-viseletje meg hogy / sokak jó példával előljárója a főrendek között ésde / mi feddhetetlen úr

...Irgalmatlan Tűz Öregisten! Hát nem én szállítottam-e Urunknak / nem szolgáltatam-e be háremébe / minden másod-esztendőre / Ungutból / száz fiatal java-némbert?

...Nem gyűjtöttem-é be évről-évre a / Volgai Harácsot s / nem raktároztam-e be a / Kagán ponyvája alá minden ajándékkaravánok minden ajándékát?

...Hát nem Óérette tettem mindent: / Hadurunkért?! /

...S hogy én – Huláguhoz? Soha / a fejemben meg nem fordult s még / hatalmasabb sem nem hogy az *ilkán*
 ...Mit tudnak ezek a hűséghez – ezek a / vérükkel szerződést szegők?
 ...Mit tudnak ezek Mangún vak trónhűségéről? Ő Főfejedelmének szekértrónja elé szórt / vak életnapjáról míg / az utolsója is el nem fogy? Arról?!
 ...Arról, hogy / Uram elárultatása általam: botorság / Mangúnjának Huláguhoz futása: képtelenség
 ...Arról hogy
 edényem betöltője ez az Egy
 sátram szövétnek világa ez az Egy
 szívem szerelemvallása ez az Egy
 trónjára felhágó Fejedelmünk *felsőleges személye és hatalma*
 a N a g y k á n : Ő ez az Egy / az Ő megörvendeztetése / a szolgálat és a vezér
s innen volt az én alámenésem
 ...Messziről követő testőri cselédeim is / mind – ahányan volt: egy erre sompolygott más amarra
 egyenként szeleltek el s vaj gondoltam volna valaha is hogy / testőröm nélkül t u l a j d o n palotámban / nem lesz biztonságos a járásom – (vagyis hát / a Kagán palotájában akire / nem kellett olyan nagyon tukmálni: úgy is / ráháramlott volna egyszer) mintha nem volna mindenünk az *Övé* / ideigvaló kegyelme jeléül átengedve / használatra-s haszonévezetre / Mi tettük-nem tettük: / még az első kapavágást meg se tettük és már / az volt: / az *Övé*
 és Ő / már ládd: már / Ő is / *minden s mindenki elhagy* ihol én / kíséret s törös cselédek nélkül
 egyszeribe nagy hirtelen íly egy-szál magam – ihol már / falakon ugráló hátuljáró árnyékomtól is / összerezzenek: pedig / kapuvédő előudvaromon átvágni / testőr és fegyver nélkül még / kegyelt főrendnek sem tanácsos – nem hogy / ilyen azóta ki tudja már / kegyből hullott s / hová nem tiport tetűnek most lát meg
 – megláttak! –
 lát már a soros őrség
 nem sok jót ígérő szemmel / követi minden sántikáló lépésemet s ahogy ezeket a / vágottszemű kaszárokat loppal elnézem – már / nem tudok választani mi volna jobb: ha / felismernének vagy / ha – – –
 mert hogy ügyet se vessenek rám és / levegő számba vegyenek – arra / nem tenném fel az életem: ahhoz / nagyon líglóg s harangoz a rongyúnym aranyos cifrája

--- vajon kiszégezték-e már / behúzó hóhér karójára / ne-
 vem alá a jelet / ...Mangúnt! Élve vagy halva!... / Rajt vagyok-e
 a *proskribáltak jegyzékén?*
 máris / most is / kettesével hármásával / egybeverődik s na-
 gyon tárgyal engem ez a sok / marcona képű
 hiszen csak a kapuboltot elérjem s békén alásurranhassak –
 de annak a hosszú meredek / aláhajló / kútaknás folyosóján
 ellenem fordítják cudarul s onnantól már / csúful kihasznál-
 ják a napvilág hiányát hogy még / nincs itt a fáklyagyújtás
 ideje s mindvalahányszor megbotlom / szúró kiálló kapcsok-
 ban macskakövekben hát legott / lökdösődni támad kedvük
 s nem tudom / mikor vetnek gáncot – mikor buktat a kő
 ...Micsoda *barom* az ember
 a fojtott röhécselésével
 az odahúgyozásával
 az átkialtozásával setét verem sarokból / másik setét verem
 sarokba:
 micsoda *barom* is és hanyadszor hallom ezt
 egyszer már hallottam az asztalvégről Urunk lovagtermében
 / egyszer a lófráló csőcseléktől / egyszer a kaputoronyok alatt
 a páston ahogy / idelopóztam
 igen-igen: már ott ugyanilyen / setét kaniperdák vettek körül
 a kaputorokban már / hangosan tárgyalták arcátlanságomat és
 most / megint / aláhajló kapu alagútján (melynek korom köd-
 léséből a kőfülkét támasztó fene legények / meg se nyikkan-
 nék: akár / be is ránthatnának a kampóval-s le is hajíthatnák /
 váram árkába bezúzott koponyájú holttestemet hogy / elsőb-
 bet fel se kössenek a fáklyahorogra – kigombolyodó belem-
 nél)... ugyanúgy / újra hallom / engem örölnek megint:
 Mít akar ez a tetű
 Még ő ajándékoz valamit is / Világbíró Hurpagunak / a Ve-
 zérnek
 A Nagykán majd arra vár
 Mintha nem volna ő maga is mindenestül / szőröstül-bőröstül
 pökhendi kastélyostúl / az *Övé*
 hamarabb mintsem kigondolta
 márványát kikaparta
 Urunk lábához rakta
 Mondják a palotarakó rondája hogy / császári lány kezére
 pályázott és / azért rakatta: azért volt!
Azért volt! Azért volt!
 Hogy Császár Veje lehessen
 Császár Veje: / ez a tetű?!
 1. KASGAR. Mít akar ez a tetű

2. KASGAR. Még hogy ő ajándékoz valamit is / Hurpagu Főfejedelmünknek! / Haha!
3. KASGAR. A Világbiro Nagykán majd arra vár / Mintha nem volna ő maga is mindenestül / szőröstül-bőröstül / pökhendi kastélyostul / Ő szolgáló rabja: / az *Övé!*
1. KASGAR. Hamarabb semmint kigondolta / márványát kikaparta / Urunk lábához rakta!
2. KASGAR. Mondják a palotarakó rondája hogy / császári lány kezére pályázott és / azért rakatta!
3. KASGAR. *Azért volt!*
1. KASGAR. *Azért volt!*
2. KASGAR. *Azért volt!* Hogy / a Császár Veje lehessen
3. KASGAR. Császár Veje: / ez a *tetű?*!
- MANGÜN. ...Micsoda *barom* az ember
a fojtott röhécselésével
az odahúgyozásával
az átkiáltozásával setét verem sarokból / másik setét verem sarokba:
hanyadszor hallom ezt
hányszor hull vissza fejemre gyalázatom: / a Palota Rakó / a Császár Megajándékozó
...Nincs baj amíg / nem bántanak *igazán* s a végén világloló / nekem táruló kapunyílast elérem – s akkor!
akkor ha / egérutat vettem: azután hogy / kolostorpalotájában vajon színe elé bocsát-e a Szemjún / megemlékezik-e hány imádságos száját etettem / hány szépszarvú jószágnál tévesztettem el a kolostorok javára a belesütött bélyeget
vagy ha nem – és sárga tangutjaim is kitézik / Hurpagu Jelét hogy nem ismernek... –
Jaj csak azt a tátongást a kapum végén a fényre: / csak azt a fényt ha megérvém!
...Nincs baj amíg / ide se hederítenek s ne is legyen – – – de / igen sűrűsödnek a nyílása felé igen sokasodnak ésde már / lökdösődésük is olyan miként ha / kötözködni dulakodni próbálnának
olyik vakmerő úgy alátenyerel a hónomaljának mintha / a pénzes szütyőmet akarná kitapintani – vagy / méginkább hogy van-e nálam *fegyver*
(van hát: egy koszperdem / kicsike – de az is: mit ér ha / a károm ez a mihaszna kimarjult a mászásban és / karmolt vágott szúrt sebeimen már / vért is igen sokat vesztettem
mintha árnyakkal lökdösődnek
ennek is! meg ennek! / ej no! ha mondom! / annak! / amannak!
– – – Ha / át nem lépem a gáncsvető lábát már / a földön volnék s ők meg énrajtam: / egyszerre hárman

...Ijedtemben? Nem is: tán inkább / zavarodottságomban hogy
 ez vélem megeshet / nekiiramodom
 szaladni kezdek
 futni / rohanni
 a kapurabszolgát szólítom / Kiáltok
 – *Jagdún! / Jagdún! / Jag!-Dún!...*
 kezemhez szokott emberem / maga-megbecsülő kasgár s tán
 fel is szabadítom egyszer ha – – –
 – *Jagdún! Hé! Kapurabszolga!*
 ...Idenézhetne s már azzal is ha csak a szurkáját elémutatná: /
 megtorpanthatja (ha ki amit hallok jól hallom a setétben hogy
 követnek nem is egy / Nagy a gyorsalkodás hegyem-hátam-
 ban s tán üldöznek is már:)
 ü l d ö z ő i m e t
 m e g h a l l g a t n á
 m e g t o r p a n t h a t n á
 ... – *Jagdún / urad szól / Jag-Du-uuún!*
 igaz – karikán viseli láncát de / akár a kutya a láncán: / szalad-
 gálhat a kaputorok egész szélességében / elállhatná az útjukat
 a szurkájával aki mindene van
 no de úgy még kapurabszolga kikorbácsolva nem volt –
Jagdún / Jag-Du-uuún! / Kapurabszolga!...
 A kapurabszolga másfele néz
 ...Ha az utolérők utolérnek (feltéve hogy *vannak* és nem
 hegyén-hátán képet-rémképre halmozok – egyik hogy meg-
 teremtsen a teremtő képzelgést / másik hogy odaképzelve a
 teremtést aki / ez a három-négy *emberbarom* ez a
 vasával a hátamnál hadonászó ez a
 parancs alatt cselekvő ez a
 három-négy ez a
 nagy otromba itt a sarkamban ez a
 kasgár:) ha az én utolérőm a hátamnál / utolér
 – *Jag-Du-uuún! / Jagdún fiam! Hamar! / Jag!*
 A kapurabszolga másfele néz
 ő is tudja hát...?!
a Császár akaratából és rendeletére
 ő is tudja – – –
 ...De lehet-e gyorsítani ezt a g y o r s a t / akármilyen gyorsal-
 kodva csinálják ha / vasukkal a világ m e g á l l ? !
 eleven bőrrel a szúrónak s beszakadt bőrrel / hegye körül
 hússal az élének: / húsnak hátsága hátad / elfogyhatatlan ele-
 fánthát
 légy áthatolhatlan hegysége a húsnak / hússal vasnak sze-
 gülő Mangún!...

kardpenge suholó visítása – halálzene

Minden parányi cikkanása egy-egy mérföld / Sohasem gondoltam volna hogy kardpenge / ilyen temérdek hosszú lehet rajta utaztam
velem hersenő pengéjével Hadak és Istenek Útján
ott utaztam / ott / rajta az élén míglen
át nem ért szívemig / szívemen / azon is:
azon is túl-és / keresztül
leölőim utánamugattak még / vasukkal a lebukóban / De bizonyos vagy benne? / Mangún-e: ő-e? / Mangún legyen ám – élve vagy holtan / Bizonyos vagy benne?

addigra végeznek a „szigetszínpadra” menekült Mangúnnal. Lábukkal löködik-bökődik, elégedetlenül hengergetik-vizsgálgatják a testet.

A végjelenet mintegy megismérlése az előjátéknak – azzal a különbséggel, hogy ezúttal a két gyilkos maga beszél és nem a hangszórón halljuk izgatott, pattogó-sziszegő sugdosódásukat.

1. GYILKOS *szorongó aggodalommal.*
Jót szúrtál-e, azt szúrtad-e, akit szúrnod kellett?
2. GYILKOS. Azt hát.
 1. GYILKOS. De bizonyos vagy benne?
 2. GYILKOS. Bizonyos hát. Nem először látom.
 1. GYILKOS. Mangún-e? Ő-e?
 2. GYILKOS. Mangún hát. A sárga tangutok fejedelme.
 1. GYILKOS. Mangún legyen ám – élve vagy holtan. Bizonyos vagy benne, megforgattad-e, nézd meg jól!
 2. GYILKOS. Megforgattam. Az hát. Mangún.
Kirángatják vasukat a testből s fel az úton – pengéiket zekéik ujjához törölgetve – visszatakarodnak a palotába.
- MANGÚN *a halott. Ficamosra facsart, hullamerev mozdulatban kinyúlva hever. Hangja a hangszórón – hullámokban érkező visszhang kíséretében.*
rajta utaztam
velem hersenő pengéjével Hadak és Istenek Útján
ott utaztam / ott / rajta az élén míglen
át nem ért szívemig / szívemen / azon is / nagyon is csak már keresztülhatolását érhettem meg:
varkocsom alatt a társa / fokos szekercéjével a visszajáról: / alázúzott tar koponyámnak
...Van-e annak tudója / sámán – kidobolója / kolostorpalotá-

jában a Szemjún – kiénekelője / a becsattant csont alatt velem
ami gondolódott: *annak / van-e?*

...Egy írásos gombolyagra való / sokcsomós keserű igazságot
tanultam és hadartam el de már csak a / visszabeszélőm amint
magának mondja

Ez jár annak aki

A Császár Megajándékozónak

Ez jár

Markolatig a vassal mellemben / görögtem el / s azzal a bele-
nyomódó nyomorodott tévhittel tűnő tudatomban hogy
még szaladok

még elértem az Elérhetetlen Császár Köntöse Szegélyét

Lábának – trónján – még elérhetek

és Jogos Haragját egy új / egy újdonatúj de / sokkalta kápráza-
tosabb palotával – ó igen:

áradó hang. A visszhang felerősödik.

egy új

egy újdonatúj – de

sokkal-de-sokkalta káprázatosabb palotával

megengesztelhetem

*szekérravatal dülöngélő döcögése, nyikorgó csürüszkölése;
ünnepi láрма, tutulás, dübbögés – jobbról balra és el.*

Megjegyzések

Az aranypalást

A darabot 1949-ben írtam Sarkadi Imre felkérésére, aki akkor a rádiónál volt. Néhány hét múlva sűrű bocsánatkérések közepette jelentette be, hogy elvesztette több más kéziratommal egyetemben, olyannal is, amelynek nem volt másolata. Minthogy a fejében volt Budapest kocsimológiai térképe, invitált, hogy járjuk le az összes lehetséges kricsmiket, ahol elpotyogtathatta –, de tudtam, hogy ennek a kutatásnak a reggelig tartó megkedvesedésnél egyéb eredménye nem lesz és nem mondtam. Sohasem haragudtam rá, még egy – ennél nekem sokkalta kedvesebb – kisregényem elvesztéséért sem: az alkoholszint az ő vérében ott kezdődött, ahol az enyémben végződött és tiszteltem benne, hogy annyival tökéletesebb ebben a műfajban, mely talán az ő legigazibb műformája volt.

A darabocska egyébiránt ugyancsak súlytalan mutatvány; anekdotikus magvát egy perzsa eredetű, XVI. századi arab erotológiai gyűjteményből vettem át.*

Akkor, amikor az ilyesmi még nehezen hozzáférhető „ezetéria” volt, hogyan is gondolhattam volna, hogy a „*Léleküdtő* – Nefzávi Sejk Illatos Kertje” néhány évtized múlva nyugaton ponyvára kerül. Ma már, tucatnyi nyelvre lefordítva a „porno” kedvelőinek mindennapos tápláléka; sőt, bibliájukká fogadták azok az egyoldalú táplálkozástól skorbutos lelkek, akik mintha az ábécét is az ilyenek forgatására – a ponyvára került *Kama Szutra*, a *Fanny Hill*, a *Trimalchio Lakomája*, a *Johanna Papiszsa* és a *Léleküdtő* fordítva „expurgált”, vagyis „feldúsított” kiadásainak keserves kibetűzésére tanulták volna meg. *Az aranypalást* nem ennek a kései, derivatív, mafla erotikának a jegyében fogant és hiba volna „porno” irányban túljátszani.

A darabocskán alighanem érződik, hogy eredetileg hangjátéknak íródott, amin édeskeveset változtattam. Hogy beválnék-e színpadon, magam sem tudom; jó rendező kezében és kabaréstílusban elbolondozva vele – töltelékszámnak, *faute de mieux*, a nyári uborkaszalon pódium-műsoraiban talán elmenne.

A majomház

A darabot 1954-ben írtam, a budapesti Bábszínház felkérésére. Noha fizettek némi honoráriumot, a darabot nem hozták színre – vagy mert előadásra alkalmatlannak találták, vagy mert szerzője börtönviselt volt; vagy azért, mert túlságosan merésznek ítélték, „risqué”-nek a Rákosi-rendszerrel szemben.

* Le Jardin Parfumé (Al-Raud Al-Atir) Par le Sidi Mohammed el-Nafrazoui. Ouvrage du Cheikh, l'Imam, le Savant, le très-Erudit, le très Intelligent, le très-Béridique Sidi Mohammed el-Nafzaoui que Dieu très-Elevé lui fasse.

Ennek a különben roppant igénytelen napkeleti játéknak a témáját *Az Ezeregyéjszaka meséiből* merítettem – egyik epizódját kerekítettem önálló mesévé. Játékstílusa az érzelmes burleszké – azé, amely egyúttal a műfajnak is kifigurázása; így azután tág teret nyújt az időszerű tréfák betoldásának, a bohókás zenei betéteknek, a rögtönzésnek.

A játék már-már kibújik a bábszínház szűkreszabott kereteiből, de alkalmasint egyszersmind fokozhatja báját és komikumát, ha a szereplők valamelyest megtartják a bábfigurák szögleletességét; s ez a stilizáltság kivált jól érvényesülne a darab második felvonásában. Szabadabb légkörben talán elvész irányzatossága – hogy hosszú orrot, számfület mutat a zsarnokságnak; de jobb is, hogyha utoléri végzete: hogy saját értékével – vagy értéktelenségével – bukjon avagy érvényesüljön és ne maradjon amolyan családi tréfa a tréfák középeurópai beltenyészetén.

Asszonyok Gyöngye

Ez a hangjáték még az „átkosban” íródott, a BBC főhadiszállásán, valamelyik éjszakai műszak alkalmával, amikor a szerzőnek nem akaródzott a mélypince hálótermébe (a Horkolás Kútjába) leszállni – inkább ott tengődött éjszakai magányában, a Magyar Osztály hatodik emeleti üvegalitkáiban (köztudott, hogy majd minden írásom „ellopott időben” keletkezett s ha ezzel „a két végén egyszerre égetem a gyertyát”, megadtam az árát: betegségekben törleszttem). Akkor még igen sokan hallgatták adásainkat a Honban; karácsonykor, húsvétkor rendszeresen adtunk ájtatos rádiójátékot az én átköltésemben – ezekből adott ki válogatást a Szent István Társulat (Görögszínpad. *A középkori angol titokjátékokból mulatóba egybeszedett kisded Florilégium* – Budapest 1988). A hetvenes évek végén, a budapesti angol Nagykövetség kultúrattaséjától „titkos” közvélemény-kutatást kaptunk s bizalmas adataiból kiderült, hogy hangjátékaink igen népszerűek. Ez felbátorított arra, hogy a vallás tematikáját és ünnepi dátumait odahagyva, próbálkozzunk szekuláris témájú játékokkal is. Már amúgy is volt rá precedens, évről-évre Szilveszteri Kabarét sugároztunk, amelynek műsorában Mikes György és Tábori Pál mellett jómagam is belesegítettem. Több ilyen hangjátékom született s ezek közül egy „keleti” tárgyú is – az *Asszonyok Gyöngye*. Bízást állíthatom, hogy ez is igen „profi” produkció volt, magam válogattam hozzá hangkulisszát /aláfestő zenét s a rendező Tarján György volt, a második világháború előtti időkben ismert név a színházi világban – valaha még a színpadról is ismertem: ő volt a Vígszínház igazgatója és vezető színésze, robotsztus megjelenése, hangja Bessenyeiével, Balázs Sámuelével vetekedett és szemmeláthatólag szörnyen élvezte, hogy újra „színészi feladatot” kapott. A hangszalag ma is megvan és a copyright-tól eltekintve, alighanem semmi akadály nem volna, hogy a magyar rádió is műsorára tűzze.

Mangún

A Mangún keletkezéséről csak annyit, hogy régi húséges kenyeres pajtásomtól-és társszerző munkatársamtól kaptam tetszés szerinti felhasználásra: az álomtól. Álomkezdeményből keletkezett a vers – abból pattant ki a mesetragédia (*I. Lélekharangjáték*, Aurora, London 1986 – 47 old.; a prózavers címe: „Ajándékpalota”).

Aminek kezdettől az álom önkényessége volt az alakítója: *mesében* „történelmi húséget” ne keressünk. Lepattant szilánkokat, kiásott cserepeket, történelmi célzásokat már annál inkább – bár ez is jobbadára a véletlen rezonancia turpissága csupán.

Az előjáték – Mangún legyilkolása – a színpadra állított „valóság”. Máskülönb az egész játék a cselekmény besúrtított gombolyaga egyetlen pillanat szörnyű zárványában, ahogyan az emlékek „engrammjait” az alázuhánó memória szakadozott lepedékén szikével körülkarcolva, a halott agyáról mintegy csipesszel lefejtjük. A vészreflex életidéző viszszavillanása abban, akinek – elvesztését átélni – már csak ez az utolsó pillanata maradt.

Sem a nézőnek az, amit lát, sem a legyilkoltnak az, amit átél, nem afféle „flashback” – hanem a valóság rekapitulációja.

Nincsenek benne „előzmények” és „következmények”; ami fordul, nem a sorsfordulat tarkónsújtó villáma; ami fejlődik, nem a csigalassú kifejlet – a baljós jelek fenyegető torlása és pusztító megemelkedése. Az egész tragédia a halálpercenet pontnyi zárványában – eleje, vége, minden – mint a lepergő időben a mozzanatok nyalábba nyomorított fossziliája: a maga teljességében: *egyszerre van*.

*

Mangún: a húség abszurduma. Komikus is, de nevetethetünk lefagy elrémülő szánkrol – hiszen abszurd húségéért életével fizet. Húsége „szervült”; ezért nem tud megválni tőle, hogy – akár a gyík, ha leveti farkát – túladjon rajta és szégyenletes futásban keressen menedéket. Ő csak egyet tud: rámenni; vele-pusztulni.

Igazán gyanúba veszi uralkodója? Elhiszi Tigrid rágalját, hogy a palota csapda csupán s míg ő ajándékpalatájában mórál, nézdelődik, tetszeleg, hadaival alárohan fejedelmi fivére, az ilkán, akivel Mangún összejátszik...?! Van ilyen rágalma Tigridnek, van ilyen sugdosódó Tigrid?!

Nem tudni.

És *Mangún*, következképp a téveszmével játszó ember tragédiája is.

A húség zsarnoki rögeszméje annyira elúrhodik rajta, hogy lesorvasztja róla az óvatosságot, a ravaszságot, az intuíciót, a vén róka minden diplomáciai tapasztalatát. Végezetre – virusai felszaporodásával – a húség megzavarja esztét és rábocsátja a képzelgések fúria csordáját.

Akkor járunk a legközelebb az igazsághoz, ha érzékeltetjük elméjének lassú megbomlását, az idióta rémképek bekerítő előrajzását.

Mangún: az a „Más”, aki magának ássa a vermet és addig kerülheti, amíg bele nem esik. Megrendezi beleesését. Senki nem intrikál ellene ura, Hurpagu udvarában, senki vetélytársa, különösebb gonosz-akarója nincsen; „gonoszai” csak az ő képzeletében gyűlnek bandába ellene. Minél görcsösebben vagdalkozik, hogy fedezze „stratégiai visszavonulását”, annál inkább s annál hamarabb fejére idézi végzetét – „alámenését” – hogy amikor már minden kiutat eltorlaszolt és zsákutcának nyilvánított, megrekedjen saját képzelgése kelepcejében és hűségének telhetetlen rögeszméjével falassa fel magát.

Mangún utolsó mondata a mesetragédia kulcsa: groteszk „csattanó” – bődületes kóda. A Trón „megsértésének” fikciója – a Trón „megengesztelése” azzal, amivel megsértette: ezzel a téveszme-halmozással teszi rá a koronát a túlhajtott hűség abszurdumára. Színésznek, rendezőnek az a feladata, hogy a kulcsmonológnak ezt a hihetetlen kicsengetését hosszan kitartsa s hogy a játékot is *errefele* áradva építse fel.

*

Amilyen körülményesnek és költségesnek bizonyulhatna látványos színrehozatala, olyan egyszerű és könnyű volna mikrofon elé vitele. (Jóformán minden változtatás nélkül – csupán az előjáték és a kardtánc-jelenet elhagyásával).

Színpadai változatában a rendezőnek a kínai őopera stilizáltságát kéne alapulvennie a mozdulatok zártágában, a szenvedélyek operatikus felfokozottságában és a dikció „skandálós” felúsztatásában; és ha találékonyága nem hagyja cserben, *Mangún* – pantomim betéteivel, bohócaival, akrobatáival s egyéb lehetséges közjátékaival – egész estét betöltő mutatvány; játékidője 2 óra 20 perc.

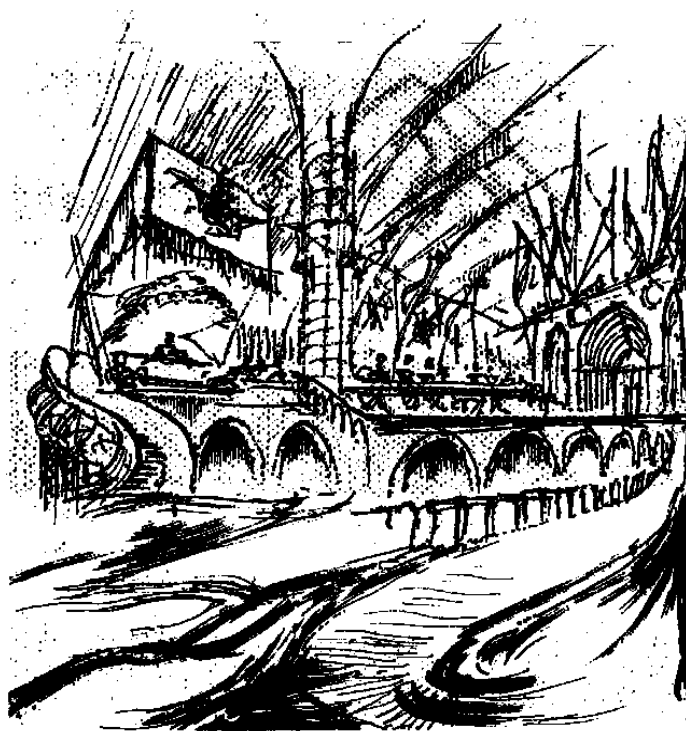
Hangjáték változatában a *Mangún* monodrámája – egyszereplős darab. (Mármint ha akad, aki győzi színnel – szusszal). Mindvégig minden személyt egyetlen színésznek kell megformálnia, a nőket is, hangjának olyan újszerű kezelésével és széles skálájú elváltoztatásával, amint azt a nagy angol komédiások teszik – s teszik pedig oly mesteri módra, hogy sohasem válnak nevetségessé.

Hurpagu Kagán harag-kitörésének megkomponálásánál a színész szerezzze meg a tibeti szerzetesek imaböngéséről készült hangfelvételek egyikét és próbáljon abból kiindulni. Ami a hangkulisszákat illeti, a leleményes elektronikus műhelynek kell a szerző, a dráma és a szinte emberfölöttire vállalkozó színész segítségére lennie, hogy a palota tömegjeleneteit, csődületeit, konsternációit, állatait, nomádi nekivadásait érzékletessé tegye.

(London, Hongriuscule, 1973 november-december)

Mangún. (Eredeti címe : „Mangún a Halott”) 1973 végén íródott. Kiadatlan, bár hangjáték-változatát elkészítettük feleségemmel s meg is volt ennek az ősbemutatója mintegy 100 főnyi közönség előtt, a Hollandiai Mikes Kelemen Kör Tanulmányi Napjainak egyikén; az estről részletesen beszámolok háromkötetes önéletírásomban, amelynek, magnó-interjúival Kabdebó Lóránt ismert irodalomtörténész volt a bábája.

Míg írtam, a *Mangún*hoz is, mint minden darabomhoz, színpadtervet készítettem, részben a magam „eligazítására” a jelenetezésnél, részben, hogy majd a tervezőknek némi fogalma legyen, milyen színpadképek, miféle díszletek jelentek meg a szerző képzeletében, míg darabján dolgozott. Persze a *Mangún*ét is, akárcsak tucatjaival a *Sírőnevető* vagy az ötven képből álló *Golghelóghi* díszletterveit, egytől-egyig eldobáltam: ki győzi raktározni-számontartani vázlatait (és aki ismer, tudja, a magam scrapbook-jait nem szokásom Isteni Kinyilatkoztatásnak kijáró áhítattal kezelni-s külön „opuszként” kiadni). A rajzok a szemétkosárba vándoroltak,* ma már sem időm, sem türelmem; a reménység is alaposan megcsappant, hogy színházamat a csak-magyar világot jelentő deszkákon megelevenedni lássam – és rajzoló kezem sem a régi.

* természetesen az a *Mangún*-díszletterv, amelyet itt közreadok – az sem az eredeti vázlat, hanem afféle hevenyészett gyorskroki, amelyet egy londoni vendéglőben üldögélve, a feleségemnek, magyarázatul, az étterem vízjeles papírszalvétájára ráfirkáltam.

Tartalom

Az Aranypalást	
	7
A Majomház	
	29
Asszonyok Gyöngye	
	71
Mangún	
	89
Megjegyzések	
	146

Kiadta a Terebess Kiadó Budapesten, 1999-ben
A kötetet tervezte és a kiadásért felel Terebess Gábor
Szerkesztette: Steinert Ágota
Műszaki szerkesztő: Bozzay Kristóf
Készült a Szegedi Kossuth Nyomda Kft. üzemében
ISBN 963 9147 25 7
TE 73